

T.C.

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ADLİ BİLİMLER ANABİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SUÇA İLİŞKİN ALGILARI

Yüksek Lisans Tezi

Zeynep TEKİN

Çorum 2022

ÜNİVERSİTE GENÇLERİNİN SUÇA İLİŞKİN ALGILARI

Zeynep TEKİN

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Adli Bilimler Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Ebru GÖKMEŞE

Çorum 2022

Zeynep TEKİN tarafından hazırlanan “Üniversite Öğrencilerinin Suça İlişkin Algıları” adlı tez çalışması / / tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği ile Hitit Üniversitesi Eğitim Enstitüsü Adli Bilimler Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ebru GÖKMEŞE

Dr.Öğr.Üyesi Fatmatü Zehra ERCAN

Dr.Öğr.Üyesi Rasim BABAHAÑOĞLU

Hitit Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun / / tarihli ve sayılı kararı ile 'in Adli Bilimler Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans derecesi alması onanmıştır.

Prof. Dr. Muhammed Asif YOLDAŞ

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını beyan ederim.

Zeynep TEKİN

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SUÇA İLİŞKİN ALGILARI

Zeynep TEKİN

ORCID: 0000-0002-2401-3549

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Yüksek Lisans Tezi

Ekim 2022

ÖZET

Araştırmanın temel amacı üniversite öğrencilerinin suça ilişkin algılarına ulaşmak, konuyu sosyolojik kuramlar ve kavramlar çerçevesinde analiz etmektir. Aynı zamanda çeşitli kavramlar dahilinde toplumun suça dair algıları ile üniversite gençliğinin suça ilişkin algıları arasındaki ilişkiyi değerlendirmektir.

Çalışmamızın ilk aşaması literatür taramasının yapıldığı ve teorik bilgilerin yer aldığı kavramsal çerçeveden oluşmaktadır. Kavramsal çerçeve içerisinde adli bilimler ve adli sosyolojiye dair bilgiler, suç olgusu, suç türleri ve teorileri, kriminoloji, kurumların ve kavramların suçlu davranışını açıklamaya yönelik genel değerlendirilmesi yer almaktadır. Bu değerlendirmeler adli sosyolojik bakış açısı ile ele alınmıştır. Teorik kısımdan sonra araştırmanın metodolojisi açıklanmıştır. Uygulamalı bölümde ise veri toplama aracı olarak yüz yüze anket yöntemi kullanılmış, elde edilen veriler SPSS programında analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Gençlerin suça ilişkin algılarına ulaşmak için hazırlanan anket soruları 20 sorudan oluşmuş ve basılı olarak sunulmuştur. Nicel araştırma modeli ile yapılan çalışmada evrenimiz Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören öğrenciler olup örneklem grubu olarak 280 kişi belirlenmiştir ve araştırma için yeterli sayıya ulaşılmıştır.

Suçun oluşumunda şehrin ve mekânların etkisinin olduğu görüşü katılımcıların geneli tarafından belirtilmiştir. Suç oranlarının eğitim düzeyi arttıkça azalacağını ifade etmişlerdir. Çeşitli faktörler açısından değerlendirildiğinde öğrencilerin çoğunluğu, ekonomik şartların, işsizliğin ve kimsesizliğin bireyleri suça sürüklemeye etkili olduğu belirtmişlerdir. Katılımcılar büyük oranda, alkol ve madde bağımlılığın bireyleri suça sürüklediği görüşündedirler.

Bireylerin suça sürüklenmesinde aile, akran ve okul gibi faktörlerin etkili olduğu görüşü de katılımcılar arasında yüksek orandadır. Ayrıca karşılaştırılan kriterlerin genelinde suçla ilgili olan dizi ve filmlerin, izlenen ve okunan haberlerin günümüzde artan suç davranışlarına etkisinin olduğu görüşü çoğunluktadır. Katılımcılar suç oranlarının azalması için uygulanan cezai yaptırımların caydırıcı olmadığını düşünmektedirler. Sonuç olarak toplum genelinin suç algısına yönelik teorik çalışmadan elde edilen veriler ile üniversite öğrencilerinden alınan görüşler benzer özellikler barındırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Suç, Kriminoloji, Toplum, Adli Bilimler, Adli Sosyoloji

Bilim Kodu: 20101

UNIVERSITY STUDENT'S PERCEPTIONS OF CRIME

Zeynep TEKİN

ORCID: 0000-0002-2401-3549

HITIT UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL

Master of Science Thesis

October 2022

ABSTRACT

The main purpose of the research is to reach university students' perceptions of crime and to analyze the subject within the framework of sociological theories and concepts. At the same time, it is to evaluate the relationship between society's perceptions of crime and university youth's perceptions of crime within various concepts.

The first stage of our study consists of the conceptual framework in which the literature review is made, and the theoretical information is included. Within the conceptual framework, there is information about forensic sciences and forensic sociology, crime phenomenon, crime types and theories, criminology, general evaluation of institutions and concepts to explain criminal behavior. These evaluations were handled with a forensic sociological perspective. After the theoretical part, the methodology of the research is explained. In the applied part, the face-to-face survey method was used as a data collection tool, and the obtained data were analyzed and interpreted in the SPSS program. The questions of the questionnaire prepared to reach the perceptions of young people about crime consisted of 20 questions and were presented in print. The universe of the research consists of the students of Hitit University Faculty of Health Sciences. In the study conducted with the quantitative research model, our population was students studying at the Faculty of Health Sciences of Hitit University, and 280 people were determined as the sample group and enough was reached for the research.

The opinion that the city and the places influence the formation of the crime was stated by the general participants. They stated that crime rates will decrease as the level of education increases.

When evaluated in terms of various factors, most of the students stated that economic conditions, unemployment, and desolation were effective in dragging individuals into crime.

Participants also agreed that alcohol and drug addiction drag individuals to crime. The opinion that factors such as family, peers and school are effective in the delinquency of individuals is also high among the participants. In addition, most of the compared criteria are of the opinion that the TV series and movies related to crime, the news watched and read have an impact on the increasing criminal behavior today. Participants think that the penal sanctions applied to reduce crime rates are not a deterrent. As a result, the data obtained from the theoretical study on the crime perception of the society in general and the opinions taken from university students have similar characteristics.

Keywords: Crime, Criminology, Society, Forensic Sciences, Forensic Sociology

Science Code: 20101

TEŞEKKÜR

Çalışma sürecinde engin tecrübeleriyle bana yol gösteren, her daim destek ve emeklerini esirgemeyen, beni yüreklendiren, öğrencisi olmaktan her zaman gurur duyacağım tez danışmanım Prof. Dr. Ebru GÖKMEŞE hocama sevgi, saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Adli Bilimler Anabilim Dalı Başkanı ve saygıdeğer hocam sayın Prof. Dr. Faruk GÖKMEŞE 'ye bu süreçteki tüm destekleri için teşekkür ederim.

Bilgilerinden faydalandığım, yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Gülay YILMAZEL hocama da teşekkür ederim. Ayrıca Dr. Öğr. Üyesi Fatümatü Zehra ERCAN ve Dr. Öğr. Üyesi Rasim BABAHAÑOĐLU'na katkı ve destekleri için teşekkürlerimi sunarım.

Her daim yanımda olan, haklarını asla ödeyemeyeceğim anneme ve babama, hayatım boyunca beni destekleyen ablalarım ve abime sonsuz teşekkürler.

Zeynep Tekin

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
RESİMLER DİZİNİ	xi
GRAFİKLER DİZİNİ	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiii
TABLolar DİZİNİ.....	xiv
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Adli Bilimler ve Adli Sosyoloji İlişkisi	3
1.1.1. Adli Bilimler	4
1.1.2. Adli Sosyoloji.....	5
1.2. Suç, Kriminoloji ve Suç Teorileri.....	7
1.2.1.Suç Olgusu	7
1.2.2. Türkiye’de Suç Türleri.....	9
1.2.3. Kriminoloji.....	15
1.2.3. Suç Teorileri.....	17
1.3. Suçlu Davranışını Açıklamaya Yönelik Genel Değerlendirmeler.....	21
1.3.1. Aile ve Suç.....	21
1.3.2.Gençlik ve Suç	26
1.3.3.Medya ve Suç.....	27
1.3.4. Kent ve Suç.....	29
1.3.5.Göç ve Suç	33

1.3.6.Hukuk ve Suç	35
--------------------------	----

2. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

2.1 Araştırmanın Konusu ve Amacı.....	39
2.2. Araştırmanın Türü ve Yöntemi.....	39
2.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	40
2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	41

3.BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Araştırma Bulguları	43
SONUÇ VE ÖNERİLER	58
KAYNAKÇA	65
EKLER	71
EK-1	72
EK-2	77

RESİMLER DİZİNİ

Resim

Resim 1.1. TCK Uyarınca 2020 Yılında Açılan Dosyalarda İlk Beş Sırayı Alan Suçlar.....**11**

Şekil 1.2.Suç Oranlarında Etkili Olan Etmenler**34**

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik

Grafik 1.1. 2020 ve 2021 Yıllarında Uyuşturucu Madde Kullanıcılarının İş Durumları	15
Grafik 1.2. Suça Sürüklenen Çocuklara İsnat Edilen Suç Türü Dağılımı	25
Grafik 3.1. Katılımcıların Adli bilimler ifadesini duyma durumu.....	45

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 3.1. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri	43
Tablo 3.2. Katılımcıların suç olgusuna ilişkin görüşlerinin dağılımı.....	45
Tablo 3.3. Katılımcıların yaş gruplarına göre adli bilimler ifadesini duyma durumu	48
Tablo 3.4. Katılımcıların aylık gelir düzeylerine göre adli bilimler ifadesini duyma durumu	48
Tablo 3.5. Katılımcıların bağımlılık yapıcı madde kullanma durumlarına göre Adli bilimler ifadesini duyma durumu.....	49
Tablo 3.6. Katılımcıların yaş gruplarına göre suça ilişkin algılarına yönelik görüşlerinin dağılımı	49
Tablo 3.7. Katılımcıların yaşadığı yere göre suça ilişkin algılarına yönelik görüşlerinin dağılımı	50
Tablo 3.8. Katılımcıların aylık gelir düzeyine göre suça ilişkin algılarına yönelik görüşlerinin dağılımı	52
Tablo 3.9. Katılımcıların bağımlılık yapıcı madde kullanma durumuna göre suça ilişkin algılarının dağılımı	53
Tablo 3.10. Katılımcıların ebeveynlerinin eğitim durumuna göre suça ilişkin algılarına yönelik görüşlerinin dağılımı.....	56

GİRİŞ

Suç, toplumda geçerli olarak kabul edilen değer yargılarından ve normlardan sapma durumu olarak tanımlanabilir. “Suç, doğuştan ya da sonradan kazanılan özelliklere göre değil, içinde bulunulan toplumun değer yargıları ve normlarına göre tanımlanan faaliyetlerdir. Suçun nedenleri, artma ya da azalmaları, işleniş biçimleri, analizi yapılması gereken konulardır” (Gün, 2010). Günümüzde sosyal bir problem haline gelen suç olgusu ve suç eğilimleri hemen hemen her toplumda varlığını gösterebildiğini söyleyebiliriz.

Suçun ortaya çıkış nedenlerini açıklama çabaları, ilk olarak on sekizinci yüzyılın ikinci yarısında başlamıştır diyebiliriz. Suça dair görüşler, bilimsel metotlar ile açıklanmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte suça yönelik çalışmalar sağlayan her disiplinin suç ile ilgili tanımı ve bu konuya yaklaşımı farklı olmaktadır (Evcim, 2011). Suç ve suçluluk olgularına, bilimsel yöntemler ile yaklaşmak, yaşanan veya yaşanabilecek olumsuz durumları, kimi zaman aza indirgeyebilir, kimi zaman da yapılacak çalışmalar için yeni veriler sunabilmektedir. Suçluluk genel anlamda kasıtlı veya yanlışlıkla yapılan bir hata sonucunda oluşan duygu durumudur. Toplumda meydana gelen değişimler olumlu yönde olabildiği gibi olumsuz yönde bireyleri çatışmaya sürükleyebilmektedir (Kızmaz, 2005). Bu şekilde karmaşaya sürüklenen bireylerde ve toplumlarda zamana, mekâna, aileye, teknolojiye veya çevresel faktörlere göre oluşabilen ve bunlara göre de farklılık gösterebilen çeşitli suçların oluşabildiğini söyleyebiliriz.

Bütün yönleriyle suç davranışını inceleyen disiplinler; kriminoloji, suç sosyolojisi, suç antropolojisi, penoloji, suç psikolojisi, adli bilimler, suç politikası gibi bilimlere kapsamaktadır (Dönmezer, 1994). Buradan suç ve suçluluk olgularının adli bilimler, sosyoloji ve adli sosyolojik yaklaşımlardan bağımsız olmadığını çıkartabiliriz.

Adli bilimler, suçun ve suçlunun tespit edilmesinde, delillerin ortaya çıkarılması ve incelenmesinde ve özellikle de adli ve idari soruşturma aşamalarına, kısaca hukuka katkı sağlayan bilim dalıdır. Olayların çözümlenmesinde, vakaların aydınlatılmasında diğer disiplinlerden (tıp, mühendislik, fen bilimleri ve sosyal bilimler) faydalanmaktadır. Bu alanların katkısı ile bulguların analizlerini, laboratuvar teknikleri de kullanarak güvenilir sonuçlara ulaşmaktadır (Kennedy, 2013).

Adli sosyoloji ise mahkemeler tarafından yürütülen davalarda savunma veya iddia makamlarının işlenen bir suça yönelik bulguların elde etme süreçlerine, suçların önlenmesine yönelik çalışmalarla, suçun veya suçlunun tespit aşamalarına öngörülerini ile adli bilimlere katkı sağlamaktadır. “Adli sosyoloji yaklaşımı, olay bazında suç olarak tanımlanan eylemlerin toplumsal bilince aykırı mahiyette özelliklerinin araştırılması ve adli sürece dâhil olan bireylerin yaşayış biçimleri hususunda veriler sağlaması nedeniyle toplumsal bakış açısı ile yaklaşmanın bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır” (Aral, 1997).

Araştırmamızın temel amacı üniversite öğrencilerinin suça yönelik algılarına ulaşmak, konu hakkında çeşitli sosyolojik kuramlar ve kavramlar çerçevesinde literatür taraması yaparak, ulaşılan verileri ele almaktır. Suç algısı ifadesinden anlatmak istediğimiz de sosyo-demografik bilgiler dahilinde gençlerin suça, suç türlerine ait bakış açıları ve suçun oluşumuna dair görüşleri kastedilmektedir. Araştırmamızda literatür taraması sonrası sahaya inilerek anket uygulaması yapılmıştır. Anketimiz SPSS programı kullanılarak, nicel veri analizi yapılan bir çalışmadır. Verilerin yorumlanması ve istatistiki analizinde tablo ve grafiklerden yararlanılmıştır.

Literatür ve anket tekniği ile gençlere yöneltilen sorularla birlikte gençlerin yaşadıkları şehrin, mekânın, ekonomik şartların, göçün, ailenin, akran gruplarının veya medyanın etkisinin olup olmadığına dair görüşlerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Kısaca araştırmamız bu çalışmalar çerçevesinde üniversite gençlerinin suça yönelik algılarını kapsamaktadır.

Toplumda önemli bir yere sahip olan gençliği anlamaya, öğrenmeye çalışmak ve gençlerin düşüncelerini veya genç suçluluğuna dair araştırmalar ve incelemeler yapmak önemli olabilmektedir. “Her toplumda önem taşıyan, her zaman bir güç ve etki unsuru olan; topluma dinamizm kazandıran ve aynı zamanda geleceğin teminatı olan gençleri anlamak, onlara rehberlik etmek ve geleceğe umutla bakabilmelerini sağlamak gerektiği, kabul edilen bir gerçektir” (Tathoğlu, 2014).

Sonuç olarak araştırmamız toplumdaki suç ve suçlu kişilik oluşumları, aile, gençlik, medya, kent, göç ve hukuk gibi birçok kavram çevresinde ele alınarak, toplumdaki bireylerin, özellikle ülkemizde etkin sayıda bulunan üniversite ortamındaki gençlere yönelik bir çalışma olmuştur. Gençlik çağı, çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemini ve bu döneme ait biyolojik, psikolojik, zihinsel, duygusal ve sosyal nitelikteki değişimleri kapsayan bir dönemdir, bu dönemde geleceğin mirasları olan gençlerin topluma dair düşünceleri, çevresel faktörlerden etkilenip etkilenmedikleri veya gençlerin suça iten veya itebilecek durumların varlığını öğrenebilmede faydalı olacaktır (Tathoğlu, 2014).

1.BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Adli Bilimler ve Adli Sosyoloji İlişkisi

İnsanlar, temel ihtiyaçlarını karşılamak, yaşamlarını ve nesillerini devam ettirebilmek için doğaya ve diğer canlılara muhtaç durumdadırlar. Toplumsal yaşam içerisinde varlıklarını ve değer yargılarını sosyal ilişkiler etrafında şekillendirirler. Yaşanılan bu etkileşimler sayesinde, yenilenebilen kuralların, değerlerin ve kurumların oluştuğu gözlenebilmektedir (Giddens, 2019). Sosyoloji disiplinin de araştırma alanı, bu toplumsal kurumları, değerleri ve toplumsal yaşamdaki grupları, değişimleri kapsamaktadır. Sosyoloji bireyin toplumdaki yerine odaklanırken, toplumun farklılıklarını da eşitsizliklerini de incelemektedir. Aynı zamanda sosyoloji mümkün olduğu kadar değer yargılarından bağımsız kalmaya çalışmakta ve tarafsız bir yaklaşım sergilemektedir (Bahar, 2009). Kişilerin toplumla nasıl ilişki kurduklarını, ne tür tepkiler verip kimler ile nasıl etkileşimde bulduklarını ve davranış kalıplarını toplumsal çevre içerisinde inceleyen bir bilim dalıdır. İncelemenin esasında hukuk, statü, kültür, din, eğitim, cinsiyet ve yaş gibi faktörler dikkate alınarak bireyin yaşadığı ortam ele alınmaktadır. (Bahar, 2009)

“Sosyoloji, ‘özeldeki geneli’ ya da ‘benzerlik içindeki farklılığı’ gören bir bilim dalıdır” (Berger, 1963). Kısaca sosyolojinin olaylara bakış açısı geneldir. Buradan hareketle adli sosyoloji çalışmalarında örneğin bir yerdeki intihar vakalarının artış göstermesi veya belli yerlerde benzer suçların işlenmesi durumu incelendiğinde olayların genel olarak ele alınması gerektiği düşünülmektedir diyebiliriz. Amacı toplumsal düzeni sağlamak ve toplum sorunlarına çözüm bulmak olan Sosyoloji bilimi Adli bilimler ile yaptığı çalışmalarını Adli sosyoloji adında ayrı bir alanda sürdürmektedir. Adli Bilimler adli sosyal ve adli fen bilimler ortak bir yelpazede bulunduğu adalete hizmet amacı taşıyan disiplinler arası bir bilimdir (Ballard, 2012). Christopher Lawless’ın da belirttiği gibi Adli bilimler birden çok otorite biçimlerinin iç içe geçtiği bir alandır. Otoritelerin doğası sosyal olarak inşa edilmiş fenomenlerdir. Dolayısıyla Adli bilimlerin otoriter imajının arkasındaki belirsiz durum sosyolojik bir bakış gerektirmektedir (Lawless, 2016).

Adli sosyoloji alanının suç bilimi alanından ayrılma noktası ise suçu işleyen bireylerin temel alınarak, suçun ortaya çıkmasına dair değişkenlerin bireylerde nasıl ve neden farklılaştığına dair elde edilen verilerin yanı sıra, bireyler arası ilişkilerde adli olana dair maddi gerçeği tespit etme gayesidir. Bu noktada araştırmada kullanılan yöntemler sosyolojik çalışmalarla metodolojik olarak farklılaşma göstermeyip, adli olaya ilişkin suçu işleyen bireyin bulunduğu sosyal yapının analiz edilmesi ile problemin çözümü mümkün hale gelebilmektedir (Çalışkan & Poyraz, 2020).

Adli bilimlerin sosyolojik çalışmaları bilim ve hukukun kesiştiği bir alanı kapsamaktadır. Yani adaleti belirleme ihtiyaçlarının bilimselliği sürdürme çabalarıyla bulunduğu, sınırların ve müzakere süreçlerinin olduğu bir alandır. Her vaka sadece bilimsel analizi kapsamaz, bazı vakalar epistemolojik ve ontolojik bakış açısını da gerektirmektedir (Lawless, 2010). Dolayısıyla adli sosyoloji yaklaşımını, suç olarak belirlenen eylemlere bireylerin yaşayış biçimleri hususunda bakmanın yanı sıra, soruşturmadaki ihmallerden kusurlara, adli olaya dâhil olan herkese, mekânlara veya nesnelere de toplumsal bakış ile bakan bir alan olduğu şeklinde özetleyebiliriz.

1.1.1.Adli Bilimler

Adli bilimler, adli ve idari soruşturma aşamalarında delillerin değerlendirilmesi ve incelenmesi, suçun ve suçlunun tespit edilmesi için yürütülen çalışmalara katkı sağlayan bilim dalıdır. Vakaların aydınlatılması, delillerin elde edilmesi aşamasında Tıp, Fen Bilimleri, Mühendislik ve Sosyal Bilimler alanlarının yardımı ile bulguların analizleri yapılarak ve uygun laboratuvar teknikleri kullanılarak hızlı ve güvenilir bir şekilde hukuk sistemine yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda adli bilimler birden fazla otoritenin iç içe çalışma sağladığı bir alandır (Lawless, 2016).

Adli bilimler adaletin sağlanması için çeşitli disiplinden faydalanarak vakaların çözümlenme aşamalarında hukuka yardımcı olmaktadır. “Adli bilimin temel ilkesi “her temas iz bırakır” Fransız kriminal uzmanı Prof. Dr. Edmund Locard tarafından oluşturulmuştur. Bu teori günümüzde de gelişen teknoloji ile beraber yeni suç ve suçlular ortaya çıkmasına rağmen geçerliliğini sürdürmektedir” (Menek & Taşdöven, 2021). Önceleri mevcut basit adli teknikler kullanılarak, suç mahallinde polisler dahil herkes rahatça dolaşabildiği ve çıplak elleriyle kanıtlar aradığı bilinmekteydi. Bugün ise Adli Bilimlerde gelişmiş cihazlar ve yeni teknikler kullanılmaktadır. Suç mahalline ise uyarı bandı çekilmekte ve yetkili polisler özel kıyafetleri ile incelenme yapmaktadır. Titizlik ile sürdürülen çalışmalara adli tıp uzmanları ve yetkililerden başka kimse alınmamaktadır (Ballard, 2012).

Olay yerinde vakanın ilk zaman dilimindeki (altın saat olarak belirtilen) anılar ve deliller taze iken adeta bir laboratuvar ortamı oluşturulup çalışmalar büyük bir dikkat ile sürdürülmektedir. Öncelikle olay yeri deliller toplanmadan önce fotoğraflanmakta ve her şeyin kalıcı bir kaydı oluşturulmaktadır. Olayın üzerinden çok zaman geçmeden tanıklar sorgulanmakta ve kanıtlar toplanmaktadır (Platt, 2007).

Malzeme kalıntıları, fotoğraflar, notlar, ölçümler, uyuşturucu, patlayıcı ya da barut izleri, kan, kıl, ter, ayakkabılardaki veya araba lastiklerindeki toprak-boya kalıntıları, toz, polen, iplik ve varsa cesetler gibi birçok delil hava veya herhangi bir değişime maruz kalmadan, hızlı ve dikkatli bir şekilde toplanmaktadır. Gerekli görülen deliller laboratuvar ortamlarında özel teknikler ve yöntemler ile incelemelere tabii tutulmaktadır. Toplanan deliller dosya veya poşetlere konulup etiketlenerek mühürlenmektedir (Ballard, 2012).

Adli araştırmaların yapılmasında özel eğitim almış polislerin, bilim insanlarının, doktorların, mühendislerin ve daha pek çok başka alanda uzman kişilerin becerilerin ihtiyaç vardır. Bu araştırmacılar, silahlardaki kan lekelerinden, bilgisayar virüslerine kadar her türlü delili incelerler (Burnscott, 2015). Bu sebeple adli bilimlerde adli kimya, adli tıp, adli biyoloji, adli toksikoloji, adli farmakoloji, adli bilişim, adli hukuk, adli antropoloji, adli sosyoloji, adli sosyal hizmet ve adli psikoloji gibi çeşitli alt dallardan oluşmakta ve bu farklı disiplinler ile ortak çalışmalar yürütmektedir. Adli Bilimlerin farklı disiplinleri içinde barındırarak adli vakalara farklı bakış açıları ile güvenilir sonuçlara ulaşılmasını sağlamaktadır. Fen bilimlerinde olayların aydınlatılmasında DNA analizleri, kimliklendirme çalışmaları, ölüm zamanı tespiti, parmak izi tespitleri ve karşılaştırılması, ses kaydı ve yazılı notlar ile kimliğin tespiti, iz delillerin araştırılması (ayak, saç, boya, alet izi, kan lekeleri) ve karbon tarihlenmesi gibi çeşitli çalışmalar yapılmaktadır (Ballard, 2012). Sosyal bilimlerde ise dava süresince bu alanda çalışan uzmanlar, duygusal zararın önlenmesi ve mağdurlarının bilgi taleplerinin karşılanması ve hakları noktasında, suçun önlenmesi, suçun kovuşturulması veya savunmasında ya da suçlu ve mağduru rehabilite edilmesinde elde edilen bulgular çerçevesinde taraflara katkı sağlayabilmektedir (Çalışkan, 2019).

1.1.2. Adli Sosyoloji

Adli sosyoloji olay yerinin konumundan, yükümlülüklerden, ihmallerden, bireylerin davranışlarına, toplumsal çevrenin etkilerine, mekân analizine, kişilerin beyanları ve suçlu-mağdur ilişkisine kadar birçok konuyu içerisine alarak çalışmalar yapmaktadır. Sosyoloji bilimi, kriminoloji alanının da desteği ve yeni yaklaşımlar sayesinde Adli sosyolojinin birçok ülkede fark edilmesini sağlamıştır (Kennedy, 2013).

“Adli sosyolojinin yeni bir alan olarak adli bilimlere açısından sosyal faktörleri gözeterek suçun oluşumuna dair ipuçlarının ve delillerin elde edilmesinde önemli katkılar sağlayabileceği bir gerçektir. Diğer taraftan adli sosyoloji alanında ülkemizde ender çalışmaların olması ve yeni bir alan olarak ortaya çıkması yapılan çalışmaların kısıtlılığını göstermektedir” (Çalışkan, 2019).

Ceza adaletine pek çok disiplin gibi sosyoloji bilimi de yardımcı olmaktadır. Giderek daha çok popüler hale gelen adli sosyoloji, bulguların incelenmesi ve suçun öngörülebilirliğinin sağlanmasında, suçun önceden tespit edilmesi aşamasında bir olay yerinde işlenmiş önceki suçların ya da failerin sosyolojik temelli davranış örüntülerinin incelenerek bu verilerin karşılaştırılması gibi çalışmalar ile adalete yönelik sosyal hizmetlerin sağlanmasına yardımcı olmaktadır (Wolfgang, 2009).

Adli sosyoloji suça dair eylemler, ilişkiler ve sonuçlara referans olarak suç bilimi açısından katkılar sağlamaktadır. Çünkü suç bilimi hukuksal alan ile bireysel ilişkileri incelemektedir. Sosyolojik bakış açısı ile yapılan bu inceleme ve araştırma süreçlerinde sosyolojik araştırma yöntemleri kullanılarak çalışmalar yapılmaktadır. “Adli olaylar bu yönü ile ele alındığında; bireyler için alışlagelenden farklı bir durum ile karşılaşma ve buna tepki verme durumlarını ortaya çıkarması nedeniyle adli sosyoloji bakış açısı olaylara yaklaşmak için önem taşıyan bir araç haline gelmektedir (Çalışkan, 2019). Bir vakanın sosyolojik temelli aydınlatılmasında mağdur-görgü tanıkları, fail ve hatta vakada görev alan kolluk kuvvetleri ile yapılan görüşme tekniklerinin yanında, imkân dahilinde anket uygulamasının yapılması gibi nitel-nicel olarak çeşitli sosyolojik yöntemler kullanılmaktadır. Bu yöntemler sayesinde adli vakalarda olay sürecinin izlenen yol, öngörülemeyen olguların tespit edilmesi veya çıkabilecek olumsuz durumlara karşı tedbir amaçlı farkındalıkların oluşması sağlanmaktadır (Kennedy, 2013).

Adli sosyoloji bir olayın ilk aşaması dahil olmak üzere delillerin toplanmasından yargılanma aşamasında kadar suça ve suçluya dair tüm dinamikler adli sosyolojik bakış açısı ile ele alınarak önemli bilgiler sunulmaktadır (Platt, 2007). Burada adli sosyologların görevi; dava kapsamında bir olaya ilişkin araştırma yaparken, uygun teori ve kavramlar ile elde ettikleri ipuçlarını analiz etmektir. Olaya ilişkin elde edilen bütün ipuçları sosyolojik değerlendirmeler doğrultusunda olayın aydınlatılması için kullanılmaktadır (Çalışkan, 2019).

Adli sosyolojinin, adli çalışmalara veya adli süreçlere, davalara katkılarını Kennedy, şu şekilde belirtmektedir; Sosyologların davalara katkılarında biri sosyal çevre araştırması ve uzman tanıklığıdır. Ona göre sosyologlar ve kriminologlar bir davayı kontrol eden haksız fiil unsurlarını belirlemede veya çürütmede önemli rol oynamaktadırlar. Bilgileri sayesinde bir vakadaki jüri üyelerinin spesifik anlayışlarına katkıda bulunmaktadırlar (Kennedy, 2013). Buradan olaylara, adli sosyolojik perspektif ile bakarak her zamanki çözüm yollarından farklı şekilde, düzen içindeki aykırılıkların tespit edilmesi ve suçların arka planda yatan toplumsal sebeplerinin ele alınarak sorunlar çözümlenmesinin kolaylaşabildiği düşüncesini çıkarabiliriz.

Adli sosyoloji suç ve suçun işlendiği mekân arasındaki bağlantıya da oldukça önem vermektedir. Adli sosyoloji, mahkemeler tarafından yürütülen ceza veya hukuk davalarında yargılama süreci ve öncesinde savunma ve iddia makamlarının suça ilişkin bulgular elde etme sürecine katkı sağlamaktadır (Petherick ve ark.,2010).

Olay yerindeki ilişki ağlarına, bireylerin davranışlarına, bireyin bulunduğu sosyal yapı analizine ve problemlerin çözümüne odaklanmaktadır. Bu bağlamda adli sosyolojinin suçlu ve suçu sosyal bir süreçte var olan olgular olarak kabul ettiğini görmekteyiz. Özellikle olayların arkasında yatan birçok sebep olduğu düşünülen ve bunların ele alınması gereken suçlarda (intihar, şiddet, töre ve namus cinayetleri vb.) olaya farklı bir bakış açısı ile bakmak ve çözüm getirmek tam olarak Adli sosyolojinin görevidir denilebilir (Çalışkan & Poyraz, 2020).

Kısacası adli sosyoloji suç olgusunu ve suça dair tüm süreçleri ele alarak sosyal değişkenler vasıtasıyla olay yeri, deliller, sosyal dinamikler ve bireylerin davranışları dâhilinde yaptığı incelemeler ve analizlerle adli çerçevede veriler sunmaktadır. Bu sayede hızlı ve etkili bir şekilde kolluk kuvvetlerinin ve yargının gerçeğe ulaşmasına yardımcı olmaktadır. Bunun yanında suça zemin hazırlayan veya etki eden kent, aile, yakın çevre, siyasi ortam veya kitle iletişim gibi suç parametrelerinin kapsamlı olarak adli sosyoloji bakış açısıyla incelenmesi olayların aydınlatılmasında katkı sağlamaktadır. Özetle temel kurumlardan olan ve sosyolojinin de alt dallarını oluşturan hukuk, aile, kent, göç, ekonomi, suç ve siyaset sosyolojisi gibi birçok konunun Adli sosyoloji disiplinin çalışmalarında etkisi ve bağlantısı bulunmaktadır. (Çalışkan & Poyraz, 2020).

1.2.Suç, Kriminoloji ve Suç Teorileri

1.2.1.Suç Olgusu

Suç, her insanın doğasında var olan dinamik bir olgudur. Suç aynı zamanda, toplumların varlık sürecinden bu yana yeniliklerle ve normlarla tanımı dahi değişime uğrayan, kanunlarla yasaklanan ve sonucunda yaptırım uygulanan bir olgudur. Dolayısıyla topluma, mekâna ve zamana göre farklı anlamlar taşıyan suç olgusunun genel bir tanımının da olmayacağını söyleyebiliriz (Bal, 2014).

“Genel anlamda suç kavramı, yazılı hukuk kurallarının ihlal edilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Bu nedenle toplumda huzurun, adaletin ve güvenliğin sağlanması için hukuk sisteminin ve caydırıcı yaptırımların bulunması gerekmektedir. Bununla birlikte suç kavramı, hukuk kurallarının toplum için zararlı ve tehlikeli görerek yasakladığı ve cezai yaptırıma bağladığı eylem” olarak tanımlanabilir” (Ayhan & Çubukçu, 2007).

Bir davranışın suç sayılabilmesi için birtakım unsurlara sahip olması gerekmektedir. Yani suçun unsurlarına baktığımızda bunlar; maddilik, manevilik ve kanunilik unsurları olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Maddi unsur; suçun maddi unsurunu hareket oluşturmaktadır. Manevi Unsur; bu unsur suçlunun kastı veya kusurudur. Suçlu, kanun tarafından suç olarak tanımlanmış bir davranışı bilerek ve isteyerek yaparsa bu davranışın kasıtlı olduğunu gösterir. Kanunilik Unsuru; Bu durum “kanunsuz suç ve ceza olmaz” prensibine dayanmaktadır” (Yıldırım,2014).

Toplumda suç kavramını belirleyen önemli nokta da toplumdaki çoğunluğun onayıdır. Her davranış her toplumda suç olarak kabul edilmeyebilir. “Bazı suç türleri de sapma gibi toplumdaki topluma veya aynı toplumda zaman süreci içinde görelilik özelliği gösterebilir. Daha açık bir ifade ile, bir toplumda suç sayılan bir fiil başka bir toplumda suç sayılmayabilir” (Ataseven, 2006). Örneğin; uygar toplumlarda adam öldürmek büyük bir suç sayılırken, ilkel toplumlarda ise olağan bir durum olarak kabul edilebilmektedir. Kısaca bugün suç sayılabilecek bir eylemin, geçmişte onaylanan bir davranış olma ihtimali vardır. Yani geçmişte ahlak dışı ya da suç olarak belirlenen bir davranışın şimdi normal kabul edilmesini suç kavramının dinamikliğine örnek verebiliriz (Burkay, 2008).

“Yasaların suç saydığı cezai yaptırımlara bağladığı, hukuka aykırı davranış olarak nitelendirilen suç kavramı ve yaptırımları ancak yasalar tarafından konular veya kaldırılır. Bu nedenle bir eylem yasalar tarafından suç olarak tanımlanmamışsa hukuka aykırı bir hareket olsa bile suç olarak kabul edilmemektedir” (Anayurt, 2001).

Özetle sıkça ifade edilen “suçlar toplumdan topluma farklılık gösterir” cümlesinden neyin suç olup neyin olmadığını belirleyen şeyin aslında toplum olduğunu görmekteyiz. “Bu nedendir ki bir mekânda meydana gelen suç miktar ve türü ile orada yaşayanların; kültür, demografik yapısı, politik, sosyal ve ekonomik seviyeleri ile bağlantılı olduğu da düşünülebilir” (Atış & Ünsal, 2020).

“Suç temelde toplumsal bir olgudur ve bu sorunun derin izleri ve kökleri, içinde yaşanılan toplumun siyasi, kültürel, ekonomik, eğitim, ceza adalet sistemi, etnik durum, aile ve diğer birçok temel yapısıyla ilişkilidir” (Geleri,2010). “Toplumlar, mevcut düzeni korumak ve insan davranışlarını yönlendirmek için her dönemde birtakım normlar kullanmışlardır. Bu normlar kişilerarası ilişkilerini düzenlediği gibi toplumun temel yapı ve değerlerini de korumaya yöneliktir” (Sümer, 2006).

Toplumda düzenin sağlanması için gerekli ihtiyacın, işlenen suç sonrasında faile mahkemeler tarafından suçun karşılığı olarak belirlenmiş ceza ölçüsünde gerekli yaptırımlar uygulanabilmesi şeklinde karşılandığını söyleyebiliriz (Çalışkan, 2019). Bununla birlikte meydana gelen veya gelebilecek suçların toplumda oluşturduğu ekonomik zarar da söz konusudur. “Suçun topluma maliyeti oldukça fazladır. Gerçekten de bir suçun işlenmesinin verdiği zarar yanında, suçu önleme, suçluları yakalama ve cezalandırma amacıyla oluşturulan kolluk, adliye ve cezaevlerinin topluma getirdiği maliyet de oldukça yüksektir (Demirbaş, 2005).

Oluşumunda toplumların büyük etkisi olan hukuk sistemleri, yıllar boyunca değişkenlik gösteren ama önlenemeyen suç olgusuna karşı çeşitli engelleyici ve azaltıcı önlemler alınmaktadır. Bu önlemler ve çalışmalar sadece hukuk sistemi tarafından değil birçok disiplin tarafından farklı boyutlarla ele alınmaktadır.

Suçun birden fazla disiplin tarafından ele alınmasının sebebi, suç olgusunun karmaşıklığı ve suç işleyenlerin sahip oldukları farklı suçlu profillerinden kaynaklanmaktadır” (Kızmaz, 2005). Hukuk sisteminin yanında diğer disiplinler ile birlikte suçu meydana getiren toplumsal boyutlar anlaşıldığı takdirde suçun önüne bilmesi veya sorunların çözülebilmesi kolaylaşabilmektedir. Bu noktadan baktığımızda “suç olgusu hem ortaya çıkış biçimi, nedenleri ve hem de sonuçları açısından sosyolojik bir çözümlenmeyi ve bakış açısını da gerekli kılmaktadır (Yıldırım,2014). Suçun sosyolojik izahı suça sebebiyet veren davranışların bireyin kendinden veya çevresinden etkilenerek oluşturduğu, sosyal yapı, sosyal kurum, kültür, grup, değer ve aile gibi bireyin davranışını şekillendiren unsurlar ekseninde ortaya çıkmakta davranış olarak belirtilebilir.

Kısaca sosyolojik olarak suç olgusu ele alındığında suç tanımı, toplumsal yapıdan sapmak, birey veya gruplar aracılığıyla baskı, aile içi uyuşmazlık ya da ekonomik sorunlar sebebiyle toplumda oluşan kural ihlalleri olarak karşımıza çıkmaktadır. “Adli olayların sosyolojik bakış açısıyla ele alınması bireyler için alışlagelenden farklı bir durum ile karşılaşma ve buna tepki verme durumlarını ortaya çıkarması nedeniyle önem teşkil etmektedir” (Çalışkan & Poyraz, 2020).

1.2.2.Türkiye’de Suç Türleri

Suçlar, faillerin amaçlarına, suç işleme nedenlerine, sonuçlarına ve toplum tarafından suça karşı gösterilen tepkinin şiddetine göre sınıflandırılmıştır. Faillerin temel çerçevede ele alınabilecek amaçlarına göre suçlar, ekonomik suçlar (serserilik, hırsızlık, zimmete para geçirme, çek ve senet sahtekarlığı, rüşvet suçları), cinsel suçlar (fuhuş, zina ve ırza tecavüz), şiddet suçları (adam öldürme) ve siyasi suçlar (devlet adamlarının suçları, yönetimin idareye ve memurlarına karşı işlediği suçlar) olarak belirlenmektedir (Ataseven, 2006).

Suçun önemli bir toplumsal sorun olması adli sosyolojinin bu alanda çalışmalarını yoğunlaştırmasına neden olmuştur. İç ve dış göçler, sanayileşme, kentleşme ve teknolojik gelişmeler yeni suç çeşitlerini de ortaya çıkararak suç olgusunu çok daha karmaşık hale getirmiş olduğunu söyleyebiliriz.

Adalet Bakanlığı’na bağlı olan Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan verilere ve bilgilere göre, Türkiye’de hukuki açıdan suç çeşitleri aşağıdaki gibidir; (Adalet İstatistikleri, 2021).

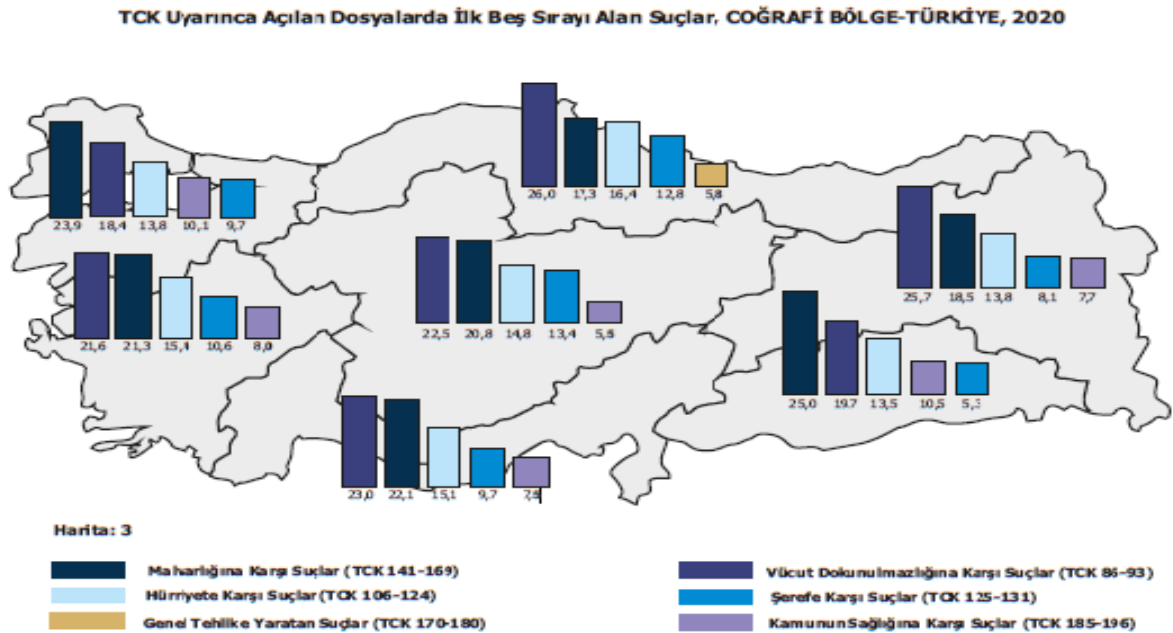
- Uluslararası suçlar (TCK Madde 76-80)
- Soykırım ve İnsanlığa Karşı Suçlar (TCK Madde 76-78)
- Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (TCK Madde 79-80)
- Kişilere karşı suçlar (TCK Madde 81-169)
- Hayata karşı suçlar (TCK Madde 81-85)

- Vücut dokunulmazlığına karşı suçlar (TCK Madde 86-93)
- İşkence ve eziyet (TCK Madde 94-96)
- Koruma, gözetim, yardım veya bildirim yükümlülüğünün ihlali (TCK Madde 97-98)
- Çocuk düşürtme, düşürme veya kısırlaştırma (TCK Madde 99-101)
- Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar (TCK Madde 102-105)
- Hürriyete karşı suçlar (TCK Madde 106-124)
- Şerefe karşı suçlar (TCK Madde 125-131)
- Özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar (TCK Madde 132-140)
- Malvarlığına karşı suçlar (TCK Madde 141-169)
- Toplumla karşı suçlar (TCK Madde 170-246)
- Genel tehlike yaratan suçlar (TCK Madde 170-180)
- Çevreye karşı suçlar (TCK Madde 181-184)
- Kamunun sağlığına karşı suçlar (TCK Madde 185-196)
- Kamu güvenine karşı suçlar (TCK Madde 197-212)
- Kamu barışına karşı suçlar (TCK Madde 213-222)
- Ulaşım araçlarına veya sabit platformlara suçlar (TCK Madde 223-224)
- Genel ahlaka karşı suçlar (TCK Madde 225-229)
- Aile düzenine karşı suçlar (TCK Madde 230-234)
- Ekonomi, sanayi ve ticarete ilişkin suçlar (TCK Madde 235-242)
- Bilişim alanında suçlar (TCK Madde 243-246)
- Millete ve devlete karşı suçlar ve son hükümler (TCK Madde 247-343)
- Kamu idaresinin güvenilirliğine ve işleyişine karşı suçlar (TCK Madde 247-266)
- Adliyeye karşı suçlar (TCK Madde 267-298)
- Devletin egemenlik alametlerine ve organlarının saygınlığına karşı suçlar (TCK Madde 299- 301)
- Devletin güvenliğine karşı suçlar (TCK Madde 302-308)
- Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar (TCK Madde 309-316)

- Millî savunmaya karşı suçlar (TCK Madde 317-325)
- Devlet sınırlarına karşı suçlar ve casusluk (TCK Madde 326-339)
- Yabancı devletlerle olan ilişkilere karşı suçlar (TCK Madde 340-343) (Adalet İstatistikleri, 2021).

Her toplumda suç eylemlerine yönelik farklı tepkiler ve cezalar verilmektedir. Bu sebeple suçun göreceli ve karmaşık bir olgu olduğu söylenebilir. Çünkü “suç, durağan bir olgu değildir. Bugün suç olarak görülen bir davranış gelecekte doğal ve gerekli olabilir” (Bal, 2014). Aynı zamanda her toplumun suç haritası kendine özgü dinamikler çerçevesinde ele alınmalıdır. Çünkü kentleşme, göç, yoksul ekonomik bütünleşmeye engel sosyo-kültürel ve ekonomik yapılar, kültürel heterojenlik suçun tür ve yoğunluğunu etkileyen faktörlerdir (Güllü, 2014). Bu faktörler ve bireysel nedenlere göre işlenen suç çeşitleri oranları ve bölgeleri farklılık gösterebilmektedir. Bu durumda ülkeden ülkeye hatta bölgeden bölgeye göre yoğunluğuna veya suçlar türlerinde değişimler de yaşanabilmektedir.

Örneğin Türk Ceza kanunu kapsamında 2020 Yılında Türkiye’de bölgesel olarak da verilen ve açılan dosyalarda ilk beş sıraya giren suç türleri aşağıdaki gibidir.

Resim 1.1. (TCK Uyarınca 2020 Yılında Açılan Dosyalarda İlk Beş Sırayı Alan Suçlar) (Adalet İstatistikleri, 2021)

Haritada görüldüğü gibi suç çeşitlerinin varlığı, suçların işlenme yoğunlukları veya türleri bir ülke içinde bölgeden bölgeye göre de değişebilmektedir.

Toplumdan topluma hatta insandan insana farklılıklar gösteren suç davranışları, çeşitli sebeplerle oluşmaktadır. Toplumsal bir olayın nedenleri üzerinden suç olarak tanımlanan davranışların ortaya çıkmasına etki eden sosyal faktörleri genel anlamda şu şekilde sıralanmaktadır; (Çalışkan, 2019).

- Kişilik Özellikleri,
- Aile Yapısı ve Aileye İlişkin Özellikler,
- Eğitim Durumu,
- Arkadaş (Akran) Grubu,
- Sosyo-Ekonomik Düzey,
- Suçun İşlendiği Mekân ve İşleniş Zamanı,
- Kitle İletişim Araçları,
- Kültür,
- Göç ve Şehirleşme Problemi

Yukarıda suçu, suç davranışını etkileyen faktörleri açtığımızda; işsizlik, eğitim düzeyi, yaş, cinsiyet, uyuşturucu kullanımı siyasi unsurlar, kültürel yapı, aşırı alkol kullanımı vb. gibi nedenler görebiliriz. Diğer taraftan suçu oluşturabilecek mevcut riskli durumlar ve alanlar da bulunmaktadır. Bu alanlar; “yolun kenarında kontak anahtarı üzerinde bırakılmış olarak park edilen bir araç, aydınlatması olmayan bir sokak, üzerinde fazla miktarda nakit para taşıyan bir kişi, güvenlik tedbirleri almayan kuyumcu, döviz büroları” gibi alanlar suçun işlenme olanağının bulunduğu riskli yerlerdir (Geleri,2010).

Bu alanların, nedenlerin yanında, suç korkusunun da suçu meydana getirebileceği söyleyebiliriz. “Suç oranı azalsa bile, suç korkusu artabilmektedir. Önceleri suçun doğasını anlamaya yönelik ya da suçların neden arttığı sorusuna cevap bulabilmek için yapılan suç araştırmaları, 1960'lı yıllardan sonra, suç korkusu kavramına yönelmiş, suç korkusu suç kavramından bağımsız ayrı bir inceleme alanı haline gelmiştir” (Karasu, 2017). Suçtan zarar gören veya şahit olmuş bireylerde mağduriyet korkusu da ortaya çıkmaktadır. Bu bireylerdeki suç korkusu kendilerine ya da şahit oldukları başkalarına karşı işlenmiş suçlara sessiz kalmaları, o suçlu bireylerin suç işlenmeye devam etmesine neden olmaktadır (Yavuz, 2019). Bu nedenle suçun sebeplerinin anlaşılması, toplum ve bireyleri üzerindeki etkilerinin belirlenmesi ve suçtan zarar görenlerin suç öncesi ve suç sonrası durumların tespiti araştırmalara konu olmuştur.

“İster suç korkusu gerçekliğini abartılı bulalım, ister hafife alalım sonuçta bireyler üzerinde olgunun yarattığı sayısız etkileri görmezlikten gelemeyiz. Rollo May’e göre; Devamlı endişeye maruz kalmış birey, psikosomatik birçok hastalığa davetiye çıkarmış sayılır. Endişeye sürekli maruz kalan bir topluluk ise topluluktaki bireylerin birbirlerine er ya da geç düşman kesilmesi kaçınılmazdır (Solak,2015).

Tüm bunların yanında “sosyal problem olan suç, insanların can güvenliğinin yanı sıra, sahip oldukları servetleri açısından da önemli bir tedirginlik ve korku kaynağını oluşturmaktadır. Bu nedenle, sosyal bilimlerdeki araştırma literatürlerine bakıldığında, suç araştırmalarının günümüzde önemli çalışma konuları içerisinde yer aldığı gözlemlenmektedir (Kızmaz, 2004). Fakat tüm bu olumsuzlukların yanında suç teşkil eden olay haberlerinin gösterilmesinin toplumda farkındalık oluşturduğunu veya daha dikkatli olunması açısından uyarı olabileceği görüşleri de bulunmaktadır. “Gazetelere, radyo ve televizyon kanallarına, sosyal medya araçlarına erişim imkanının artması ve yaygınlaşması, bu tür vakalara dair ilgi ve alaka uyandırırken, aynı zamanda bilgi akışını, duyarlılığı ve farkındalığı da etkilemektedir. Özellikle kadın ve çocuklara yönelik şiddet vakaları, bu duyarlılığı uyandıran ve harekete geçiren en etkili olaylardır” (Küçükcan, 2019) .

Toplumda karşılıklı etkileşimler sosyalleşme sürecinde istenildiği veya beklenildiği gibi gerçekleşmeyebilir. Bu durum sonunda çatışmalar ve suç davranışları ortaya çıkabilir. Suç olgusunu ekonomik yapıda ele aldığımızda suç ile ekonomik statünün ve yoksulluğun ilişkisi oldukça önemli ve güçlü olduğunu söyleyebiliriz. “Yoksulluk suç üzerinde doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak etki yapmaktadır. Kapitalist ekonomik sistem, bazen büyük bunalımlara sahne olmakta, bunun sonucunda en büyük suç sebeplerinden birisini teşkil eden işsizlik gündeme gelmektedir (Dönmezer, 1994).

Sosyolojik açıdan baktığımızda da “Modern toplumların karmaşık yapılarını analiz eden birçok sosyolojik kuramın, yoksulluğu, suç dâhil, birçok sosyal soruna yol açan bir faktör olarak ele almış olduğunu görmekteyiz.” (Açıkgöz, 2015). Çünkü yoksulluk da ve suç da tek bir faktörle izah edilemeyecek birçok nedenden kaynaklanmaktadır. “Yoksulluk suç üzerinde doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak etki yapmaktadır. Ailenin parçalanması, ahlaki ölçüler dışına çıkması ve toplumdaki bütün diğer kurumların ekonomik bir esasa dayandırılarak oluşturulması, sistemin dolaylı etkileri arasında sayılmaktadır” (Ataseven, 2006). Bu konu hakkında Dönmezer (1994) ekonomik dalgalanmaya bağlı değişen suçları şu şekilde açıklamaktadır;

- Ekonomik bunalımların teşvik ve tahrik ettiği suçlar: Bunlar genellikle mülkiyete karşı işlenen ve işsizliğin sebep olduğu suçlardır.

- Ekonomik refahın teşvik ve tahrik ettiği suçlar: Alkolün sebep olduğu suçlar ve şahsa karşı işlenen cebir ve şiddet suçlarıdır.
- Ekonomik dalgalanmaların etkilemediği suçlar: Bunlar genellikle kişisel, psikolojik ve biyolojik faktörlerin etkili olduğu kısmen anormal kişilerin işledikleri suçlardır (Dönmezer, 1994).

Bu bilgiler ışığında aslında ekonomik dalgalanmaya bağlı olarak değişen suçların ve suçu işleyen toplumsal sınıflarında farklılaştığını görmekteyiz.

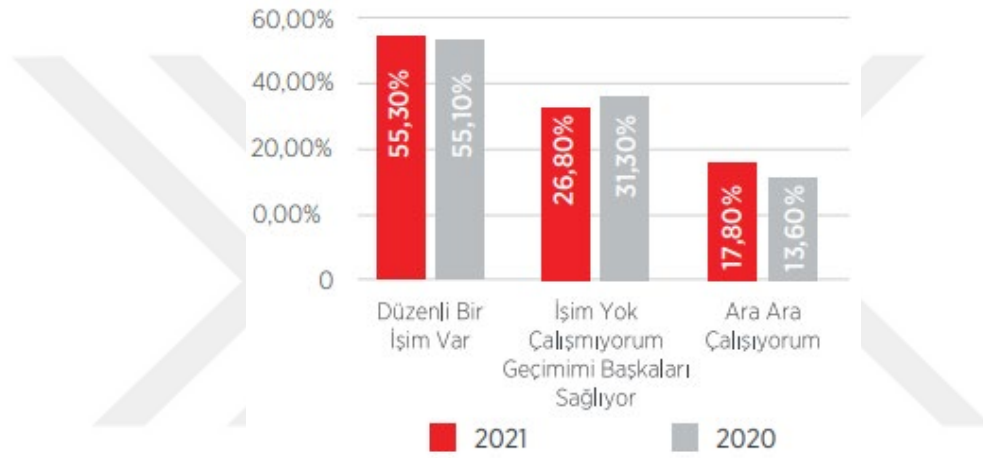
“Bireylerin maddi imkânlardan mahrum kalması veya temel yaşam kaynaklarından yeterli derecede yararlanamaması kişileri kontrolsüz davranışlara itebilmekte ve toplumsal sapmalar ortaya çıkarabilmektedir. Bu noktada, yoksulluğun suç ile ilişkisinin sosyolojik olarak tanımlanması ve değerlendirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmaktadır (Fidan, 2018). Özellikle gelişmemiş ülkelerde suça etki eden en önemli unsur yoksulluktur. Ekonomik sıkıntılar içinde olan ve kaybedecek bir şeyi olmayan bireylerin suça yatkın oldukları bilinmektedir. Fakat bu durum zengin kesimlerde de çeşitli suçların işlendiği gerçeğini değiştirmemektedir.

“Alt sosyo ekonomik sınıfların yanı sıra, üst sosyo ekonomik sınıflara mensup olmakta suçu etkileyebilmektedir. Örneğin; üst sınıflara mensup aile büyükleri, çocuklarına yeterince vakit ayırmamakta fakat, çocukların ellerine bol miktarda para verebilmektedirler. Bol paraya sahip olan çocuk da suç olan davranışlara yönelebilmektedir” (Soyaslan, 1996). Orta ve üst sınıf çocukları işledikleri suçları hile veya gizlikle yürütmeleri sonucunda istatistiklerde bu veriler gözükmebilmektedir. Kısaca “sadece ekonomik yoksunluk insanları suça itmemektedir. Kültürel özelliklerinde bunda etkisi vardır. Yaşanılan bölgede meydana gelen kültürel bozulma da suçu besleyen önemli faktörlerden olup, kültürel yozlaşmanın neticesinde yüksek suçluluk potansiyelinin ortaya çıkmasına sebep olabilir” (Atış & Ünsal, 2020).

Suç toplumsal olaylardan bağımsız değil, toplumsal olaylar sonucunda var olmaktadır. Günümüz toplumunda azalan iletişim, artan toplumsal eşitsizlikler, gelir eşitsizlikleri, siyasal ve toplumsal çatışmalar, işsizlik, aile bağlarında zayıflık, yalnızlığın ve depresyonun artışı gibi nedenlerle birlikte, insanlar git gide suça ve sapma davranışlara daha çok yönelmektedir (Yıldırım,2014).Bu sapma davranışlara yönelen bireylerin kimi toplumdan kendini soyutlayarak alkole, uyuşturucuya bağımlı hale gelmekteyken, kimileri ise hırsızlık, dolandırıcılık gibi suçlar işlemekte veya çeşitli saldırgan davranışlar sergileyebilmektedirler. “Alkol ve uyuşturucu madde kullanımı, sosyal bir uyumsuzluğun ve bireyi suça iten bireysel nedenlerdendir. Alkol ve uyuşturucu madde kullanımıyla kriminoloji de ilgilenmektedir. Çünkü alkol ve uyuşturucu bireye ve topluma zarar vermektedir” (Evcim, 2011). Bu husustaki bağımlık yapıcı maddelerden, uyuşturucu maddesinin kullanımını ele aldığımızda ülkemizde artışlar görülmektedir.

“2019 yılında Türkiye’de uyuşturucu madde bağlantılı suçlardan dolayı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutuklular oranı %27,97 iken 2020 yılında bu oran %32’ye yükselmiştir” (Narkolog, 2021). “Uyuşturucu kullananların çoğunluğu uyuşturucu suçlarına ve diğer suçlara karışmaktadır. Dolayısıyla bu alanda sürdürülen mücadelede madde kullanımına sadece bir sağlık problemi olarak değil, ciddi bir güvenlik sorunu olarak da bakılmasının gerekliliği gibi dikkat çekici bir sonuca ulaşılmaktadır” (Narkolog, 2022).

Uyuşturucu madde ve suç ilişkisi göz önüne alındığında aslında uyuşturucu bağımlılarının genellikle maddeyi bulamadıkları zaman suç işledikleri yani bu suçların çoğunlukla işsizlikle orantılı olduğunu düşünülmektedir.

Grafik 1.1. (2020 ve 2021 yıllarında uyuşturucu madde kullanıcılarının iş durumları)
(Narkolog, 2022)

Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi Şube Müdürlüğünün hazırlamış olduğu grafikte de görüldüğü gibi 2020 ve 2021 yıllarındaki araştırma verilerine madde bağımlılığı ile işsizlik veya yoksulluk parametreleri açısından değerlendirdiğimizde, işsizliğin bir sorun olduğu ama madde kullanımına doğrudan bir sebep olarak görülmediği anlaşılmaktadır. Buradan insanların ekonomik durumlarının iyi olmasının da onları uyuşturucuya yönlendirmede etkisi olabileceğini çıkarabiliriz (Narkolog, 2022).

1.2.3.Kriminoloji

Toplumda, doğa bilimleri ve sosyal bilimlerin birlikte çalışmasıyla toplumsal sorunlarla baş edilebileceği inancı bulunmaktadır. Bu noktada kriminoloji gibi hukuku ve yasaları çeşitli etmenler ve süreçler etrafında ele alan disiplinden faydalanılmaktadır.

Suç bilimi olarak da bilinen kriminoloji, kanun ihlaline sebep olan istenmeyen davranışları suç olarak kabul etmektedir (Dönmezer, 1994). Kriminoloji disiplinler arası bir bilim olmasından dolayı adli tıp, hukuk, sosyoloji ve psikoloji gibi birçok bilim dalından yararlanmaktadır.

Suç ve suçun işlenmesini açıklayan, suça iten sebeplere ve suçlu davranışının nedenlerine odaklanan kriminoloji aynı zamanda suçun önlenmesi için mücadele eden bir sentez bilimdir. Bu yönüyle suç sosyolojisinin çalışmalarıyla benzeşmektedir.

Kriminolojinin;

1) Ceza hukuku sosyolojisi,

2) Suçun sosyolojisi ve suç davranışının psikoloji

3) Ceza ve tazminat sosyolojisi olarak üç alt dalı bulunmaktadır (Dönmezer, 1994).

Sosyoloji disiplini de birçok noktada çalışmalarında kriminolojiden yararlanmaktadır. Bu nedenle iki disiplinin birbirleriyle çalışmakta olduğunu söyleyebiliriz. “Adli sosyoloji alanının suç bilimi alanından ayrılma noktası ise suçu işleyen bireylerin temel odak noktasına konularak suçun ortaya çıkmasına dair değişkenlerin bireyde nasıl ve neden farklılaştığına, elde edilen verilerin dışında, bireyin var olduğu toplum içerisinde bulunan diğer bireylerle olan ilişkilerinde adli olana dair maddi gerçeği tespit etme gayesidir” (Çalışkan, 2019).

Suç ile karşılıklı etkileşim halinde olan değişim, hızlı, yavaş, düzenli, devamlı, sert veya plansız olabilmektedir (Fukuyama, 1999). Suç olgusunun, davranışların hangilerinin suç olduğunun belirlenmesi açısından kriminolojik, kanun ihlali açısından hukuki, dini kurallara uymaması açısından dini, bireysel ve zihinsel bir davranış olması sebebiyle psikolojik ve topluma, sosyal hayata olan olumsuz etkilerinden dolayı da sosyolojik yönleri bulunmaktadır (Kennedy, 2013). Her toplumda genel kabul gören, belirli kurallar çevresinde toplumların kendi bütünlüklerinin korunması ve oluşabilecek çatışmaların önlenmesi için davranış kalıpları oluşmuştur. Toplumun ve hukukun benimsemiş olduğu kuralların dışına çıkılması ahlaki veya hukuki suç sayılmıştır. Toplumlar da yaşanan sosyal değişimlerle birlikte suç tipleri, şekilleri, cezaları ve yasakları da değişime uğramaktadır. Bu değişimler özellikle kent ortamında daha yoğun ve kolay bir şekilde gözlemlenebilmektedir (Bal, 2015).

Gelişmiş, gelişmekte veya gelişmemiş ülkelerde suç oranları, suç çeşitleri kriminolojik açıdan farklılık göstermektedir. Çünkü daha öncede belirttiğimiz gibi, toplumların suç haritaları kendilerine özgüdür. Örneğin gelişmiş ülke olan Çin’de suç oranları piyasa ekonomisinin veya modernleşme sürecinin etkisinde iken, hırsızlık, mala zarar verme ve soygun gibi suçlarda artış görülmüş, İrlanda da ise modernleşme süreci ile birlikte şiddet ve mala yönelik suçlarda artış görülmüştür (Kızmaz, 2012).

Fukuyama bu konuda gelişmiş ülkelerin toplumlarındaki değişimlerin suç oranlarının artmasına ve toplumda büyük bozulmaya neden olduğunu vurgulamıştır. Hatta bu bozulmanın nedenlerinin aile dağılması, akrabalık bağlarının zayıflaması, işsizlik, şiddetli yoksulluk, yükselen bireyci anlayış, ülkedeki zayıflayan denetim ve gelir eşitsizliğinin olduğunu öne sürmüştür (Fukuyama, 1999).

1.2.4.Suç Teorileri

Suç davranışı devamlılığı ve çeşitliliği olan aynı zamanda her toplumda görebildiğimiz bir davranıştır. Bu niteliğinden ve çeşitliliğinden dolayı suç kavramıyla ilgilenen farklı disiplinler bulunmaktadır.

Suçta neden olan faktörleri ele alarak suçun kökenini belirlemek ve suçlu davranışlarını çözümlenmek ve suç davranışını tahmin etmek kriminoloji çalışmalarının da temelini oluşturmaktadır (Dönmezer, 1994). Suçun çeşitli boyutları ve değişken yapısının yanında kriminoloji literatüründe yer alan teorik yaklaşımlar bulunmaktadır. Çözülmesi gereken evrensel ve sosyal bir problem olan suç olgusu toplumdaki kuralların ihlal edilmesi sonucunda karşımıza çıkmaktadır. Suç davranışı açıklamak için geçmişten bu yana çeşitli yöntemler ve teoriler üretilmiştir (Burkay, 2008). Her disiplin suç ve suçluluk olgularına farklı yaklaşım sergilemiş ve ilgi odakları da farklı olmuştur. Bireyleri suç işlemeye iten nedenleri genel olarak bireysel, psikolojik, biyolojik ve sosyolojik teoriler olmak üzere dörde ayrılmaktadır (Yıldırım,2014).

Bireysel Teoriler

Suç davranışını açıklamaya yönelik ilk teorilerden olan bireysel teoriler kendi içinde klasik ekol, neo klasik ekol, pozitif ekol ve coğrafi ekol olarak dört ayrı başlıkta incelenmektedir. Bu geliştirilen ilk teori suç davranışını genetik bozukluklar, akıl hastalıkları, fiziksel özellikler, iklim, doğa olayları veya yoksulluk gibi çeşitli faktörler dahilinde açıklamaya çalışmışlardır. “Bireyi temel alan birçok kuramın konuyu farklı açılardan incelediği görülmektedir. Her kişilik yapısının kendine özgü davranış türlerine sahip olması nedeniyle, bu grupta yer alan teorilerin temel görevi, kişilik tiplerini belirlemek ve sınıflandırma yoluna gitmek olmuştur” (Evcim, 2011).

Biyolojik Teoriler

Biyolojik teoriler suç davranışını ve suçun kaynağını bireylerin genetik özelliklerinden, vücut yapılarından ve fiziki görünüşlerindeki farklılıklardan olduklarını ileri sürmüşlerdir. Bu sebeple biyolojik teorilerde dış görünüme bağlı teoriler ve genetik yaklaşımlar olarak iki ayrı şekilde de ele alınmıştır. Kısaca “Bu ekole göre suç, organizmanın şartlarının ürünüdür. Nasıl bazı hayvanlar vahşi, yırtıcı, bazı bitkiler parazitli doğuyorsa, bazı insanlarda doğuştan suçludur düşüncesindedirler. (Ataseven, 2006).

Psikolojik Teoriler

Araştırmacılar psikoloji bilimi sayesinde suçun nedeninin veya suç davranışının açıklanmasında bireyin bedeninden çok ruhuna, ruh sağlığına odaklanmışlardır. Kriminoloji bilimine çok katkısı olan psikolojik teoriler bireyi suç davranışına iten zihinsel süreçleri ve bireyin kişilik bozukluklarını ele almaktadırlar. Bu teori inceleme alanları bakımından Psiko-analitik Yaklaşım, Psikozlar, Psikopati, Nevroz, Zekâ Geriliği, Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlılığı olarak altı ayrı başlıkta ele alınmaktadır. “Bu teoriler genel itibariyle, akıl bozukluğu ve suç arasındaki ilişkileri açıklayan teorilerdir” (Yıldırım,2014).

Sosyolojik Teoriler

Bu teorisyenler sosyolojik yaklaşım ile değer, kültür, norm, sosyal yapı ve bu yapılarda meydana gelen değişimlere yönelmiştir. Günümüze kadar suçun nedenlerini, tabiatını ve yayılımını açıklamaya çalışan teoriler içinde en kapsamlı ve sistematik açıklamalar sosyolojik teorilerle getirilmiştir. Bazı teoriler; daha çok sosyal yapı, bazıları sınıfsal gerçeklik, bazıları küçük grup, bazıları doğrudan toplum ve bazıları da bireysel suçluluk üzerinde yoğunlaşmaktadır (Sümer, 2006). Suçu izah eden teorilere baktığımızda; sosyolojik teorilerin sınıflandırması ise şu şekildedir,

1-Sosyal Yapı Teorileri: (Gerilim Kuramı, Alt Kültür Kuramı, Sosyal Ekoloji Teorileri (Chicago Okulu), Fonksiyonalist Kuram)

2-Sosyal Süreç Teorileri: (Sosyal Öğrenme ve Davranış, Sosyal Kontrol Kuramı, Damgalama Teorileri)

3-Sosyal Çatışma Teorileri: (Çatışma Teorisi, Marksist Düşünce ve Suç)

4-Feminist Teoriler (Burkay, 2008).

“Bu kuramların bu denli fazla olması, suç olgusunun karmaşıklığı ve suç işleyenlerin sahip oldukları farklı suç profillerinden kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle gerek çok sayıda suç türünün olması gerek suçlulukla ilişkili çok sayıda değişkenin var olması (yoksulluk, işsizlik, eşitsizlik, suçlu akran grubu, sorunlu aile yapısı, göç, alkol ve uyuşturucu, yerleşim yerinin özelliği, kültür, eğitim durumu vb.) ve gerekse de suç işleyenlerin sahip olduğu bireysel özelliklerinin farklılık arz etmesi gibi nedenler, suç olgusunun çok perspektifli açıklamasını gerekli kılmıştır” (Kızmaz, 2005).

Bu teorilerden özellikle sosyal yapı teorileri içerisindeki Chicago Okulu'nun suç olgusuna yönelik çalışmaları önemli görüldüğünden daha ayrıntılı ele almak gerekmektedir. “Chicago Okulu'nun suç çalışmaları sosyal ekoloji teorileri kapsamında incelenmektedir.

Chicago Okulu çalışmalarında genel olarak suç davranışının nedeni sosyal yapı ve ekolojik çevre olarak ele alınmaktadır” (Burkay, 2008).1892 yılında Amerika’da ilk Sosyoloji bilimi Chicago Okulu’nda Albion Small tarafından kurulmuş ve bu okul dünya çapındaki üç sosyolojik ekolden birisi olarak varlığını sürdürmüştür. “Bugün Chicago Okulu diye andığımız, 20. yüzyılın ilk birkaç on yılında sosyal bilim araştırmalarına yön veren okul, 1892’de Chicago Üniversitesi’nde Sosyal Bilimler ve Antropoloji adıyla kurulmuş, asıl olarak sosyoloji çalışmaları yapmış bir bölümdür” (Serter, 2013).

Chicago Okulu’nun ilgi alanı Amerika’da toplumda yaşanan büyük değişimler ekonomik gelişmeler, yapısal farklılıklar, artan nüfus, göç, aile, çevre, suç, dini yönelimler, değişen yaşam şekilleri olmuştur. Okulun araştırma ve çalışma alanı olarak kent bağlamında bakıldığında, bu durumların en çok yaşandığı Chicago şehri bir ilham kaynağı olmuştur (Kaya,2011). Çünkü bu şehir toplumu anlamada, toplumsal eşitsizlikleri çözmede, suç ve suça izin veren coğrafi oluşumların incelenmesinde en önemli araçlarından biri olmuştur.

Chicago’yu farklı kılan husus, bu problemlerin kısa sürede kentin toplumsal bütünlüğünü tehdit edecek boyutlara ulaşmış olmasıdır. Chicago Okulu temsilcileri, problemleri acil çözüm bekleyen kenti hasta bir insan bedeni gibi ve tıp doktorlarının mesleklerini icra etmelerine benzer bir yaklaşım sergilemişlerdir (Kaya,2011).

Kentteki tüm sorunlara odaklanmış olan Chicago okul temsilcileri bu hızlı değişimin yaşandığı dönemde, kentin sosyal ilişkilerini ve aksaklıkları çözmeye çalışmış ve analizler yapmıştır. Sosyal problem çözme bilimi diye adlandırılan sosyolojinin kent sosyolojisi bağlamında daha çok çalışmalar yapılması ve bu alanda ilerlemeler kat edilmesi kentin Chicago Okulu için bir laboratuvar ortamı sağlamasından da kaynaklanmaktadır (Demirbaş, 2005). Kent sosyolojisinin de önemini vurgulayan ve bu alanda yaklaşımlar, kuramlar üreten bu okul anket gözlem vb. yöntemlerle de kendisinden sonra gelecek olan tüm çalışmalara referans olmuştur (Serter, 2013).

Özet olarak suçun oluşumu sosyolojik teoriler kapsamında yukarıda sıralanan sosyolojik kuramlar ile açıklanmakta olduğunu söyleyebiliriz. Bunların içinden yaygın olarak kullanılan ve toplumun sorunlarına, suç eğilimlerine aile, çevre, kent, hukuk ve teknoloji gibi pek çok faktörleri de ele alarak anlamaya çalışan kuramlardan bazıları; sosyal öğrenme kuramı, kültürel aktarım kuramı, sosyal kontrol kuramı, gerilim kuramı, fırsat kuramı, alt kültür kuramı ve damgalama kuramlarıdır (Güllü, 2014).

Sosyal Öğrenme Kuramı: İlgisiz ailelerin, sağlıksız çevrenin ve kitle iletişim araçlarının suçlu veya suça meyilli insanları sosyal öğrenme ile birlikte suça daha çok yönlendirdiğini belirten kuramdır.

Bu kuramda aile ile alakalı tüm sorunlar, ailelerin otorite biçimleri, anti-sosyal ya da suçlu akran gruplarının bulunması, şiddet görüntülerinin kitle iletişim araçlarındaki yaygınlık durumları gibi durumlar bireyin kriminalleşme sürecinde etkili olduğu belirtilmektedir (Kızmaz,2005).

Kültürel Aktarım Kuramı: Bu kuram sanayileşmenin, teknolojik gelişmelerin toplumdaki çatışmaların ve zorlukların suça uygun bir ortam hazırladığını vurgulamaktadır. Bu yaklaşımda göç hareketleri, sanayileşme ve bununla birlikte artan kentleşme gibi faktörler suça zemin hazırlamaktadır. Özellikle gecekondü yerleşimlerinde yaşayan, çeşitli sosyal problemlerin çoğaldığı alt kültür gruplarında bu ortamların etkisi ile suç oranları yoğunlaşmaktadır. (Güllü,2014).

Sosyal Kontrol Kuramı: Bireyin okul, aile veya din gibi faktörler ile ilişki bağlarının güçlü ve uyumlu olmasıyla birlikte suça eğiliminde az olduğunu ya da olacağını belirten bir teoridir. Bu teoriye göre sosyal kontrol azaldıkça birey suça yönelecek ve suç oranı artacaktır (Kızmaz,2005).

Gerilim Kuramı: Toplumdaki alt-üst sınıfın eşitsizliğinden ve yasal olarak alt sınıfın üst sınıfa ulaşma imkânı yok edilmiş olmasından dolayı alt sınıfın üst sınıfın imkanlarına erişebilmek için gayri meşru yollara başvurarak suça yöneldiğini belirtmektedir (Güllü,2014).

Fırsat Kuramı: Suçluluğun ve suç olgusunun orta ve üst sınıftan göz ardı edilerek, suçun sadece alt kültür grubuna indirildiğini ve vurgulandığını açıklayan teoridir.

Damgalama Kuramı: Bu kuramda suçlu bireylerin toplum tarafından etiketlenerek, sonraki yaşamlarında dışlanmaları ve bu durumun onları tekrar suça ve suçlu grupların bulunduğu ortamlara, yeni suçlara iterek onlara bir daha iyi yaşam sürme imkânı bırakmadığını belirtmektedir. Kısaca bu teori, bireylerin suçlu olarak etiketlenmelerinin onların toplumdan dışlanmış hissetmelerine neden olacağını ve bu dışlanma duygusunun bireylerin suçlu gruplarla ilişkiye girmesinde etkili olacağını vurgulamaktadır (Kızmaz,2005).

Alt-Kültür Kuramı: Toplum içinde karşıt gruplar her zaman var olmuştur. Sosyal normlardan uzak ve aykırı davranan kişiler diğerleri ile bir arada bulunmadıklarından dolayı alt gruplar olarak ortaya çıkmışlardır. Sosyal düzene karşı gelerek, problem çıkaran gruplar sosyalleşme ile veya çatışma ile suç davranışını gerçekleştirebilmektedirler. Bu durumun alt grupların diğer insanlar tarafından değerlendirilme biçimleri ve buldukları suç ortamları da onların suç oranlarını etkileyebilmektedir.

Chicago Okulu, bir bütün olarak toplumdan daha küçük grupların sembolik normatif yapısına dikkat çekmek için alt kültür kavramını kullanır. Örneğin suçlu çocuklar arasında bir akran etkisinin (suçlu akran alt kültürü) varlığı ortaya çıkmakta olup birçok araştırmacı da bu noktaya dikkat çekmiştir” (Gün, 2010). Çünkü suçsal bir ortam bireyleri suça sürüklemekte oldukça etkili parametrelerdendir. Bu durum alt kültür kuramı ile açıklanabilir.

“Alt-kültür kuramlarının temel özelliklerinden biri, suç olgusunu grup ve çete ortamlarında mayalanan veya ortaya çıkan bir davranış tarzı olarak ele almış olmalarıdır” (Evcim, 2011). Aynı zamanda ailenin toplumdaki statüsü, çocuklarının ileriki yaşamlarında karşılaşılabilecekleri olumlu durumların veya sorunların birer yansıması şeklinde devam etmektedir. Özetle alt-kültür teorisyenleri alt kültüre sahip olmanın bireyleri hukuka aykırı yollara yöneltebileceğini vurgulamaktadır (Güllü & Yıldırım, 2016).

1.3. Suçlu Davranışını Açıklamaya Yönelik Genel Değerlendirmeler

İnsanlar bir arada yaşamaya başlamaları ile birlikte içinde buldukları toplumu ve düzeni anlamaya çalışmışlardır. Bu süreçte çok sayıda yeni gelişmeler, oluşumlar ve fikirler ileri sürmüşlerdir. Toplumsal düzeni sağlamak, insanlar arası ilişkileri, kuralları düzenlemek, grup faaliyetlerini yerine getirmek kısacası toplum ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurumlar meydana gelmiştir. Sosyolojik olarak da kurumlar insanların yaşayış biçimlerinin, tarzlarının ve sosyal rollerinin birer parçasıdır. İçerisinde birçok alt dalı barındıran insanı anlamaya çalışan sosyoloji bilimi kurumlar, kavramlar ve hatta teoriler üzerinden ele alınan olguları anlamlandırmaya çalışmaktadır (Günay, 2006).

Toplumdan topluma değişen aile, eğitim, kent, hukuk gibi kurumlar her toplumun kendisinde yerleşmiş kalıplaşmış değerler, şekillenen ilişkiler ve normlar bütünüdür. Toplumsal kurumlar bir bütünlüğe sahip olmasından dolayı her kurum bir diğerini etkilemektedir. Kurumların her biri kendine özgü yapıya, kurallara, zamanla değişebilen işlevlere, farklı önemlere ve güçlere sahiptirler (Bozkurt, 2009). Bazen de bir kurumun işlevini diğer bir kurumun üstlendiği durumlarda görülmektedir. Özellikle hukuk sosyolojisi ve suç sosyolojisi üzerine yapılan çalışmalar da adli bilimlerden, kriminolojiden faydalanılabilmektedir.

Bu kısımda önceki bölümlerde kapsamlı şekilde ele alınan suç olgusundan sonra suça yönelik davranışları açıklamada suçun kurumlar veya çeşitli kavramlar ile bağlantıları adli sosyolojik açıdan ele alınması planlanmıştır. Bu sebeple bu kurumların ve ele alınan kavramların suç ile bağlantısı çalışmanın kavramsal çerçevesi oluşturacaktır. Çünkü kurumlar toplumla içi içe olan belirli kalıplar, davranışlar, gelenekler, inançlar, düşünceler ve ilişkiler etrafında oluşan, karşılıklı ve ortaklaşa bir şekilde gerçekleşen kişisel ya da sosyal gereksinimlerin karşılandığı sistemli bir bütündür (Güçlü, 2012).

1.3.1. Aile ve Suç

Aile, bir insanın doğumundan itibaren içinde bulunduğu, hayatını devam ettirebilmesi için gerekli desteğin ve eğitimin verildiği bir ortamdır. Toplumun sosyalleşmesinde, değer yargılarının ve kurallarının oluşumundaki en temel yapı taşı ailedir.

Bu temel yapı taşında ebeveynler çocuklarını psikolojik, sosyolojik, kültürel olarak her alanda eğiterek toplumun geleceği için güçlü nesiller yetiştirmektedirler. Toplumun en küçük birimi olan aile kurumu bireylerin temel ihtiyaçlarına ve taleplerine göre şekillenmektedir (Bahar, 2009).Modern dönemde her alanda olduğu gibi aile yapısında da değişimler yaşanmıştır. İnsanların yaşadıkları göçler, savaşlar, dini yönelimler ve teknolojik gelişimler gibi küresel veya ulusal değişikliklerin her biri toplumları ve dolayısıyla aileleri şekillendirmektedir (Bayer, 2013).

Toplumsal değişimler kurumları, otoriteleri, teknolojiyi, kültürü kısaca tüm yaşamı etkilemektedir. Tüm bu farklılaşmalar veya gelişimler daha dar kapsamda bireylerin de her birinin sosyal yaşamlarını, tarzlarını, kültürlerini, ekonomik durumlarını ya da düşünce yapılarını değiştirdiğini görmekteyiz. Bu şekilde her biri bir diğerine bağlı olarak ilerleyen süreçte aile yapılarında da farklılıkları oluşturmaktadır (Bozkurt, 2009).Sanayileşme ve modernleşme ile birlikte geniş aile yapısının çekirdek aile yapısına dönüşmüş olması bu duruma örnek oluşturabilir.

Aile ve suç denildiğinde en temelde ailenin suça nasıl bir ortam hazırladığına veya hazırlayabileceğine odaklanmak gerekmektedir. Ailedeki toplumsallaşma sürecinde temel amaç bireye doğru ve uyumlu eğitim vermektir. Ama bu süreçte bazı insanlar onaylanmayan davranışlar sergileyerek hukuka, dine, örfе, değerlere aykırı davranabilmektedirler (Aral, 1997). Bu aykırı davranışlar, ekonomik, demografik ve psikolojik sebepli olacağı gibi aileden gelecek bireye ilk toplumsallaşma sürecinde aşılınmış da olabilmektedir.

Genel olarak toplumsal değişimin yaşandığı aile kurumunda mutlak olan şey ailenin toplumun temeli olduğu düşüncesi bulunmaktadır. Her toplumda ve her ailede zengin ya da fakir ayırt etmeksizin kuşaklar arasında çeşitli farklılıklar görülebilmektedir. Bu farklılıklar, aile içinde özellikle ebeveynler ve çocuklar arasında uyumsuzluğa ve iletişimsizliğe yol açabilmektedir (Güçlü, 2012). Aile bireyleri arasındaki bağların zayıflaması, çocuklara verilen ilginin ve desteğin azalması ailedeki bireyleri sağlıklı ve tehlikeli ortamlara yönltebilmektedir. “Ailede suç davranışının olması da bireylerin suç davranışını öğrenmesine ve bir süre sonra suç davranışını normalleştirmesine neden olmaktadır” (Görgülü ve ark., 2013). Bu durumun suçlu davranışın öğrenilmesinde etkili yollardan biri olduğunu söyleyebiliriz.

Yaşam tarzlarının değişimi, toplumsal değerlere bağlılığın azalması, fikirlerin değişmesi, başkalarının hayatlarına özentinin artması ve bireyselliğin aşırılışması sonucunda da aile bağlarını zayıflamalar meydana gelebilmektedir. Ama aile bağları güçlü olan veya her istediğini elde edebilen ailelerdeki bireylerde de suça rastlanılabilir. Örneğin macera aramak, dikkat çekmek isteyen veya duygusal eksikliler sonucu uyuşturucu kullanan ve şiddete meyilli olan ekonomik durumu yüksek bireylerde olduğu ve olabileceği gibi (Kocadal, 2004).

“Diğer yandan, çocuklar bu tür davranışları ilgi çekmek, kendini göstermek adına da yapabilmektedir. Özellikle ailenin ölüm, boşanma ya da terk nedeniyle parçalandığı durumlarda çocuğun sadece dikkat çekmek amacıyla bu tür sapmış davranışlarda bulunduğu yapılan araştırmalarda ortaya konulmuşsa da yine aynı çalışma sonuçları parçalanmış ailenin bu tür sapmış davranışların meydana gelmesinde tek başına önemli bir faktör olmadığını da göstermiştir” (Özcan, 1994).

Bu noktada nüfuzlu ailelerde görülen suçların, yoksul kesimin işlediği suçlar kadar göze batmadığını hatta toplumda pek de duyulmadığını da söyleyebiliriz. Çünkü çoğu zaman bu bireyler veya aileleri statülerini kullanarak işlemiş oldukları suçları hasıraltı edebilmektedirler. Kısacası” her ülkede olduğu gibi ülkemizde de bilinen ve resmi istatistiklere yansıyan suçlar ve failer, gerçekte var olan toplam suçların ve failerin sadece bir bölümünü yansıtmaktadır” (Topçuoğlu, 2014).

Aile içinde suça bulaşmış veya suça meyilli bireylerin bulunması da aile bireylerinin suça sürüklenmesine sebep olabilmektedir. Çünkü toplumda bu şekilde yetişen ve sapma davranışlar sergileyen veya çeşitli suç(lar) işleyen bireylerin yetişmiş ya da yetişiyor olduğunu görmekteyiz (Sümer, 2006). Bu nedenle suçlu kişiliklerin oluşumunda, toplum içinde olduğu gibi aile içi de ilişkilerin düzenlenmesinde kurallara ihtiyaç vardır. “Aile ilişkilerini düzenleyen yazılı kanunlardan başka örf, töre, gelenek, görenek gibi diğer kontrol sistemleri hukukî anlamda aile hukukunu tamamlayan unsurlardır. Bunlar aslında sadece aile için değil toplumun geneli için de geçerlidir. Bu nedenle ailenin toplumun temel kurumu olarak nitelendirilmesi yanlış değildir” (Kasapoğlu, 2011).

Teknolojinin getirdiği değişimler ile de aile kurumu birçok yönden etkilenmiş ve hala etkilenebilmektedir. Bu durumun sonucunda ailelerde yaşanan parçalanmalar, evlilik yaşının ilerlemesi, tek çocuklu ya da tek ebeveynli ailelerin çoğalması, bazı miras kavgalarının ölümle sonuçlanması, her yaşta uyuşturucu kullanımının artışı, depresyon ve intihar gibi çeşitli olumsuzluklar ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca “ailedeki düzensiz ve sağlıklı ilişkiler sonucu çocuklar ve ergenler olumsuz arkadaşlıklara yönelebilmekte ve çete oluşturma olasılığı da artmaktadır. Özellikle ailelerin ergenlere uyguladıkları fiziksel cezalar bu süreci hızlandırmaktadır” (Gürsoy ve ark., 2007). Kısaca, birçoğu belki bireysel gibi görünen ama esas olarak toplumun genelini ilgilendiren bu suçların veya sorunların kökeninde ailede yaşanan eksiklikler, ihmaller, sosyal medya kullanımı, kötü yakın çevre veya yanlış model alma gibi çok farklı etkenler olduğu düşünülebilir. Özellikle “ailenin çocuk üzerindeki etkisi son derece önemlidir. Aile etkisi, bu dönemle kalmayıp bireyin yaşamı boyunca etkisini sürdürecektir” (Ereş, 2009).Çünkü “suça sürüklenmede parçalanmış aile yapısı ve aile ile görüşülen akrabalar arasında suçlu kişi sayısı etkili olabilmektedir. Ya da ailedeki çocuğun sokakta kalma ve çalışma süresi uzadıkça da suça sürüklenme eğilimi artabilmektedir” (Çoban, 2012). Bu sorunların çözümü veya alınabilecek önlemler için bireyin, aile yapısının ve yakın çevrenin incelenmesi, araştırılması gerektirmektedir.

Değerlerde ve normlarda yaşanan değişimler herkesin kendine özgü kurallara göre hareket etmesine sebep olabilmektedir. Bu değişimlerle birlikte ailelerin özel hayatlarının sosyal medyada, televizyonlarda yer alması ailede mahremiyet kavramını dönüşüme uğratarak, aileden uzak kendini merkeze alan bir düşünce yapısını giderek yaygınlaşmasına sebep olabilmektedir (Kasapoğlu, 2011). Tüm bu bilgiler ışığında ailenin bireyi çok ilerilere de taşıyabilen veya çok aşağılara da çekebilen bir yapı olduğu anlaşılabilmektedir.

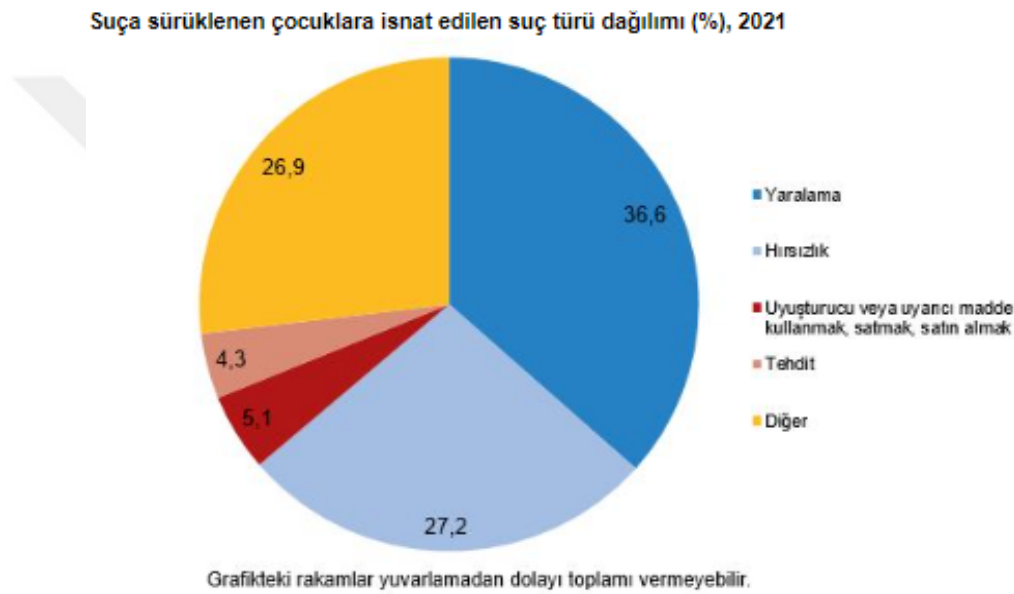
Aile gündelik hayatın özelinden geneline kadar hukuk normları ile şekillenen ve sosyolojik etkileşim içinde olan bir kurumdur. Evlilik, boşanma, velayet, aile içi şiddet, kavgaların yanı sıra, günümüz dünyasında gelişen televizyon, telefon, internet gibi dijital oluşumların da aile bireylerinin birbirinden uzaklaşmasına, ailede çatışmalara neden olduğu düşünülmektedir. Bu durumların “toplumsal değişmeye koşut olarak kanun metinlerine yansması da hukuk ve sosyolojinin kesiştiği yeni alanları ortaya koymaktadır. (Kasapoğlu, 2011). Yine bu hukuk ihlallerinin yanında kan davaları, töre suçları, miras kavgaları ve aile içi gerçekleşen her türlü çatışmaları durdurabilmek ve kendi içlerinde hukuk sistemi kurmalarının önüne geçebilmek için de devletin yaptırımları söz konusu olmaktadır. Çünkü her alanda gerçekleşen suçlar için geçerli olduğu gibi aileler, aşiretler veya örgütler gibi sosyolojik birimler devlet gibi kanun koyup uygulama imkanına sahip değildirler. Bu sebeple, toplum içinde ortaya çıkan problemler için oluşturulan hukuk kurumu toplumda düzenin ve birliğin sağlanmasında, suçların caydırıcılığının veya haklı haksız ayrımının belirlenmesi için en önemli sistemdir (Bal, 2014).

Suç ve suçun işleniş biçimleri toplumdan topluma, insandan insana değişmektedir. Toplumlardan suçun kalkması çok zordur ve çocukların işlediği suçlar ile yetişkinlerin işledikleri arasında suç türü ve işleniş bakımından farklılıklar vardır” (Öter, 2018). Yetişkinlerin işledikleri suçları daha organize-örgütlü suçlar olarak görülürken, çocuk suçları genellikle mala karşı işlenen suçlar olmaktadır. Suça maruz kalan veya suça zorlanan çocuklar sokak kurallarına göre hareket etmek zorundadır. Bu da onları hukuken zor duruma düşürmektedir (Öter, 2018). Kentleşme ile artan nüfus, suçları ve suç çeşitlerini de artırmıştır. Bunun yanında çocuk suçlarını da ortaya çıkarmıştır. “Çocukluktan ergenliğe geçiş aşamasında yeni bir gelişimsel döneme adımını atan çocuğu farklı fiziksel, bilişsel ve toplumsal değişimler karşılamaktadır” (Eryalçın & Duyan, 2017).

“Çocuğun ailesinde meydana gelen olumsuz koşullar, içinde yaşanan ve sapma davranışının sık gözlemlendiği sosyal çevre ve kitle iletişim aygıtlarının gelişmesiyle birlikte özellikle internetin oluşturduğu sanal sosyal çevre suca karışma riskini artırmaktadır. Diğer bir ifadeyle çocuk suçluluğunun artmasının en belirgin sebepleri; ailedeki alkolizm, yoksulluk, ailenin parçalanması, çocuk sayısının fazla olması, eşler ve çocuklar arasında çatışmanın çok ve şiddetli yaşanması, aile fertlerinin yaşamlarını sürdürmek için gerekli olan temel gereksinimlerini karşılayamaması ile sanal sosyal hayatın yaşandığı internet dünyasıdır” (Öter, 2018).

Kısacası çocukları suç işlemeye iten tek bir neden olmadığını görmekteyiz. Çünkü suça sürüklenmelerinde pek çok unsur bulunmaktadır. “Bu unsurlar aile, okul, toplum ve kişinin bireysel özellikleri olarak sınıflandırılabilir” (Ereş, 2009).

Suçta sürüklenen çocuklardan kimileri yaralanma, hırsızlık, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak veya satın almak, tehdit gibi çeşitli suçlara karışırken, kimi çocuklarda suç mağduru olmaktadır. 2021 yılındaki TÜİK verilerine baktığımızda “güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olayların 132 bin 943’ü suça sürüklenme nedeni ile gerçekleştiğini görmekteyiz. Ve bununla birlikte güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların %41,7’sini mağdur çocuklar oluşturmuştur” (TÜİK, 2021). Aşağıdaki şekilde suça sürüklenen çocuklara isnat edilen suç türü dağılımı gösterilmiştir (TÜİK, 2021).

Grafik 1.2. (Suçta sürüklenen çocuklara isnat edilen suç türü dağılımı) (TÜİK, 2021)

Grafikten de anlaşılacağı üzere her toplumda ya da her yaşta suç işleyenler bulunmaktadır. Bu noktada ailenin, çevrenin ve çocuğun aralarındaki sevgi-ilgi bağlarını hatta eğitim durumlarının önemli olabilmekte ve bunları da dikkate almak gerekebilmektedir.

Ebeveynlerin çocuklarına karşı sert ve otoriter davranmalarının yanında ailede aşırı olarak koruma ve hoşgörünün egemen olması da çocukları olumsuz etkileyebilmektedir. “Çocuğun ruhsal açıdan sağlıklı büyümesinin ön koşulu aile içindeki tutarlı davranışlar ve çocuğa verilen eğitimidir. Bu nedenle anne ve babaların çocuklarının suça yönelmeden önce nasıl bir tutum ve davranış sergileyeceği, suç işlendiyse neler yapabileceklerinin bilincinde olmaları gerekir” (Ereş, 2009) Kısaca işlenen suçların sebeplerinde aile faktörünün çok yönlü olarak etkili olduğu ve suçların oluşumunda ya da önlenmesinde ebeveynlerin, okulun ve yakın çevrenin yaklaşımı önem arz etmektedir.

1.3.2.Gençlik ve Suç

“İnsan yaşamında biyolojik, psikolojik ve sosyolojik bir geçiş aşaması olarak gençlik dönemi, suçu ve suçluğu anlamak bakımından odak noktasında durmaktadır. Dolayısıyla farklı bakış açıları ve farklı öncelikleri ile gelişen şartların etkisi altında büyümekte olan genç insanların, hayatlarında neler olduğunu anlamak oldukça önemlidir” (Duman, 2019). Çünkü çocukluk evresi ile yetişkinlik evresi arasındaki bu gençlik dönemi bireyin fiziksel, ruhsal gelişimin yanında aynı zamanda kişiliğin oluşumunda da önemli bir yeri kapsamaktadır.

Suç olgusunun açıklanmasında, öğrenim/egitim düzeyi ve bununla ilintili olan okul faktörünü suç değişkenleri içerisinde önemli bir konuma sahiptir. Özellikle eğitim, bireyin toplumsallaşmasında güçlü bir sosyalleştirme aracı olmasının yanı sıra, ilişki ve davranış biçiminin oluşumunda da önemli bir işlevi yerine getirmektedir (Kızmaz, 2004). Okul ile birlikte çocuğun sosyalizasyonunda ailenin etkisi giderek azalmaktadır.

Günümüzde de okul çağında çocukların ilk olarak eğitimin alındığı aile kurumundan, aradığı ilgiyi, sevgiyi, eğitimi bulamaması durumunda çocuklar internete, yanlış arkadaşlıklara, boş aktivitelerin değerlendirildiği alanlara yönelebilmektedirler. Aile dışında gerçekleşen sosyalleşme ailelerin statülerine, artan nüfus, işsizlik, aile içi şiddet gibi çeşitli sosyal değişimlere bağlı olarak çocuğu/gençliği farklı sapma davranışlara, suça sürükleyebilmektedir. Kötü sosyal çevre, yoksulluk, internet veya psikolojik nedenler bireylerin suça karışma ihtimallerini de arttırabilmektedir (Bayer, 2013).

Genç nüfusun yoğun olduğu ülkelerde gençler, en başta istihdam sorunu ile oluşan işsizlik ile aile, göç veya eğitim gibi konularda problemlerin oluşmasıyla suç ile karşı karşıya kalabilmektedirler. “Yaşamı için son derece kritik olan ergenlik dönemini kendi içerisinde yaşamak zorunda olan ve bu dönemin bütün yükünü üzerine alan genç birey ve aynı zamanda yaşadığı ailesi sosyal ve ekonomik yükleri üzerinde hissetmektedir. Dolayısıyla bütün bu problemlerle baş başa kalan genç, sorunları çözmekte güçlük çekmekte ya da problemlerin çözümünde yanlış, yasal olmayan yollara başvurmaktadır” (Kocadal, 2004). Gençlik suçluluğunun nedenleri çok çeşitlidir. Bu gençlerin suçluluk davranışlarının özelliklerini de Balcıoğlu şu şekilde sıralamıştır; (Balcıoğlu, 2001).

- Aşırı Derecede İtaatsizlik ve Karşı Koyma
- Ana Babaya, Otoriteye Düşman Olma
- Yalancılık
- Hırsızlık, Yankesicilik, Sahtekârlık
- Evden veya Okuldan Kaçma
- Saldırganlık ve Yıkıcı Davranış

- Kavgacılık, Huysuzluk, İşkence Etme ve Tahrik
- Anomi
- Alkol ve Uyuşturucu Madde Alışkanlığı
- Cinsel Davranış ve Sapmalar

“Bu etkenler birbiri ile sıkı sıkıya ilişkili olarak sonucu belirler. Kimi zaman bir etken, kimi zamanda başka bir etken ağır basabilir. Yani gencin suç işlemesi, ruhsal, zihinsel, ailesel ve toplumsal tüm olumsuz etkenlerin sonucunda ortaya çıkmaktadır” (Tatlıoğlu, 2014).

Genç suçluğunda “hızla artan nüfus, teknolojik yenilikler ve değişimler aile yapısında, aile içi ilişkilerde, okulda, akran grupları arasında doğrudan veya dolaylı olarak etkileri olabilmektedir”(Bayer, 2013). Özellikle aile içi etmenlerin gencin suçlu davranışlarda bulunmasında etkili olabilmektedir. Bunun yanında genç suçluluğun oluşumu; gençlerin içinde yaşadıkları toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel yapısına bağlı olarak da farklılıklar gösterdiğini söyleyebiliriz. “Örneğin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı son derece karmaşık olan toplumlarda gencin suç işleme nedenleri daha çok macera yaşama arayış içinde olma, farklı yaşantılar elde etme gibi ekonomik olmayan değişkenlerde yoğunlaşırken; sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı düşük ve az gelişmiş toplumlarda bu suç türünün nedeni daha çok ekonomik ve buna bağlı değişkenlerden kaynaklanmaktadır” (Kocadal, 2004).

1.3.3. Medya ve Suç

“Genel anlamda, her çeşit bilgiyi bireye ve topluluklara aktaran; eğlendirme, bilgilendirme ve eğitime gibi 3 temel sorumluluğa sahip görsel, işitsel ve hem görsel hem işitsel araçların tümünü birden ‘medya’ olarak adlandırabiliriz” (Kutup, 2010). Bu kavramın içerisinde kitaptan, televizyona, radyodan internete çeşitli kitle iletişim araçları girmektedir. Ve bu noktada elbette ki ister güvenlik sorunları, psikolojik sorunlar ve hukuki problemler ortaya çıkmaktadır. Bilişim teknolojisinin bu hızlı gelişimi bilginin elde edilip, işlenmesi, depolanması ve özellikle çok geniş kitlelere iletimi dünyada yeni bir dönemin başlangıcı olduğunu söyleyebiliriz. Toplumsallaşma, iletişim gibi birçok günlük aktivitelerin gerçekleştiği ortamlar değişime uğramaktadır. “Son yıllarda geleneksel toplumsallaştırma ortamlarının (aile, sokak, eğitim kurumları, iş ortamı) etkisi azalırken medyanın etkisini artırdığı gözlenmektedir. Yani kabul gören deyimle medyanın etkisi, günümüzde diğerlerine göre daha derin ve süreklilik arz etmektedir” (Gün, 2010). Buradan hareketle toplumun medya ve kitle iletişim araçları ile iç içe yaşanılması bunlarla bağlantılı gerçekleşen suçu, suçluluğu veya bireylerin suç mağduru olması durumlarını ortaya çıkarabildiğini diyebiliriz.

Kitle iletişimi ile suç ilişkisine baktığımızda medyanın toplumda şiddeti, önyargıyı, güvensizliği, silah veya madde kullanımını ya da popüler kültür etkisi ile yanlış rol modelleri çoğaltan bir sistem olması, bireylerde olumsuz davranışları suçu ve suçluluk fikrini oluşturmada olduğunu görmekteyiz. Hatta “internetin, gerek insanlara suç hakkında fikir paylaşımında bulunmaları için forumlar sağlayarak, gerekse sahtekarlık, hırsızlık, tecavüz gibi suçları işlemek için yeni yollar bulmayı kolaylaştırarak suça yönelik ilgiyi de körüklemekte olduğunu söyleyebiliriz” (Kırçıl, 2009).

Kitle iletişim organlarının bireyler üzerindeki etkilerine baktığımızda ise özellikle haber kanallarında, film veya dizilerde, işlenen suçlara dair ayrıntıların sıkça verilmesi ile cinayet, gasp gibi çeşitli suçların bazı bireyleri suç işlemeye teşvik ederken, bazılarını da suç korkusu yaşattığını görmekteyiz. “Kitle iletişim araçları, toplumdaki şiddetin başlıca kaynağı olarak nitelendirilemezse de yaşanan olayları meşrulaştıran, onların etkilerini artıran ve mağdurlar üzerinde ikinci bir mağduriyet yaratan bir işleve bürünebilirler” (Gökulu & Hosta, 2013).

Teknolojinin tüm dünyada insanlara sınırsız özgürlükler sunması ve her şeyin internet tabanlı olması suç ve suç çeşitlerini artırarak ve toplum düzeninde bozulmalara yol açabilmektedir. Bu da bize suçların şekil değiştirse de asla yok olmadığını göstermektedir. Çünkü “suçun işlenmediği ya da kuralların çiğnenmediği bir toplum hayalden başka bir şey değildir. İnsanların içindeki ihtiraslarla birlikte toplum içinde yaşamının ortaya çıkardığı çeşitli sosyal çelişkiler ve uyumsuzluklar buldukça, suç olgusu da toplumda her zaman kendine yer bulacaktır” (Atış & Ünsal, 2020).

“Yapılan araştırmalara göre sosyal medyadaki suç haberlerini sık takip etme ile suç korkusu arasında pozitif bir ilişki vardır. Medyadaki suç haberlerini yakından takip edenlerin %77,3’ü kendilerini güvende hissetmemektedir” (Öztürk, 2015). Her geçen gün mekân fark etmeksizin artan suç çeşitleri, suç işleme yöntemleri, özellikle hassas psikolojiye sahip kadınları ve çocukları tedirgin etmektedir. Bu tedirginliğin, korkunun ve suça teşvikin önemli sebebi de haberlerde, sosyal medyalarda işlenen suçların işlenme biçimleri, teknikleri ve hatta kullandıkları suç aletlerine kadar ayrıntılı biçimde gözler önüne serilmesi olabilmektedir. Belki de bu durum ileride suç işleyebilecek potansiyeldeki kişilere birer öğreti niteliği taşıyacaktır.

Örneğin “kitle iletişim araçlarında kan, şiddet, saldırganlık ve ahlak bozucu programların olması çocuk ve gençlerde suça eğilimi tetiklemektedir. Bu tür eğilimi olan genç ve çocuklar saldırgan, uyumsuz, şiddet yanlısı tavırlar sergilemektedir” (Dilber, 2014). Bu noktada toplumun, olaylardan haberdar edilmek veya eğlendirmek istenirken aslında birçok kişiyi de suça sürüklenebileceğini düşünmek gerekmektedir. “Fakat diğer bir taraftan da “televizyon gibi kitle iletişim araçlarında, şiddet ve suç içeren görsellere maruz kalmanın saldırganlığı azaltacağını öne süren yaklaşımlar da vardır” (Er ve ark.,2018).

Teknolojik gelişmelerin getirdiği bir diğer önemli olumsuzluk da internet tabanlı siber suçlardır. Çünkü teknoloji ile birlikte suç olgusu da zaman içinde farklı boyutlar kazanmış ve değişime uğramıştır. Günümüzde suç kategorilerinde siber suçların önemli bir yeri vardır. Siber suçlar ya da bilişim suçları yaygın olarak; sahte internet siteleri oluşturma, kişilerin şifreleri ve kullanıcı bilgileri ele geçirme, web sitelerine ve sunucularına yönelik saldırılar düzenleme, virüs taşıyan e-postalar (spam, mail) yollayarak elektronik saldırılar yapma şeklinde gerçekleştirilir” (Yılmaz & Güllüoınar,2020).

“Siber suçlar, suç dünyasındaki en yeni ve en karmaşık sorunlarını içerisinde barındırır. Siber suçlardaki yeni eğilimler çoğu zaman oldukça yıkıcıdır ve küresel ekonomiye tahmini maliyeti milyarlarca doları bulmaktadır” (Küçükvardar, 2018). Örneğin ticari ve istihbarat sınırlarının ele geçirilmesi, banka hesapları çalarak şirketleri batırılması, kurumsal kamu veya özel web sitelerinin ele geçirilmesi, ülke sınırlarının açığa çıkarılması gibi farklı olaylar zincirinde ilerleyen saldırılar güvenlik ve maliyet olarak ciddi sonuçlara yol açabilmektedirler. Siber suçlar artık sadece sisteme sızma ve bilgi çalma, ifşa etme gibi suçlarla sınırlı kalmayıp sınır ötesi suçlar olarak, insan ticareti, kaçakçılık, terörizm, ülkelerin önemli bilgilerinin ele geçirilmesi veya askeri gibi kritik kontrol sistemlerini ele geçirerek bir çeşit siber savaş haline de gelmektedir. Bu suçlar evrensel sorunlar çatısı altında gösterilebilmektedir (Cengiz, 2021). Bunlara ek olarak, toplumu kendi içerisinde yazılı veya görsel sahte paylaşımlarla ayrışmasına sebep olmak, hedef kitle oluşturarak toplum bilincini farklı yerlere çekmek, siyasi ve terör propagandası yapmak, toplum içerisinde kargaşa çıkarmak farklı etkilerde gizli saldırılar da görülebilmektedir.

Teknolojinin bilinen faydalarının dışında bu şekilde kötüye kullanılması interneti aslında bir suç işleme mekanizması haline getirmektedir. Günümüz bilişim, network sistemlerinde var olan siber suçlar bugün, tüm dünyayı etkileyen küresel ölçekli bir sorun haline gelmiştir (Küçükvardar, 2018). Sonuç olarak “bilişim suçları kabaca dijital teknolojileri kullanarak gerçekleştirilen kanunsuz faaliyetlerdir. Sosyal medyada paylaşımda bulunulan platform sanal olsa da orada meydana gelecek olan suç ve suç unsurları, şüphesiz ki gerçektir ve hukuki yaptırımlarla karşılık bulmaktadır” (Bahar,2018).

1.3.4.Kent ve Suç

Kent insan ilişkileri bağlamında toplumsal bütünleşmenin meydana geldiği mekânsal bir birlikteliktir. Kıray, kenti “tarımsal olmayan üretimin yapıldığı ve daha önemlisi hem tarımsal hem de tarım dışı üretimin dağıtımının kontrol fonksiyonlarının toplandığı, belirli teknolojik gelişme seviyelerine göre büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine varmış yerleşme biçimleri” olarak tanımlamaktadır (Kıray, 1998).

Sanayileşmenin gelişmesi ile kentler kurulmuş ve sonrasında toplumda pek çok ekonomik farklılaşmalar görülmüştür. Bu farklılaşma ile de toplumsal ve siyasi dönüşümler yaşanmıştır (Bal, 2015). Birçok açıdan çekici özelliklere sahip olan kent, kentleşme olgusunu da ortaya çıkarmıştır. Kentleşme kavramı, ülkelerin varlıklarını daha ileriye taşımasında ve geliştirmesinde hızlandırıcı etkisi olan bir değişim sürecidir. Bu süreç iktisadi kalkınma ile birlikte kentlerin büyümesini sağlayan, iş bölümünü arttıran, belli alanlarda uzmanlaşmayı gerektiren ve toplum yapısında çeşitli değişimlere neden olan bir süreçtir (Gökulu, 2010).

Kentleşmenin oranı, ülkenin az gelişmişlik veya gelişmişliğine göre farklılık göstermektedir. Gelişmiş toplumlarda toplum yapısında, maddi ve mavi unsurlarda denge sağlanırken, gelişmekte olan toplumlarda ekonomik sıkıntılar, çarpık kentleşmeler sağlıksız nüfus artışı ve eşitsizlik gibi sorunlar toplum içinde dengeyi bozmaktadır. Bozulan denge, gruplar arası eşitsizliği ve buna bağlı olarak çatışmayı, işsizliği ve kentte uyum sorunlarını ortaya çıkarmıştır (Bal, 2015). Bu sorunlar kentte çeşitli suçlar ve suçluları da beraberinde getirmiştir. “Kentleşme olgusu toplumlar üzerinde her zaman olumlu etkiler yaratmamaktadır. Bu süreç içerisinde aile, din gibi toplumu bir arada tutmaya yarayan kurumlarda çözümler yaşanabilir” (Gökulu, 2010).

“Büyük şehirlerde yaşayan insanlar çeşitli sosyal düzensizlik halleriyle karşı karşıya gelmektedirler. Kırdan şehre göçen insanların alaka ve hüneleri genelde şehir hayatı ile bağdaşamamaktadır. Şehre yerleşen bu insanların yaşamak mecburiyetinde kaldıkları, önceki hayat tarzlarına göre daha hareketli olan bu yeni hayat şekli, aile fertleri arasında kopmalara zemin hazırlar” (Korkmaz,1991).

Bu noktada kentleşme ve suç ilişkisi incelenirken aile kurumunun önemini de bir kez daha vurgulamak gerekmektedir. Aile yapısının ve değerlerinin varlığı bireyi büyük oranda suçtan koruyan ve suç işlenmesine engel olan özelliğe sahiptir. Fakat bu noktada da istisnalar bulunmaktadır. Aile zihniyetinde değişiklikler yaşanması, yeni çevrenin etkisi çocukların kültürel değerler ve kalıplardan çıkmasına sebep olabilmektedir. Diğer yandan kentte suçlu alt kültüre sahip görülen aile grupları ve bu aile gruplarının suçu engellemektense suça teşvik edebilen bir yapısının olduğu görülebilmektedir. (Gökulu, 2010).

Gümüş'e göre kentleşme ve suç arasındaki ilişki üç değişken ile birbirinden ayrılmaktadır. Bu üç ana grupları başlıca ekonomik değişkenler (kişi başına düşen milli gelir, yoksulluk sınırı, işsizlik oranı), sosyo- ekonomik demografik değişkenler (kent nüfus yoğunluğu, eğitim ve kentleşme düzeyi, kentlerin coğrafi büyüklüğü), caydırıcı-önleyici değişkenler (polis gücü, cezanın şiddeti ve güvenlik harcamaları) olarak belirlemiştir” (Gümüş, 2004). Buradan karmaşık bir yapıya sahip olan kent ve suç ilişkisinin nedenlerini açıklarken sosyo-kültürel veya ekonomik nedenlerin yanında, sağlıksız kentleşmenin getirdiği sorunlardan, kentin çekici yönlerine ve hatta suça teşvik edici sebeplere gibi birçok noktaya dikkat etmemiz gerektiğini anlayabiliriz.

Kentte yoğunlaşan nüfusun meydana getirdiği toplumsal eşitsizlikler, düşük yaşam şartları, aileler arası farklılaşmalar veya kente uyum sağlayamama gibi sorunlar, suça yol açan etkenler arasında görülmektedir. Bunun yanında suç işlenen mekanların yeterli denetim ve kontrole tabi olmaması da suçların oluşmasına zemin hazırlayabilmektedir. Kentin olanakları, tasarımı ve büyüklüğü, nüfus yoğunluğu, güvenlik kameraları, otoparkların ve boş konutların varlığı, ışıklandırmaların ve polis noktalarının sayısı gibi suç oranını belirleyici çeşitli mekânsal faktörler bulunmaktadır (Ayhan & Çubukçu, 2007). Her birinin varlığı veya yokluğu, suç potansiyelinin artmasında veya azalmasında etkili olmaktadır. Bu sebeple kent, köy, ev, iş yeri, terk edilmiş yapılar gibi her mekânın farklı bir dili vardır ve suçun nedenin açıklanmasında adli sosyolojik bakış açısından bakmayı da gerektirir (Çalışkan & Poyraz, 2020).

Kentleşme ve suç arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışan ilk görüşler kent sosyolojisinin de temellerinin atıldığı suç sosyolojisi ve kriminoloji gibi birçok alana katkı sağlayan Chicago Okulu'dur. Bu okul Chicago kentini kentleşme ve suç olgularının arasındaki ilişkilerin ele alınarak çalışmalar yapılan, bir eğitim alanı olarak kullanmıştır. Bu nedenle kentin sosyal süreçlerinin ve doğasının sosyologlar için birer laboratuvar ortamı oluşturduğu söylenebilir (Gökulu, 2010).

Chicago kenti, insan yoğunluğu, farklılığı ve bununla birlikte suç çeşitliliğinin fazlalığı bakımından incelemeye elverişli bir araştırma alanı sunmaktadır. Okulun temsilcilerine göre ıssız ve uzak yerler suç işlemeye elverişli olarak düşünülse de aslında şehrin kalabalığı suçluların kendilerini tanınmalarının zor olması sebebiyle kenti daha cazip hale getirmektedir (Kaya,2011). Chicago okulu temsilcileri toplumun gelişimini, mekanizma biçimlerini ve oluşumlarını incelemektedirler. Kenti anlamak için dönüşümleri ve değişimleri anlamak gerekmektedir. Chicago okulu çeşitli teknikler (gözlem, görüşme, anket vb.) kullanarak kentin yapısını, suçluların, çetelerin dağılımını ele almıştır. Suç ve suçluluk üzerine çalışmalar yaparak sosyo-ekonomik güçlerin sosyal süreçlere etkisini açıklamaya çalışmışlardır. Aynı zamanda suç, suçlu ve çevrenin ilişkili olduğunu vurgulayarak kentteki sorunların kökenine inilerek geliştirilen teoriler yardımıyla toplumun tedavi edilebileceğini de belirtmişlerdir. Bu şekilde topluma yardımcı olunursa suç oranlarının azalacağı görüşündedirler (Serter, 2013).

Kentleşme olgusu, kentte artan nüfus ile gerçekleşen toplumsal değişimin insan ilişkilerine, davranışlarına, yaşam biçimlerine ve değer yargılarına yansımalarıdır. Bu yansımaları, belirgin bir düzeyde kentte artan hızlı nüfus artışının gecekondulaşmayı meydana getirmesinde görebiliriz. Türkiye'de de gecekondulaşma oluşumunun, 1950'lerde kentlerin endüstriyel merkezler haline gelmesi sonucunda ve kırdan kente yaşanan göç sonucunda oluşmuştur (Yanık, 2011). Kentli olabilmek adına mücadele verenlerin yanında, yeni kent yaşamına yabancı kalanlar ile birlikte gecekonduda yaşayan bireyler, kentte geçiş halinde bir yaşantı yaşamaktadırlar.

Kentte gecekondulaşma ile birlikte, kent köylü çatışması, dışlanmışlık, kültür çatışması, kayıtsızlık, yoksulluk gibi olumsuz etkilerin görülebildiğini söyleyebiliriz. Ama bunun yanında gecekondulaşmada bireylerin, kente uyum sağlamak ve tutunabilmek için hemşerilik bağları üzerinden, kendi gruplarını oluşturmuş olduklarını ve bu durumun gecekondulaşma mahallelerinde suç ve sapma gibi olguların, toplumsal hayatta baskın olarak ortaya çıkmasını da engelleyebildiğini de belirtmek gerekmektedir (Yıldırım,2004).

“Suçun kentsel mekânda doğurduğu bir diğer sorun alanı ise, suça karşı duyulan korkudur” (Karasu, 2017). Günlük yaşam kalitesi düşüren suç korkusu, bireyin kendisine karşı suç işlenmesinden korkması durumudur. Temelde “suç mağduriyet korkusu kavramının içeriğine bakıldığında suçtan dolayı bedensel, ruhsal, ekonomik ve sosyal açıdan zarar gören kişileri tanımlamaktadır” (Yavuz, 2019). Bu korku şehir yaşamında insanlara tedirginlik, huzursuzluk ve güvensizlik hissi ortaya çıkarmakta ve bireyleri bedensel ve ruhsal olarak zora sokmaktadır.

Suç korkusu toplumu devletin sunmuş olduğu güvenlik önemleri hususunda yetersizliğe veya güvensizliğe sürüklemektedir. Toplumdaki bu güvensizlik zaten bulunan ekonomik, kültürel veya toplumsal ayrışmanın yanında farklı bir sebep olarak kentsel kutuplaşmaya da neden olmaktadır (Yavuz, 2019). Suç korkusunun, güvenlik kamera sistemlerinin, yüksek duvarların, pencere korkuluklarının ve güvenli sitelerin artışı kalabalıklaşan ve güvensizleşen kent yaşamının sonuçları olabilmektedir. İnsanlar bu his ile belki de hiçbir zaman karşılaşmayacakları olaylara karşı korku duyarak endişe içinde yaşamaktadırlar.

Eğitim seviyesi, gelir düzeyi, yaş, cinsiyet, geçmiş suç deneyimleri suç korkusu üzerinde doğrudan etkilidir. Kadınlar, erkeklere göre suç korkusunu daha fazla yaşamaktadır (Karasu, 2017). “Bu bakımdan cinsiyet suç korkusu ile bağlantılı en önemli parametre olarak ortaya çıkmaktadır” (Özaşçılar & Ziyalar,2009). Suç korkusu içinde olan bireyler korktukları şeyden korunmak için çeşitli davranışlar sergilemektedirler. Bu korku sebebiyle insanlar işlerini ya da şehirlerini değiştirebilmekte ve hatta ekonomik yönden baktığımızda yatırımcılar bile güvenli görmedikleri riskli alanlara yatırımlar yapmaktan kaçınabilmektedirler. Hatta kırdan kente göçmüş bireylerde bile, kent çevresine özgü niteliklerden dolayı, kentleşen bireyler, kıra oranla kendilerini daha denetimsiz, güvensiz ve yabancılaşmış duygularına bağlı olarak kentte çeşitli davranış sapmalarına daha sık rastlanabilmektedir (Yıldırım,2004). Bireysel bağlamda baktığımızda da suç korkusu sonucunda kimi insanlar içine veya evine kapanabilmekte, toplumdan uzaklaşmakta iken kimileri ise kendilerini güvende hissetmek için silah taşıyabilmekte, çetelere üye olmakta, biber gazı bulundurmakta veya dövüş sporları öğrenebilmektedirler.

Küreselleşme ve gelişen teknoloji ile birlikte kentteki sorunlar kentle sınırlı kalmayıp yasadışı göçlere, organize suç örgütlerine, para, insan ve uyuşturucu kaçaklığına uzanan çeşitli suçlara kadar uzanmaktadır. Buradan suçun tek bir nedene indirgenmemesi gerektiğini aynı zamanda suçun arkasına yatan sebepleri ele almak gerektiğini anlamaktayız (Gökulu, 2010).

Bu yüzden adli bilimler ve kriminoloji çalışmalarında suçun işlendiği mekânın, zamanın ve sıklığının bilinmesi temel noktalardır. Suçun işlendiği yerin bilinmesi delillerin bulunmasında oldukça önemlidir. Adli sosyoloji bu noktada suçun ve suça iten sebeplerinin anlaşılması, suçun önlenmesi ve suçluların doğruya yönlendirilmesinde adli mercilere katkı sağlamaktadır (Kennedy, 2013).

Kent, sosyolojiden ekonomiye, mimariden arkeolojiye, antropolojiden etnografyaya, coğrafyadan tarihe birçok disiplinin ortak konusu olmuştur. Suç türleri, suç mekânları, suçların oluşum aşamaları ve nedenleri, suçluların psikolojik durumları ve suça sebep olan etkenlerin hepsini ele alarak sorunların çözümlenmesi, adaletin sağlanması ve suçların önlenmesi ile ilgili yapılan çalışmalar birçok araştırmacılar tarafından da ele alınmaktadır.

Sosyolojinin kente olan ilgisi diğer disiplinlere göre daha farklı ve yoğun olmuştur. (Koyuncu, 2011). Çünkü Türkiye’de tarihsel perspektifte yaşanan kırdan/köyden kente göçe bağlı olarak yerleşilen coğrafi mekân anlamındaki kentte nasıl bir yerleşim sergilendiği hem de yerleşilen yer konumunda kentlilik bilincinin hangi düzeyde gerçekleştiği üzerine birtakım veriler sunması bakımından sosyolojik analizler için önemlidir (Yanık, 2011). Yani her disiplin kendi önermelerini ve değerlendirmelerini belirterek kentteki sorunlar için çalışmalar yapabilmektedirler. Bu nedenle “süreç içerisinde kentli ve yurttaş olabilmek, yaşanan çevredeki olaylara seyirci kalmadan etkin ve duyarlı bir rol üstlenebilmek suç önleme stratejileri açısından oldukça önemlidir” (Gökulu, 2010).

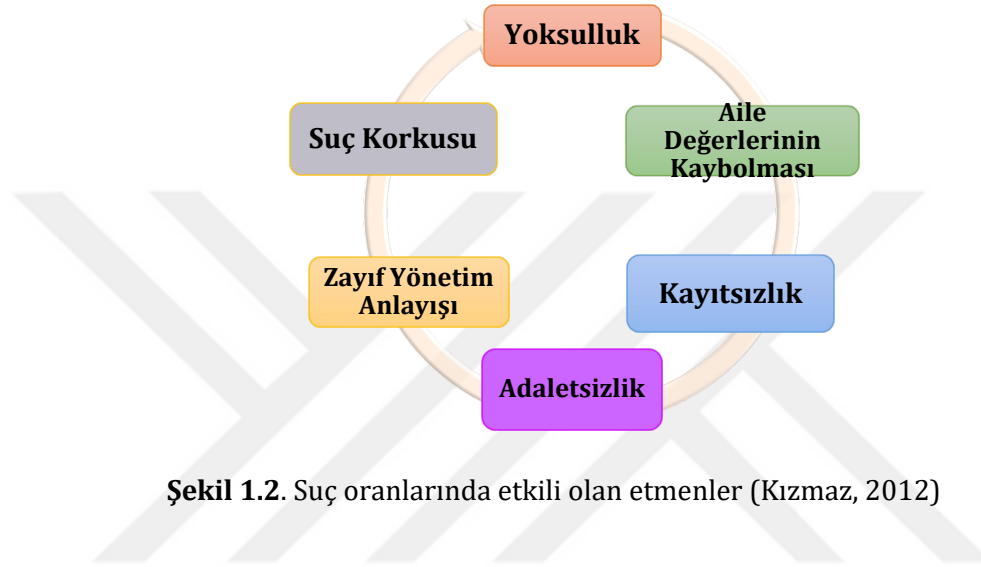
Kısaca kentte, toplumun devamlılığı için de hukuk kurallarının dini ve ahlaki boyutların uyum içerisinde ilerlemesi sağlanmalıdır. Eğer kentte düzen ve birlik bozulur ve norm ihlali olursa toplumsal yaşam tehlikeye girebilir. “Bu çerçevede sorunlara yaklaşımın ilk koşulu; kentleşme ve kentleşme bilincinin kentte yaşayan bir bireye kazandırılmasıdır. Bu ise gerek kentli olma niteliklerinin tanımlanmasına gerekse bu tanımlamalara uyum sağlayacak bireylerin eğitilmesine bağlıdır” (Kocadal, 2004).

1.3.5.Göç ve Suç

Göç, geçmişten günümüze tüm toplumları ilgilendiren bir olgu olup, çeşitli nedenlere bağlı olarak karşımıza çıkmaktadır. Göçler, toplumları derinden etkileyen, nüfusunda, niteliğinde, yaş ve cinsiyet dağılımlarında farklılıklar ortaya çıkaran yer değiştirme hareketleridir. (Çakır, 2011). Göçler her toplumda ve her bireyde farklı şekillerde veya nedenlerle ortaya çıkmaktadır. Karmaşık ve uzun süreçli bu hareket birçok boyutta ve çeşitli faktörler dahilinde oluşmaktadır. Her göç farklı bir sebepte ve özelliğindedir. Aynı zamanda göçler kimi insanlar için yeni başlangıçlara, kimileri için de çeşitli zorluklara ve büyük değişimlere neden olmaktadır (Sağlam, 2006).

Toplumsal değişme içerisinde kentleşme ve göç birbirleri ile sıkı bir ilişki içerisinde dirler. Kır hayatından koparak kentte bocalayan, hayal kırıklığına uğrayan birçok bireyin suç-sapma davranışlara yönelmesine, dolayısı ile suç oranlarında artışlara sebep olmaktadır (Sümer, 2006).

Kentleşme, göç ve suç ilişkisi incelediğinde gelişmekte olan ülkelerde genel olarak suçla yönelten etmenlerden bazıları şunlardır; (Kızmaz, 2012).

Şekil 1.2. Suç oranlarında etkili olan etmenler (Kızmaz, 2012)

Kentleşme süreci bir göç durumu olarak belirtilebilir. “Göç için çoğu zaman gerekçe, daha iyi yaşam koşulları, daha kaliteli sağlık, eğitim ve kültürel hizmetler ve daha kazançlı bir iş elde etme gayretidir” (Delice & Yaşar, 2014). Fakat kent hayatı, kırsal yaşama göre çeşitli farklılıklar gösterebilmektedir. Birey, kırsalda aykırı ve sapma davranışlarda bulunduğu zaman çevrenin tepkisini ve baskısı göreceğinin bildiği için, suçla yönelme durumu kente göre rahat olmayabilir. Çünkü kırsal hayatta birincil ve uzun süreli ilişkilerin olması sosyal kontrolü kuvvetlendirebilmektedir. Fakat kent yaşamında kalabalığın içinde uzak ve ikincil ilişkilerin var olması ise suçla uygun ortam hazırlayabilmektedir (Kocadal, 2004).

“Göç, hem göç eden bireylerde meydana getirdiği değişikliklerle onların suçluluğunu artırabilmekte hem de göçün yaşandığı yerleşim yerinde meydana getirdiği değişikliklerle tüm toplumun suçluluğunu artırabilmektedir” (Delice & Yaşar, 2014). Bu noktada kriminoloji ve adli sosyoloji bağlamında bakıldığında sağlıklı göçün ve kentleşmenin toplumsal sorunlara, çatışmaya ve suçla neden olan yapısal değişikliklere yol açtığı söylenebilir. Fakat artık günümüzde göç ve suç olgusunun ilişkileri ele alındığında, göçün suçla beraberinde getirdiği düşüncesinin kalıplaşmış bir düşünce olarak görüldüğünü de söyleyebiliriz. Çünkü göç ve suç ilişkisine dair yapılan çalışmalarda araştırmacılar arasında pek çok noktada farklılaşmalar olduğu görülmektedir.

“Göç-suç ilişkisi konusunda yapılan araştırmaların bulgulardan hareketle göçün, üç saptamada bulunması mümkündür: (Kızmaz, 2018).

1. Göçün, suç oranlarını arttırdığını veya suça yol açıcı özelliği olduğunu ileri süren araştırmalar.
2. Göç ile suç arasında herhangi bir ilişki öngörmeyen ve bu ilişkinin zayıf olduğunu belirten araştırmalar
3. Göçün suç oranlarını arttırmak yerine suç oranlarını azalttığını ileri süren araştırmalar” (Kızmaz, 2018).

Aynı zamanda göç olgusu ile kentteki farklı kültürler ve kimlikler kentin yapısında bozulmalara yol açabilmekte, bireylerde topluma ayak uyduramama, çatışma, davranış yapılarında ve dolayısıyla ikili ilişkilerde boşluklar meydana getirebilmektedir diyebiliriz. “Bu durum hem suçlular için ideal bir ortam sağlamakta hem de toplumun birey üzerindeki sosyal kontrolünü zayıflatmaktadır. Zayıflayan toplumsal kontrol artan işsizlik, adil olmayan gelir dağılımı, yaygın fakirlik, yabancılaşıma vb. etkenlerle birleşince suç, kentlerde önemli bir sorun haline gelmektedir” (Karasu, 2017). Aynı zamanda kentlere yapılan iç ve dış göçlerin çarpık kentleşmelere yol açtığı, gecekondulaşmanın ekonomik statü, alt kültür ve kültür çatışması gibi sebepler ile insanlar arasında biz ve öteki kavramları oluşması yani gettolaşmaların oluşmasına sebep olduğunu söyleyebiliriz.

Göç eden bireylerin veya ebeveynlerinin kentte uyum sürecinde bocalamalar yaşaması, arada kalması, geldikleri kırsal hayata göre çocuklarına yönelik ilgiyi ve kontrolü azaltması diğer aile bireylerinin aykırı davranışlara yönelmesine sebep olabilmektedir. Olumsuzluklara karşı direnemeyen aile fertlerinin tekrar kır hayatına dönüşüne ya da sıkıntıya, bunalıma veya suça yönelmelerine sebep olabilmektedir (Gürsoy ve ark.,2007).

Özetle “göçün niteliği, göç edenlerin sosyo-ekonomik-kültürel özellikleri, göç edilen yerleşim yerlerinin özellikleri gibi çok sayıda unsurun ve kentleşmenin hızı ve kentleşme ile birlikte ortaya çıkan sorunların, suç oranlarını arttırdığı ve suçun niteliğini değiştirdiği ileri sürülebilir” (Kızmaz, 2012). Bu değişkenler de artan gelir dengesizliği, eşitsizliğin de getirdiği soygunlar, saldırılar, araba kaçakçılığı, kentte artan alkol, uyuşturucu kullanımı veya satımı ve bu alışkanlıklara devam edebilmek için yapılan hırsızlıklar, şiddet olayları, çocuk işçiliği ve yan kesicilik gibi çeşitli suçları kapsayabilmektedir.

1.3.6.Hukuk ve Suç

Hukukun temel kaynağını gelenekler, görenekler, töreler ve dini kurallar şekillendirmektedir. Hukuk devlet tarafından hazırlanan kuralları (pozitif hukuk) içeren toplumdaki insanlar arası ilişkileri düzenleyen, denetleyen ve yaptırım uygulayan bir sistemdir.

Hukuk sistemi, örgütler, gruplar, bireyler arası ilişkilerden uluslararası ilişkilere kadar rasyonel ve yazılı kurallardan oluşmaktadır (Anayurt, 2001). Hukuk toplumsal bir olgu oluşuyla sosyolojik açıdan ve boyuttan bakmayı da gerektirir. Çünkü hukuk sosyal hayatın tam içinde yaşamın hem ürünü ve hem de sonucu olmaktadır.

“Hukuk sistemi farklı çıkarlara sahip, çatışma halinde olan bireyleri de uzlaştırmaya çalışan kurumdur. Hukukun toplumsal çatışmaları ortadan kaldırması, toplumsal davranışları yönlendirmesi, toplumsal egemenlik ilişkilerinin meşrulaştırması, yaşam koşullarını biçimlendirmesi ve toplumsal denetimi yapması işlevleri vardır” (Ökçesiz, 2005).

Bir toplumun huzuru ve güvenliği için hukuk sistemine ihtiyaç vardır. Çünkü toplum hayatının düzenli, güvenli ve adaletli olmasına çalışan hukuk sistemi insan ile eşya arasındaki ilişkileri de düzenleyen, sosyal ihtiyaçlardan doğan bir kurallar bütünüdür. “Hukukun temel fonksiyonu, sürdürülebilir yaşam düzeni için, toplumda adalet anlayışının temin edilmesidir” (Bahar,2018). Özetle doğruyu veya yanlışını belirleyen eşitlikçi, ahlaki, vicdani ve dini kurallar topluma yol göstericidir. Bu yolda düzen ve güven içinde ilerlenebilmesi için hukukun ve kolluk kuvvetlerinin varlığı gerekmektedir. Toplum içinde kabul edilen normlardan, düşüncelerden ve değerlerden saparak, bireylerin bu onaylanmayan davranışlara yönelmesi hukuki süreçleri ve yaptırımları zorunlu kılmaktadır (Anayurt, 2001). Aynı zamanda toplum düzenini bozanlara karşılık uygulanan bu yaptırımlar daha sonra oluşabilecek suçları engellemeye ve adaletini sağlamaya yönelik tedbirlerdir. Kısaca toplum içinde düzenin korunması, bireylerin huzuru, refahı ve devamlılığı için bireyler arası iletişimlerin kurala bağlanması gerekmektedir.

Toplumun olduğu her yerde hukuk sistemi de olmalıdır. Toplumu temel alan sosyoloji bilimi de suç olgusunu, hukuki inceleme alanlarını toplumsal yapı ve kültürel değerlerin yanında kent, aile, siyaset ve ekonomi gibi çeşitli kurumları göz önünde bulundurarak geçerli veriler sunmaktadır. Zaten “hukuk bilimi sosyal bilimlerle iç içe olmak durumundadır. Çünkü hukuki gerçeklik bilgisi hukukun uygulanmasında vazgeçilmezdir” (Rehbinder, 2019).

Hukuk sosyolojisi suç ve ceza gibi birçok noktada kriminolojiye yaklaşarak çalışmalar yapmaktadır. Kriminoloji alanını da suç oluşturmaktadır. “Hukuk sosyolojisi “toplumsal gerçeklikten hareket ederek, hukukun bu gerçeklikteki köklerini, yerini, toplumsal gerçeklikten nasıl etkilendiğini ve onları nasıl etkilediğini araştıran bir bilim dalıdır” (Gürkan, 2005).Hukukun toplumda ve toplum yapısındaki değişim ve dönüşümlerdeki rolünü inceleyen hukuk sosyolojisi aynı zamanda bir toplumda hukukun nasıl belirlendiği ve hangi toplumlarda hangi suçların görüldüğü gibi temel sorulara yönelik çalışmalar da yürütmektedir (Rehbinder, 2019).

Toplumdaki farklılıklar olumlu yenilikleri veya kolaylıkları ortaya çıkardığı gibi, çeşitli sorunlara ve hatta karmaşaya neden olabilmektedir. Bu değişimin önemli bir nedeni de toplumda dijital/sanal ortamların yaygınlaşması olabilmektedir.

Örneğin daha önceleri okullarda, iş yerlerinde veya kafelerde gerçekleşen sosyalleşme, teknoloji ile artık sanal bir ortamda (facebook, twitter veya instagram vb.) gerçekleşmeye başlamıştır. Sanal ortam yüz yüze etkileşimi azaltarak yeni bir siber dünyanın oluşmasına neden olmuştur. Fakat bu sanal dünyanın “sağladığı görece özgürlük ortamı, kontrol dışı olarak kullanıldığında beraberinde suç işleme unsurunu da doğurmaktadır. Halk arasında “klavye kahramanlığı” olarak nitelendirilen özgürce yazma unsuru “özgürce hakaret etme” durumuna dönüşmektedir” (Bahar,2018). Bu nedenle siber dünyanın toplum üzerinde etkilerinin artmasıyla gerçek dünyada işlenen suçlarda değişiklikler meydana gelmektedir.

Bilişim suçlarının araştırılması klasik suçlara göre çok daha zor olması birçok disiplin gibi hukuk sisteminin bu noktada dinamik ve güncel olması gerekebilmektedir. Dijitalleşme yaşının düşmesi ve etkin kullanıma sahip olan internet kullanımını genç nüfus da yoğun olduğu düşünülürse olumsuz etkilere de en açık kitleyi onlar oluşturmaktadır. Ve bu yaygın kullanımla en çok da gençlerin gerçeklikten uzak sanal kimliklere, kimlik karmaşasına girebilmesi kolay olabilmektedir. Bunun yanında da suçtan etkilenen konumdan, suç işleyen konuma geçen gençler de bulunmaktadır.

Dijital ortamda işlenen siber suçlardan bir diğeri de özellikle gençlerde yoğunlaşan siber zorbalıktır. Bu suç ile kimileri siber zorba olurken kimileri de siber zorba mağduru olmaktadır. “Ülkemizde doğrudan siber zorbalıkla ilgili olarak bir yasa bulunmamaktadır ve yasal olarak siber zorbalık tanımı yapılmamıştır. Fakat öğrencilerin sonuçlarını öngörerek ya da öngörmeden işledikleri siber zorbalık suçlarının cezai müeyyideleri bulunmaktadır” (Akar,2018).

“İletişim aracı olarak kullanılmasının dışında kişilerin tüm hikâyelerinin ve bilgilerinin paylaşıldığı sosyal ağlar aynı zamanda suç işleme eğiliminde olan kişiler için, izlerinin zor bulunacağı, sanal bir suç işleme ortamı haline gelmiştir” (Bahar,2018). Giderek artan siber tehditler ile birlikte bireylerin siber saldırılardan korkmaları, gerçek dünyadaki suçlardan korkmaları kadar doğal olmuştur. Çünkü siber saldırıların toplum hayatına ve sağlığına etkilerinin gün geçtikçe ilerliyor olması, toplumda yaşanan korkunun yanı sıra kişilere, kurumlara veya ülkelere herhangi bir olası tehdidin veya saldırının oluşturacağı zarar, hukuki boyutta düzenlemelerin yanında güvenlik tedbirleri almanın önemi de vurgulamaktadır. Bu noktada siber saldırıların oluşturacağı zararın, siber savunmanın yani alınacak önlemlerin maliyetinden oldukça fazla olabileceğini de unutulmamalıdır (Aslay, 2017).

Toplumların her zaman istenildiği gibi düzenlenemediğini ve bu bağlamda kural dışı davranışların sapmaların belirlenen yaptırımlara rağmen suçların gerçekleşebildiğini söyleyebiliriz. Çünkü “siber dünyada kendisini geliştirmiş ve uzmanlaşmış olan suçlular arkalarında neredeyse hiçbir iz bırakmadan bireyler, gruplar, topluluklar ve devletler için geleneksel suçlulardan daha büyük çaplı mağduriyetler oluşturabilmektedirler” (Yılmaz, 2018).

Öyle ki, örneğin, kalp rahatsızlığı olduğu bilinen bir kimsenin bilgisayarına kurulacak bir programla, korkutma yoluyla kalp krizi geçirmesini sağlayarak insan öldürme suçunun dahi bilişim sistemleri aracılığıyla işlenebileceği düşünüldüğünde, bu suçlar bakımından herhangi bir sınır konulması mümkün değildir. (Özocak, 2013).

Artık teknolojik gelişmeler ve toplumsal farklılaşmalar da bireylerin günlük yaşamlarında aktif rol oynamaktadır. “Teknolojinin gelişmesiyle birlikte dijital toplumdaki denetlenenlerin sayısı giderek artmakta ve bireylerin özel bilgileri hem devlet hem de devlet dışı organlar tarafından kayıt altına alınmaktadır” (Cengiz, 2021).

Dijitalleşme ile gelen değişim kamusal kontrol olan hukuk toplumda gelenekselleşmiş sosyalleşme ve denetim anlayışlarını ve alanlarını da belirgin bir şekilde değiştirmektedir. Toplum içinde olumsuz gerçekleşen etkileşimler yeni suç türlerini dolayısıyla da yeni yasaları ortaya çıkarmıştır. Fakat bazen de “teknolojideki sürekli gelişme ile birlikte siber güvenlik konusunda da meydana gelen yenilikler o kadar hızlı gerçekleşmektedir ki, alınan önlemler ve yapılan yasal düzenlemeler yetersiz kalabilmektedir” (Aslay, 2017).

Toplum sürekli değişen ve yenilenebilen olgu olmasından dolayı hukuk sistemi de bu bağlamda değişime ayak uyduran dinamik bir yapıya sahiptir diyebiliriz. “Dijital dünya, hem bireylerin ilişkileri ve etkileşiminde kötüye kullanıma, hem de illegal faaliyetlerin gerçekleştirilmesine imkân tanımaktadır. Bu imkânlara fırsat vermemek adına, her geçen gün hukuki düzenlemeler yapılmakta ve ihtisas birimleri oluşturulmaktadır” (Bahar,2018). Çünkü geçmiş dönemlerde hukuk kurallarında var olmamış ama zaman geçtikçe ve teknoloji geliştikçe çeşitli suç tipleri ortaya çıkabilmektedir.

Örneğin kapkaç, terör örgütü faaliyetleri, soygun, gasp gibi birçok suçun yerini siber alanda artık telefon dolandırıcılığı, banka şifrelerinin ve devlet bilgilerinin çalınması, sistem engelleme, bozma, verileri yok etme, özel verilerin ifşası, tehdit, hakaret ve terör propagandası gibi suçlara bırakmıştır. Ayrıca bu yeni nesil suçlar, en temelde dijital suç türleri olarak iki şekilde birebirinden ayrılmaktadır (Cengiz, 2021).

“1- ‘Bilgisayar destekli suçlar’ (İnternet’ten önce gelen, ancak siber alanda yeni bir hayat süren suçlar, ör. dolandırıcılık, hırsızlık, kara para aklama, taciz, nefret söylemi, pornografi), failin bilgisayar teknolojisi hakkında özel bilgileri kullandığı bir suçtur.

2- ‘Bilgisayar odaklı suçlar’ veya ‘siber suçlar’ (internetin kurulmasıyla birlikte ortaya çıkan ve ondan ayrı var olamayan suçlar, örneğin, bilgisayar korsanlığı, viral saldırılar, web sitesi tahrifatı), failin özel siber alan bilgisini kullandığı suçtur “ (Cengiz, 2021).

Dolayısıyla bu tür yeni ortaya çıkan veya çıkabilecek suçların yanında hukukun değişen zamana ve koşullara uyum sağlaması için çeşitli kuralların, yasaların kalkması, yenilerinin eklenmesi veya güncellenmesi gerekebilmektedir. Kısacası sosyolojinin ana teması toplumdur ve hukuk da toplumun olduğu yerde var olmaktadır. Romalı hukukçuların da belirttiği gibi “Nerede toplum varsa, orada hukuk vardır” (Ünsal,1974). Hukuk ve sosyolojinin ilişkisini toplumdaki bireylerin davranışlarını hukuksal kurallar ve nitelikler ışığında açıklanması olarak belirtebiliriz.

2.BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

2.1.Araştırmanın Konusu ve Amacı

Araştırmanın konusu üniversite öğrencilerinin suç ve suça yönelik algılarını aile, mekân, göç, teknoloji ve eğitim gibi pek çok faktörlerin etrafında ele almaktır. Yani gençliğin suç algısını adli bilimler ve sosyoloji disiplinlerinin ışığında ortaya koymaktır.

Adli sosyolojik bakış açısı ile adli bilimler alanı, adli süreçler ve suça ilişkin algılar hakkında gençlerin tutumları ve bu konular hakkındaki bilgilerine odaklanılmıştır. Bu husus da üniversite gençliğinin, suça, suç türlerine ve suça etki eden faktörlere yönelik algıları ile literatür taraması sonrası elde edilen suç, suç türleri, sosyolojik suç teorileri, toplumun suça ilişkin bilgilerinin birlikte değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin suçu zihinlerinde nasıl kodlamış oldukları, adli bilimler ve süreçler hakkında ne kadar bilgi sahibi oldukları, bu adli olay ve süreçlerin öğrencilerin yaşamlarına yansımalarının olup olmadığını, yaşadıkları kentin, ailenin, eğitimin, göçün, yoksulluğun ve gelişen teknolojinin etkilerini, yapılan anket çalışması çerçevesinde ele almak amaçlanmıştır.

Kısaca gençliğin suça ve suçun oluşumuna neden olan etkileri ve onlara atfetmiş oldukları tutumları adli bilimler ve literatürdeki suç algıları bağlamında değerlendirmek esas alınmıştır. Çalışmamız ilimizde konu ile ilgili bu tür bir araştırma yapılmamış olmasından ve adli bilimler ile sosyoloji disiplinlerine de katkı sağlaması açısından dolayı önemlidir.

2.2.Araştırmanın Türü ve Yöntemi

Sosyolojik sorgulama sürecinde belirli aşamalardan farklı yöntem, farklı yaklaşımlardan paradigmalardan geçilmekte, araştırma desenlerinden de yararlanılarak sonuca ulaşılmaktadır. Araştırma süreci sorunu araştırma probleminin belirlenmesi ile başlar. Literatür taraması yani konu ile ilgili var olan araştırmaların incelenmesi ve problemle ilgili kavramsal çerçevenin oluşturulması ile devam eder.

Hipotezin formülasyonu ile test etmeye çalıştığımız şeyin ve ardından bu araştırma tasarımında hangi tür metotları kullanabileceğimize dair tespitlerin yapılması ve araştırma sorularının yazılması ile sınırlılıklar çözülmektedir. Araştırmaya uygun evren ve örneklem belirlenir. Bu araştırma ile veriler toplanarak elde edilen bulguların ne anlama geldiği yorumlanır (Usta, 2011).

Son olarak da araştırma sonucu ile konu hakkında yapılan çalışmalar varsa eğer bunlara, yaptığımız araştırma ne gibi bir katkı sağlamakta olduğunu da belirterek bulguların dökümü yapılmakta sonrasında yayımlanmaktadır. Verilerin araştırılmasında kullanılan araştırmanın türleri de iki şekildedir; Nitel yöntem ve nicel yöntem.

Bunlardan birisi seçilerek ilerlenmektedir. Bireylerin davranışları, ilişkileri deneyler, anketler yoluyla ölçülerek sonuçlar sayısal verilerle açıklanır (Özdemir,2008).

Bu bilgilerin ışığında araştırma kapsamımız bize sayısal ve istatistiki veriler sunduğu için çalışmamızda nicel yöntem seçilmiş olup, tezin hazırlanmasında öncelikle detaylı literatür taraması yapılmıştır. Konu kapsamlı bir şekilde ele alındıktan ve temel çerçeve oluşturulduktan sonra bu bilgiler ışığında üniversite gençlerinin adli bilimlere, suça ve suça yönelik algılarına, bunların etkilerine yönelik tespit ve değerlendirme yapabilmek için konuya ilişkin anket soruları hazırlanmıştır (Bkz. Ek-1).

Akabinde sahaya inilerek önceden üniversite gençliğinin adli bilimlere hakkında bilgilerini ve suça, suçun etkilerine, suça ilişkin algılarına ulaşmak için, Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nden rastgele seçilen kişilerden (280 kişi) hazırlanan soruların cevaplanması istenilmiştir. Anket sonrasında elde edilen verilerin analizi nicel yöntem kullanılarak SPSS programı kullanılmıştır. Analizler Ki Kare ve Fisher's exact testleri ile yapılarak çalışmaya dahil edilmiş ve konu somut veriler ile açıklanmıştır.

Ayrıca anket çalışmasının yapılabilmesi için Hitit Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulu'ndan 30.04.2021 tarihli 2021-66 karar numaralı etik kurul onayı alınmıştır (Bkz. Ek-2).

2.3.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmamızın ilk aşamasında Çorum Hitit Üniversitesi genelinde çeşitli fakülteler ve farklı bölümlerden öğrencilere ulaşılarak, geniş bir evrende anket çalışması yapılması ve değerlendirilmesi hedeflenmişti. Anket türü online olarak belirlenmişti. Fakat online ankete de gençlerin yeterli katılımı sağlanmaması ve yüz yüze anket yapılabilmesi için ulaşılabilecek öğrenci sayısının da pandemi nedeniyle kısıtlı olması sebebi ile araştırma evreni ve örnekleme daraltıldı. Bu nedenle araştırmanın evrenini Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencileri oluşmaktadır (N=1000).

Çalışmamızda Sağlık Bilimleri Fakültesinin seçilmesinin nedeni, pandemi süreci ile yüzü yüze eğitimine izin verilen ve ders devamlılığının sağlandığı bölümleri içeren bir fakülte olmasıdır. Bu nedenle çalışmanın evrenini Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde okumakta olan öğrencileri kapsamaktadır. Katılımcıların araştırmaya dahil edilme kriterleri ise üniversite öğrencisi olmak ve 18 yaş üzerinde olmak şeklinde belirlenmiştir.

Örneklem sayısı ise pandemi süreci nedeniyle derse katılımın sağlandığı ölçüde gerçekleştirilmiştir Karantina ve devamsızlık gibi durumların da olması gibi nedenlerden dolayı çalışmanın örnekleme 280 öğrenciden oluşmaktadır.

Bilimsel çalışmalarda evren sayısından yola çıkarak hesaplanan örneklem büyüklüğünün uygunluğu literatürde belirtilmiştir (Altunışık ve ark., 2012). Evreni temsil edebilecek ölçüde yeterli sayı sağlanmış olup, katılımcılar belirtilen öğrenciler arasından da rasgele örneklem yolu ile belirlenmiştir.

Sağlık bilimleri Fakültesi, içerisindeki bölümlerde çoğunluğun kadın öğrencilerden oluşmuş olması durumu yani katılımcıların kadın-erkek dağılımında belirli farklılıklar örneklemde de görülmüştür. Bu nedenle ankete katılan katılımcıların 208 kadınlardan ,72 erkeklerden oluşmaktadır. Zaten rastgele örneklem yolu seçilmesinden ve herkese eşit haklar verilerek o ölçüde sorular yöneltilmiş olmasından dolayı bu durum herhangi bir sorun teşkil etmemiştir.

2.4.Verilerin Toplanması ve Analizi

Her araştırma özgün bir çalışmadır; yani her araştırmanın kendisine özgü yaklaşımı, veri analizi, amacı, araştırma yöntemi, araştırma soruları, hipotezleri bulunmaktadır. Bu farklılıklar araştırmanın yapısını farklı bir biçimde etkilemektedir. Bir araştırmanın bu farklı karakteristiklerinin yerindeliği, araştırmanın bilimselliğini artırmaktadır. Çünkü bilimsel araştırma yöntemsiz; yöntem ise bilimsiz olmamaktadır (Usta, 2011).

Araştırmamızın da konusu, kendisine özgü amaçları, yaklaşımları, analizleri ve verilerin toplanma türüleri vardır. Veri toplama türü olarak çalışmada temel yöntem değil uygulamalı yöntem uygun bulunmuştur. Kullanılan uygulamalı yöntem, nicel yöntem olup burada anket tekniği kullanılmıştır.

Anket çalışması 2021-2022 Eğitim Öğretim yılı Güz döneminde Hitit Üniversitesi genelinde yapılması planlanmış olup, Covid19 süreci ile birçok fakültenin, eğitimlerinin uzaktan olması sebebiyle evren ve örneklem daraltılmak zorunda kalmış, verilerin toplanması da Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde öğrenciler ile yüz yüze olarak gerçekleştirilmiştir. Sorular Covid19 süreci sebebi ile öğrencilerin vakitlerinin kısıtlı olmasının yanında, katılımcılara ve araştırmacıya hem sağlık açısından hem de kolay cevaplayabilmeleri açısından avantaj sağlaması için demografik bilgilerin yanında evet/hayır şeklinde kapalı uçlu sorular yöneltilmiştir.

Araştırma sorularının bağımsız değişkenleri yaş, cinsiyet, yaşanılan yer, aylık gelir düzeyi, anne ve babanın eğitim düzeyi olarak belirtilmiştir. Bağımlı değişkenler ise üniversite gençlerinin suça ilişkin algılarını anlamaya yönelik, 20 sorudan oluşmaktadır. Elde edilen veriler Excel ortamında hazırlanmış sonrasında ise SPSS programına aktarılmıştır.

Anket sonuçları IBM SPSS® programında değerlendirilerek elde edilen istatistiksel veriler anlamlı olması açısından tablolar halinde hazırlanmıştır. SPSS programında verilerin değerlendirilmesinde bulgu yüzdeleri, ortalamalar hazırlanarak tablolarda verilerin analizleri açıklanmıştır.

Aynı zamanda kategorik yapıdaki değişkenler bakımından karşılaştırmalı verilerde Ki Kare ve Fisher's exact test analizleri kullanılmıştır. Değerlendirme $p < 0,05$ değeri istatistiksel açıısından anlamlı kabul edilmiştir.

"Ki-kare testi, gözlenen frekanslar ile beklenen frekanslar arasındaki farkın istatistik olarak anlamlı olup olmadığı temeline dayanır. Ki-kare dağılımı, genellikle iki bağımsız niteliksel kriteri test etmek için kullanılır" (Güngör&Bulut,2008). Ayrıca çapraz tabloların en az %80'inin 5'ten büyük olması sağlanamadığı zaman, Fisher'ın Kesin Ki-kare (Fisher exact) testi kullanılmaktadır (Vurgun & Evliyaoğlu, 2017).

3. BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Araştırma Bulguları

Araştırmamıza anket çalışması kapsamında Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinden 280 kişi katılmıştır. Anket 20 sorudan oluşmaktadır. İlk olarak öğrencilere sosyo-demografik özellikleri; yaş, cinsiyet, yaşadığınız yer, medeni durumunuz, aylık gelir düzeyiniz, anne-babanızın eğitim durumu ve bağımlılık yapıcı madde kullanma durumları gibi sorular yöneltilmiştir. Anketin sonraki sorularında yöneltilen adli bilimler, aile, akran, çevre, yaşanan mekân, ekonomik şartlar, medya, eğitim, teknoloji ve hukuk gibi kavramlar, kurumlar üzerinden anket sonuçları ile öğrencilerin tanımlayıcı istatistik bulgulara ulaşılmak istenilmiştir. Anket sonucunda elde edilen bulgular tablolar halinde karşılaştırmalı verilerde Ki Kare ve Fisher's Exact test analizleri kullanılarak oluşturulmuştur.

Katılımcıların sosyo- demografik özellikleri Tablo1'de verilmiştir

Tablo 3.1 Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri (n=280)

Özellikler	Sayı	%
Yaş grupları (yıl)		
18-20 yaş	172	61,4
21 yaş ve üzeri	108	38,6
Cinsiyet		
Kadın	208	74,3
Erkek	72	25,7
Yaşadığı yer		
Kent	235	83,9
Kır	45	16,1
Aylık gelir düzeyi		
1.001- 3.000 TL	122	43,6
3.001- 5.000 TL	105	37,5
5.001 TL ve üzeri	53	18,9
Annenin eğitim düzeyi		
İlkokul ve altı	161	57,5
Ortaokul	58	20,7
Lise ve üzeri	61	21,8
Babanın eğitim düzeyi		
İlkokul ve altı	98	35,0
Ortaokul	67	23,9
Lise ve üzeri	115	41,1
Herhangi bir bağımlılık yapıcı madde (sigara, alkol) kullanma durumu		
Kullanan	62	22,1
Kullanmayan	218	77,9

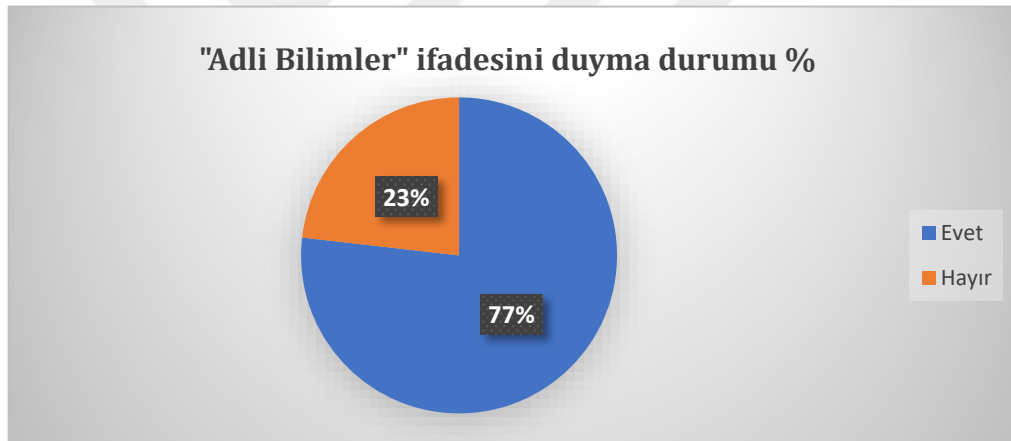
Öğrencilerin Sosyo demografik bilgilerin istatistiki verilerinin yer aldığı Tablo 1’de görüldüğü üzere;

Katılımcıların %61,4’ü 18-20 yaş grubundadır ve katılımcıların %74,3’ü kadındır. Kentsel alanda yaşayanların oranı %83,9 iken aylık gelir düzeyi 3.000 TL ve altında olanların oranı %43,6’dır.

Katılımcıların %57,5’inin annelerinin eğitim düzeyi ilkokul ve altı olarak görülmektedir. Katılımcıların babalarının eğitim düzeyi ise %41,1 ile en yüksek oranla Lise ve üzeri gruptadır.

Herhangi bir bağımlılık yapıcı madde (sigara, alkol) kullanma durumuna bakıldığında bağımlılık yapıcı madde kullanmayanlar %77,9 olduğu görülmektedir.

Araştırmamızda temel alınan ve suç söylemi çevresindeki disiplinlerden olan adli bilimler alanının varlığına yönelik, öğrenci bilgilerinin ölçüldüğü soruya verilen cevapların istatistiksel verisi Grafik 3.3’te gösterilmiştir.

Grafik 3.1. Katılımcıların "Adli Bilimler" ifadesini duyma durumuna göre dağılımı

Grafik 3.1’de katılımcıların "Adli Bilimler" ifadesini duyma durumu dairesel grafik ile gösterilmiştir. Katılımcıların %77’si Adli Bilimler ifadesini daha önceden duyduklarını belirtmişlerdir. Buradan araştırma kapsamımız dahilindeki gençlerin büyük çoğunluğunun Adli Bilimler disiplinden haberdar oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 3.2. Katılımcıların suç olgusuna ilişkin görüşlerinin dağılımı (n=280)

Suç olgusuna ilişkin görüşler	Evet		Hayır	
	Sayı	%	Sayı	%
Adli Bilimler denilince aklınıza gelen ilk ifadeler sizi endişelendiriyor mu?	117	41,8	163	58,2
Türk Kolluk Kuvvetlerinden Adli Bilimler alanında yararlandığını düşünüyor musunuz?	232	82,9	48	17,1
Suçun ve suçlunun tespiti/araştırılmasında sizce sadece polisler mi görev almaktadır?	41	14,6	239	85,4
Sizce suçun oluşumunda şehrin veya mekânların etkisi var mı?	257	91,8	23	8,2
Sizce suçun oluşumunda yaşanan yerin etkisi var mıdır?	260	92,9	20	7,1
Suç oranlarının eğitim ile azalabileceğini düşünüyor musunuz?	234	83,6	46	16,4
Sizce ekonomik şartlar, kimsesizlik ya da işsizlik bireyleri suça sürüklemekte midir?	273	97,5	7	2,5
Göçün suça etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?	228	81,4	52	18,6
Yaşadığınız ili güvenli buluyor musunuz?	141	50,4	139	49,6
Siz ya da bir yakınınız adli bir olaya tanık oldunuz mu?	107	38,2	173	61,8
Şehrinizde gece vakti tek başına dışarı çıkmayı güvenli buluyorsunuz?	74	26,4	206	73,6
Sizce bireylerin suça sürüklenmesinde aile, akran, okul gibi etkiler var mıdır?	270	96,4	10	3,6
Alkol ve madde bağımlılığının bireyleri suça yönlendirdiğini düşünüyor musunuz?	269	96,1	11	3,9
Günümüzde yaşanan şiddet/cinayet/hırsızlık/olaylarında film, dizi veya haberlerin etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?	254	90,7	26	9,3
Sizce sosyalleşmenin ve yüz yüze etkileşimin azalması, bireyleri bunalıma ve intihara sürüklemekte olabilir mi?	258	92,1	22	7,9
Suç oranlarının azalmasında cezaların yeterince caydırıcı olduğunu düşünüyor musunuz?	36	12,9	244	87,1
Medyadaki suç haberleri sosyal yaşamınızı etkiliyor mu?	229	81,8	51	18,2
Gelişen teknoloji ile internet erişiminin kolay olmasının insanları intihara, cinayete veya şiddete yönelimini kolaylaştırdığını düşünüyor musunuz?	222	79,3	58	20,7
Şehrinizde suç korkusuna karşı seminerler veya eğitimler ile bilinç düzeyi oluşturulduğunu düşünüyor musunuz?	61	21,8	219	78,2

Tablo 3.2’de Suça ve etkilerine yönelik katılımcıların görüşlerinin dağılımları verilmiştir. Tablo 3.2’ye göre Adli Bilimler denilince aklınıza gelen ilk ifadeler sizi endişelendiriyor mu? sorusuna %58,2 ile hayır cevabı verilmiştir. Türk Kolluk Kuvvetlerinden Adli Bilimler alanında yararlandığını düşünüyor musunuz? sorusuna evet cevabını verenlerin oranı %82,9’dur.

Katılımcıların %85,4'ü "Suçun ve suçlunun tespiti/araştırılmasında sizce sadece polisler mi görev almaktadır?" sorusuna hayır cevabını vermiştir. Sizce suçun oluşumunda şehrin veya mekânların etkisi var mı? sorusuna %91,8 ile verilen cevap evet olmuştur. Benzer bir soru olan "Sizce suçun oluşumunda yaşanan yerin etkisi var mıdır?" sorusuna da evet cevabı verilmiş, oranı da %92,8 olarak hesaplanmıştır. Yöneltilen iki soruya verilen cevaplardan anlaşıldığı üzere katılımcılar için suç olgusunun oluşumunda şehirlerin, mekanların etkisinin oldukça yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Suç ve eğitim arasındaki ilişkiye yönelik sorulan "Suç oranlarının eğitim ile azalabileceğini düşünüyor musunuz?" sorusuna katılımcıların %92,9'u evet cevabını vermiştir. Tabloda %97,5 oranı ile en yüksek evet cevabının verildiği soru "Sizce ekonomik şartlar, kimsesizlik ya da işsizlik bireyleri suça sürüklemekte midir?" sorusu olmuştur. Kentleşme ile artan göç oranlarını suç davranışı ile etkileşiminin sorulduğu "Göçün suça etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna %81,4 ile evet cevabı verilmiştir.

Birbirlerini en yakın cevapların verildiği soru "Yaşadığınız ili güvenli buluyor musunuz?" sorusu olmuştur. Bu soruya %50,4 ile evet cevabı verilerek hayır cevabından yüksek orana sahip olmuştur. Verilen yanıtlar ele alındığında üniversite gençlerinin yaşadıkları şehri güvende bulup bulmama durumları birbirine yakın oranlarda çıkmıştır. Siz ya da bir yakınınız adli bir olaya tanık oldunuz mu? sorusuna katılımcılar %61,8'lik bir oran ile hayır cevabını vermişlerdir. Katılımcıların yaşadıkları şehri güvende bulma oranı %50,4 ile evet iken "Şehrinizde gece vakti tek başına dışarı çıkmayı güvenli buluyorsunuz?" sorusuna verilen cevap %73,6 oranı ile hayır olmuştur. Bu durumda, araştırmaya katılan gençlerin yarısının yaşadıkları şehri güvende bulurken, gece vakti tek başına çıkma durumundan ise gençlerin yarısından fazlasının güvenli görmedikleri anlaşılmaktadır.

Tabloya göre çevre ve suç ilişkisinin sorulduğu "Sizce bireylerin suça sürüklenmesinde aile, akran, okul gibi etkiler var mıdır?" sorusuna verilen cevap %96,4 oranı ile evet olmuştur. Tekrar yüksek sayıda evet cevabının verildiği "Alkol ve madde bağımlılığının bireyleri suça yönlendirdiğini düşünüyor musunuz?" sorusunun oranı %96,1 'dir. Buradan bireyleri suça iten sebeplerin yani alkol, madde bağımlılığı ve çevresel faktörlerin etkisinin olduğunu belirten katılımcıların sayısının azımsanmayacak derece yüksek oranda olduğu anlaşılmaktadır.

Suç ile ilgili olan dizilerin, filmlerin veya izlenen ya da okunan haberlerin suç davranışı arasındaki ilişkiye yönelik katılımcılara sorulan "Günümüzde yaşanan şiddet / cinayet / hırsızlık olaylarında film, dizi veya haberlerin etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna %90,7'lik bir kesim evet cevabını vermiştir. Sizce sosyalleşmenin ve yüz yüze etkileşimin azalması, bireyleri bunalıma ve intihara sürüklemekte olabilir mi? sorusuna evet cevabı verenlerin oranı %92,1'dir. Hayır cevabı verenlerin oranının %87,1 ile en yüksek olduğu soru "Suç oranlarının azalmasında cezaların yeterince caydırıcı olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusu olmuştur.

Katılımcılara suç haberlerinin günlük hayata etkisinin sorulduğu “Medyadaki suç haberleri sosyal yaşamınızı etkiliyor mu?” sorusuna %81,8 oranı ile evet cevabı verilmiştir. Gelişen teknoloji ile suç bağlantısının olup olmadığına yönelik sorulan “Gelişen teknoloji ile internet erişiminin kolay olmasının insanları intihara, cinayete veya şiddete yönelimini kolaylaştırdığını düşünüyor musunuz?” sorusuna verilen evet cevabının oranı %79,3’tür. Katılımcılara son olarak yöneltilen “Şehrinizde suç korkusuna karşı seminerler veya eğitimler ile bilinç düzeyi oluşturulduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna %78,2’lik bir oran ile hayır cevabı verilmiştir.

Katılımcıların yaş gruplarına göre adli bilimler ifadesini duyma durumu Tablo 3.3’te verilmiştir.

Tablo 3.3. Katılımcıların yaş gruplarına göre adli bilimler ifadesini duyma durumu

Adli bilimler ifadesini duyma durumu	Yaş grupları				Toplam		χ^2	p
	18-20 yaş		21 yaş ve üzeri		Sayı	%		
	Sayı	%	Sayı	%				
Duyan	122	70,9	93	86,1	215	76,8	8,577	0,003
Duymayan	50	29,1	15	13,9	65	23,2		

Tablo 3.3’te görüldüğü üzere adli bilimler ifadesini duyanların oranı 21 yaş ve üzeri grupta %86,1 iken 18-20 yaş grubunda %70,9’dur. Katılımcıların yaş gruplarına göre adli bilimler ifadesini duyma durumu istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermiştir ($p < 0.05$). Buradan katılımcıların yaşlarındaki artış ile birlikte Adli Bilimler disiplinine dair bilginin de artış gösterdiğini görmekteyiz.

Katılımcıların aylık gelir düzeylerine göre adli bilimler ifadesini duyma durumu Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 3.4. Katılımcıların aylık gelir düzeylerine göre adli bilimler ifadesini duyma durumu

Adli bilimler ifadesini duyma durumu	Aylık gelir düzeyi						Toplam		χ^2	p
	1000-3000 TL		3001-5000 TL		5001 TL ve üzeri		Sayı	%		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%				
Duyan	95	77,9	82	78,1	38	71,7	215	76,8	0,951	0,622
Duymayan	27	22,1	23	21,9	15	28,3	65	23,2		

Adli bilimler ifadesini duyduğunu ifade edenlerin oranı aylık gelir düzeyi 3001-5000 TL arasında olanlarda %78,1 ile en yüksek orandadır ancak katılımcıların gelir düzeylerine göre adli bilimler ifadesini duyma oranı istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemiştir ($p>0.05$).

Katılımcıların bağımlılık yapıcı madde kullanma durumlarına göre adli bilimler ifadesini duyma durumu tablo 3.5'te verilmiştir.

Tablo 3.5. Katılımcıların bağımlılık yapıcı madde kullanma durumlarına göre adli bilimler ifadesini duyma durumu

Adli bilimler ifadesini duyma durumu	Bağımlılık yapıcı madde kullanımı				Toplam		χ^2	p
	Kullanan		Kullanmayan					
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Bilen	45	72,6	170	78,0	215	76,8	0,790	0,374
Bilmeyen	17	27,4	48	22,0	65	23,2		

Bağımlılık yapıcı madde kullananların %72,6'sı, kullanmayanların %76,8'i adli bilimler ifadesini duyduğunu belirtmiştir. Katılımcıların bağımlılık yapıcı madde kullanma durumlarına göre adli bilimler ifadesini duyma durumunda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 3.6 Katılımcıların yaş gruplarına göre suça ilişkin algılarına yönelik görüşlerinin dağılımı

Gelişen teknoloji ile internet erişiminin kolay olmasının insanları intihara, cinayete veya şiddete yönelimini kolaylaştırdığını düşünüyor musunuz?	Yaş grupları				Toplam		χ^2	p
	18-20 yaş		21 yaş ve üzeri					
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Evet	143	83,1	79	73,1	222	79,3	4,033	0,045
Hayır	29	16,9	29	26,9	58	20,7		

Katılımcıların yaş gruplarına göre suça ilişkin algılarına yönelik görüşlerinin dağılımı Tablo 3.6'da verilmiştir.

Katılımcıların yaş gruplarına göre suça ilişkin algılarına yönelik görüşlerin dağılımı incelendiğinde “Gelişen teknoloji ile internet erişiminin kolay olmasının insanları intihara, cinayete veya şiddete yönelimini kolaylaştırdığını düşünüyor musunuz?” sorusuna evet yanıtını verenlerin oranı 18-20 yaş grubunda %83,1 ile en yüksek düzeydedir ($p < 0.05$).

Tablo 3.7 Katılımcıların yaşadığı yere göre suça ilişkin algılarına yönelik görüşlerinin dağılımı

Sizce suçun oluşumunda şehrin veya mekânların etkisi var mı?	Yaşadığı Yer				Toplam		X ²	p
	Kent		Kır					
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Evet	215	83,7	42	16,3	257	91,8	Fisher's	1,000
Hayır	20	87,0	3	13,0	23	8,2		
Sizce suçun oluşumunda yaşanan yerin etkisi var mıdır?								
Evet	216	83,1	44	16,9	260	92,9	Fisher's	0,216
Hayır	19	95,0	1	5,0	20	7,1		
Göçün suça etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?								
Evet	191	83,8	37	16,2	228	81,4	0,22	0,881
Hayır	44	84,6	8	15,4	52	18,6		
Yaşadığınız ili güvenli buluyor musunuz?								
Evet	116	82,3	25	17,7	141	50,3	0,580	0,446
Hayır	119	85,6	20	14,4	139	49,6		
Şehrinizde gece vakti tek başına dışarı çıkmayı güvenli buluyorsunuz?								
Evet	61	82,4	13	17,6	74	26,4	0,167	0,683
Hayır	174	84,5	32	15,5	206	73,6		
Günümüzde yaşanan şiddet/cinayet/hırsızlık/olaylarında film, dizi veya haberlerin etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?								
Evet	215	84,6	39	15,4	254	90,7	1,043	0,307
Hayır	20	76,9	6	23,1	26	9,3		
Medyadaki suç haberleri sosyal yaşamınızı etkiliyor mu?								
Evet	191	83,4	38	16,6	229	81,7	0,254	0,614
Hayır	44	86,3	7	13,7	51	18,3		
Şehrinizde suç korkusuna karşı seminerler veya eğitimler ile bilinç düzeyi oluşturulduğunu düşünüyor musunuz?								
Evet	50	82,0	11	18,0	61	78,2	0,222	0,637
Hayır	185	84,5	34	15,5	219	21,8		

Katılımcıların yaşadığı yere göre suça ilişkin algılarına yönelik sosyolojik bakışlarının dağılımı Tablo 3.7'da verilmiştir.

Kentsel alanda yaşayanların %83,7'si, kırsal alanda yaşayanların %16,3'ü "Sizce suçun oluşumunda şehrin veya mekânların etkisi var mı? sorusuna evet yanıtını vermiştir ($p>0.05$). Öğrenciler suçun oluşumunda yaşanan yerin etkisinin olduğuna dair kentsel alanda yaşayanların %83,1'i, kırsal alanda yaşayanların %16,9'u yüksek evet yanıtını vermişlerdir ($p<0.05$). Göçün suça etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? sorusuna 52 kişinin hayır cevabının yanında yine kentsel alanda %83,1 ve kırsal alanda yaşayanların da %16,9'u ile en yüksek oran evet cevabındadır ($p>0,05$). Yaşadıkları ili güvenli bulup bulmama durumları yönelik sorulan soruya verilen cevaplar birbirlerine yakın sonuçlar vermiştir. Kentsel alanda yaşayan gençlerin %82,3'ü güvenli bulurken, %85,6'sı güvenli bulmamıştır. Kırsal alanda yaşayan gençlerin de %17,7'si güvenli görürken, %14,4 güvenli görmemiştir ($p<0,05$).

Şehirlerinde gece vakti dışarı çıkmayı kır ve kent ortamlarında yaşayan gençler içinde çoğunluk oranda güvenli bulunmamıştır. 280 kişiden 206'sı güvensiz görmüşlerdir. Oransal olarak da kentsel alanda yaşayan gençlerden hayır cevabı verenlerin oranı %84,5, kırsal alanda yaşayan hayır cevabını veren gençlerin oranı %15,5 oranında çıkmıştır ($p>0,05$). Bu oranlar yaşadıkları şehrin, gençlerin gözünde özellikle gece vakti dışarı çıkma durumunda güvenli olmadığı düşüncesini ortaya koymaktadır.

Şiddet/cinayet/hırsızlık gibi suçların oluşumunda film, dizi veya haberlerin etkisi olduğunu düşünenlerin oranı yine her iki alanda yaşayan gençler içinde yüksek değerdedir. Kentsel alandaki gençlerin %84,6'sı, kırsal alandaki gençlerin %15,4'ü bu suçların oluşumunda film, dizi ve haberlerin etkilerinin olduğunu belirtmişlerdir ($p<0,05$).

Sosyal yaşamlarını medyadaki suç haberlerinin etkilediğine yönelik evet cevabı verenler totalde 299 kişi olarak en yüksek orandadır. Kent ortamında yaşayan gençlerin %83,4, kırsal alanda yaşayan gençlerin de %16,6'sı evet cevabını vermişlerdir ($p>0,05$). Şehrinizde suç korkusuna karşı seminerler veya eğitimler ile bilinç düzeyi oluşturulduğunu düşünüyor musunuz? sorusuna en yüksek düzeyde kentsel alanda yaşayan gençlerden %84,5'i, kırsal alandaki gençlerinde %15,5'i hayır cevabını vermişlerdir ($p>0,05$).

Tablo 3.8.Katılımcıların aylık gelir düzeyine göre suça ilişkin ağlarına yönelik görüşlerinin dağılımı

Suç oranlarının eğitim ile azalabileceğini düşünüyor musunuz?	Aylık gelir düzeyi						Toplam		χ^2	p
	1000-3000 TL		3001-5000 TL		5001 TL ve üzeri					
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Evet	102	43,6	87	37,2	45	19,2	234	83,6	0,108	0,948
Hayır	20	43,5	18	39,1	8	17,4	46	16,4		
Sizce ekonomik şartlar, kimsesizlik ya da işsizlik bireyleri suça sürüklemekte midir?										
Evet	121	44,3	102	37,4	50	16,3	273	97,5	3,640	0,162
Hayır	1	14,3	3	42,9	3	42,9	7	2,5		
Göçün suça etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?										
Evet	94	41,2	89	39,0	45	19,7	228	81,4	2,742	0,254
Hayır	28	53,8	16	30,8	8	15,4	52	18,6		
Sizce sosyalleşmenin ve yüz yüze etkileşimin azalması, bireyleri bunalıma ve intihara sürüklemekte olabilir mi?										
Evet	118	45,7	93	36,0	47	18,2	258	92,1	6,261	0,044
Hayır	4	18,2	12	54,5	6	27,3	22	7,9		
Gelişen teknoloji ile internet erişiminin kolay olmasının insanları intihara, cinayete veya şiddete yönelimini kolaylaştırdığını düşünüyor musunuz?										
Evet	94	42,3	84	37,8	44	19,8	222	79,3	0,854	0,652
Hayır	28	48,3	21	36,2	9	15,5	58	20,7		

Katılımcıların aylık gelir düzeyine göre adli bilimlere yönelik sosyolojik bakışlarının dağılımı Tablo 3.8'de verilmiştir.

Katılımcıların “Suç oranlarının eğitim ile azalabileceğini düşünüyor musunuz?” sorusuna en yüksek evet yanıtını verenlerin oranı aylık gelir düzeyi 1000-3000 TL arası grupta %43,6 ile en yüksek düzeydedir ($p>0.05$). Ekonomik şartların, kimsesizliğin ya da işsizliğin bireyleri suça sürükleyip sürüklediğine dair yöneltilen soruya evet cevabını veren en yüksek grup yine aylık gelir düzeyi 1000-3000 TL arası grup (%44,3) olmuştur. Sonraki en yüksek evet yanıtını veren grup aylık gelir düzeyi 3001-5000 TL arasında olan gruptur. (%37,4)

Göçün suça etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? sorusuna evet yanıtını yakın oranlarda veren aylık gelir düzeyi 1000-3000 TL arasındaki ve aylık gelir düzeyi 3001-5000 TL arasında olan iki grup olmuştur. Evet cevabı oranları sırasıyla %41,2 ve %39,0 oranlarında diğer gruptan yüksektir ($p>0.05$). Sizce sosyalleşmenin ve yüz yüze etkileşimin azalması, bireyleri bunalıma ve intihara sürüklemekte olabilir mi? sorusuna evet yanıtını verenlerin oranı aylık gelir düzeyi 1000-3000 TL arası grup, %45,7 ile diğer gelir gruplarına göre anlamlı ölçüde yüksek orandadır ($p<0.01$). Buradan diğer gruplardan daha düşük gelire sahip grubun bireyler arası etkileşim ve sosyalleşmenin azalmasının bireyleri olumsuz davranışlara yönlendiği görüşü daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Gelişen teknoloji ile internet erişiminin kolay olmasının insanları intihara, cinayete veya şiddete yönelimini kolaylaştırdığını düşünüyor musunuz? sorusuna yine aylık gelir düzeyi 1000-3000 TL arası olan grup %42,3 oranı gibi bir düzeyde evet cevabını vermiştir ($p<0.05$).

Tablo 3.9. Katılımcıların bağımlılık yapıcı madde kullanma durumuna göre suça ilişkin algılarının dağılımı

Sizce suçun oluşumunda yaşanan yerin etkisi var mıdır?	Bağımlılık yapıcı madde kullanma durumu				Toplam		X2	p
	Kullanıyor		Kullanmıyor		Sayı	%		
	Sayı	%	Sayı	%				
Evet	60	23,1	200	76,9	260	92,9	Fisher's	0,264
Hayır	2	10,0	18	90,0	20	7,1		
Sizce ekonomik şartlar, kimsesizlik ya da işsizlik bireyleri suça sürüklemekte midir?								
Evet	60	22,0	213	78,0	273	97,5	Fisher's	0,653
Hayır	2	26,6	5	71,4	7	2,5		
Siz ya da bir yakınınız adli bir olaya tanık oldunuz mu?								
Evet	33	30,8	74	69,2	107	38,3	7,600	0,006
Hayır	29	46,8	144	107	173	61,7		

Sizce bireylerin suçta sürüklenmesinde aile, akran, okul gibi etkiler var mıdır?								
Evet	60	22,2	210	77,8	270	96,4	Fisher's	1,000
Hayır	2	20,0	8	80,0	10	3,6		
Alkol ve madde bağımlılığının bireyleri suçta yönlendirdiğini düşünüyor musunuz?								
Evet	56	20,8	213	79,2	269	96,1	Fisher's	0,017
Hayır	6	54,5	5	45,5	11	3,9		
Suç oranlarının azalmasında cezaların yeterince caydırıcı olduğunu düşünüyor musunuz?								
Evet	9	25,0	27	75,0	36	12,8	0,196	0,658
Hayır	53	21,7	191	78,3	244	87,2		
Medyadaki suç haberleri sosyal yaşamınızı etkiliyor mu?								
Evet	45	72,6	184	84,4	229	81,8	4,530	0,033
Hayır	17	27,4	34	15,6	51	51		
Gelişen teknoloji ile internet erişiminin kolay olmasının insanları intihara, cinayete veya şiddete yönelimini kolaylaştırdığını düşünüyor musunuz?								
Evet	42	67,7	180	82,6	222	79,3	6,461	0,011
Hayır	20	32,3	38	17,4	58	20,7		

Katılımcıların bağımlılık yapıcı madde kullanma durumuna göre suçta ilişkin algılarına yönelik adli sosyolojik bakışlarının dağılımı tablo 3.9'de verilmiştir.

Bağımlılık yapıcı madde kullandığını belirtenlerin %23,1'i, kullanmayanların %76,9'u "Sizce suçun oluşumunda yaşanan yerin etkisi var mıdır?" sorusuna evet yanıtını vermiştir ($p < 0.05$). Katılımcıların bağımlılık yapıcı madde kullanma durumlarına göre suçta ilişkin algılarına yönelik bazı adli sosyolojik bakış açıları istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermiştir. Sizce ekonomik şartlar, kimsesizlik ya da işsizlik bireyleri suçta sürüklemekte midir? sorusuna bağımlılık yapıcı madde kullandıklarını belirten katılımcıların %22,0'ı evet yanıtını verirken, kullanmadıklarını belirten %78,0'ı hayır cevabını vermiştir ($p > 0.05$). Siz ya da bir yakınınız adli bir olaya tanık oldunuz mu? sorusuna bağımlılık yapıcı madde kullanan öğrencilerin tanık olup olmama durumlarına verilen cevaplar yakın değerlerde çıkmıştır.

Bu soruya bağımlılık yapıcı madde kullananların %30,8'i evet derken %46,8'i hayır yanıtını vermişlerdir. Bağımlılık yapıcı madde kullanmayanların soruya verdikleri yanıtlarda ise hayır cevabını verenlerin sayısı en yüksek orandadır ($p<0.05$). Buradan bağımlılık yapıcı madde kullanan katılımcıların adli bir olaya tanık olma durumu, bağımlılık yapıcı madde kullanmayan katılımcılara oranla yüksek oranda olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcılardan bağımlılık yapıcı madde kullananların %22,2'si evet yanıtını verdikleri Sizce bireylerin suça sürüklenmesinde aile, akran, okul gibi etkiler var mıdır? sorusuna bağımlılık yapıcı madde kullanmayanların verdikleri cevap da %77,8 ile evet cevabı olmuştur ($p>0.05$). Alkol ve madde bağımlılığının bireyleri suça yönlendirdiğini düşünüyor musunuz? sorusuna bağımlılık yapıcı madde kullandıklarını belirten katılımcıların %20,8'i, kullanmayanların %79,2'si evet yanıtını vermiştir ($p<0.01$).

Bağımlılık yapıcı madde kullanmadıklarını söyleyenlerin %78,3'ü ve kullanan katılımcıların da %21,7'si "Suç oranlarının azalmasında cezaların yeterince caydırıcı olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna verdikleri cevap hayır olmuştur ($p>0.05$). Bu oranlar ile bağımlılık yapıcı madde kullanmayan katılımcıların, suç oranlarının azalmasında cezaların caydırıcı olmadığı düşüncesinin, bağımlılık yapıcı madde kullanan katılımcılara göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Medyadaki suç haberleri sosyal yaşamınızı etkiliyor mu? sorusuna bağımlılık yapıcı madde kullanmadıklarını belirten katılımcılar %84,4'ü evet yanıtını vermiştir. Bağımlılık yapıcı madde kullanan katılımcıların %72,6'sı da evet cevabını vermiştir ($p<0.05$). Bağımlılık yapıcı madde kullanmayanların %82,6'sı ile kullanan katılımcıların %67,7'si "Gelişen teknoloji ile internet erişiminin kolay olmasının insanları intihara, cinayete veya şiddete yönelimini kolaylaştırdığını düşünüyor musunuz?" sorusuna evet yanıtını vermişlerdir ($p<0.05$).

Tablo 3.10. Katılımcıların ebeveynlerinin eğitim durumuna göre suça ilişkin algılarına yönelik görüşlerinin dağılımı

Göçün suça etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?	Annenin eğitim düzeyi						Toplam		χ^2	p
	İlkokul ve altı		Ortaokul		Lise ve üzeri					
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Evet	126	78,3	45	77,6	57	93,4	228	81,4	7,457	0,024
Hayır	35	21,7	13	22,4	4	6,6	52	18,6		

Sizce ekonomik şartlar, kimsesizlik ya da işsizlik bireyleri suçta sürüklemekte midir?	Babanın eğitim düzeyi									
	İlkokul ve altı		Ortaokul		Lise ve üzeri					
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%				
Evet	97	99,0	67	100,0	109	94,8	273	97,5	6,082	0,048
Hayır	1	1,0	0	0,0	6	5,2	7	2,5		
Göçün suçta etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?										
Evet	82	83,7	45	67,2	101	87,8	228	81,4	12,454	0,002
Hayır	16	16,3	22	32,8	14	12,2	52	18,6		
Siz ya da bir yakınınız adli bir olaya tanık oldunuz mu?										
Evet	27	27,6	22	32,8	58	50,4	107	38,2	12,814	0,002
Hayır	71	72,4	45	67,2	57	49,6	173	61,8		
Alkol ve madde bağımlılığının bireyleri suçta yönlendirdiğini düşünüyor musunuz?										
Evet	97	99,0	61	91,0	111	96,5	269	96,1	6,743	0,034
Hayır	1	1,0	6	9,0	4	3,5	11	3,9		

Katılımcıların ebeveynlerinin eğitim durumuna göre suçta ilişkin algılarına yönelik bakışlarının dağılımı tablo 3.10'da verilmiştir.

Tablo 3.10'da katılımcıların ebeveynlerinin eğitim durumlarına göre yanıtları incelenmiştir. Ebeveynlerin suçun oluşumuna yönelik bakış açıları incelendiğinde, göçün suça etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? sorusuna en yüksek %93,4 oranında lise ve üzeri eğitim düzeyinde sahip anneler evet cevabını vermişlerdir ($p<0.05$). Katılımcıların babaları ise göçün suça etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? sorusuna en çok lise ve üzeri eğitim düzeyine sahip babalar %87,8 oranında evet cevabını vermişlerdir ($p<0.05$). Buradan katılımcıların, lise ve üzeri gruptaki ebeveynlerinin göçün suça etkisi olduğu görüşü diğer eğitim grubundaki ebeveynlere göre daha yüksek oranda çıktığı anlaşılmaktadır.

Katılımcıların babalarının Sizce ekonomik şartlar, kimsesizlik ya da işsizlik bireyleri suça sürüklemekte midir? Verdikleri evet cevapları, en yüksek oranda 100,0 ile ortaokul düzeyindeki bireylere aittir ($p<0.05$). Siz ya da bir yakınınız adli bir olaya tanık oldunuz mu? sorusuna babaların en yüksek oranda verdiği evet cevabı %50,4 ile Lise ve üzeri eğitime sahip kişilerdir ($p<0.05$). Ebeveynlerden ilkokul düzeyindeki babalar, Alkol ve madde bağımlılığının bireyleri suça yönlendirdiğini düşünüyor musunuz? sorusuna %99,0 ile en yüksek cevabı vermiştir ($p<0.05$).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmış ve bu doğrultuda incelenmiştir.

- Çorum Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde ankete katılan öğrencilerin çoğunluğunun kadın olduğu, yaş aralığının 18-22 yaşları arasında yığılma gösterdiği, yaşadığı yerin büyük bir kısmının kent merkezi olduğu, katılımcıların annelerinin eğitim düzeylerinin yüksek oranda ilköğretim ve altı, babalarının eğitim düzeyleri ise lise ve üzeri olduğu son olarak da herhangi bir bağımlılık yapıcı madde kullanma durumları sorulmuştur. Katılımcıların yarısından fazlasının bağımlılık yapıcı madde kullanmıyor oldukları bilgisine ulaşılmıştır (Tablo 3.1).
- Katılımcılar Adli bilimler ifadesini duyduklarında endişelenme oranları birbirlerine yakın değerlerde çıkmıştır. Katılımcıların çoğu yaşanan mekânın suçun oluşmasında etkisi olduklarını vurgulamışlardır. Ekonomik şartların, işsizliğin ve kimsesizliğin bireyleri suça sürüklediği görüşü, katılımcıların tamamına yakınının (%97,5) hemfikir olduğu görüşlerden biri olmuştur. Göçün suça etkisi olduğunu düşünenlerinin oranı yüksek oranda olmuştur (Tablo 3.2).
- Katılımcılar yaşadıkları şehri güvenli bulma durumları, bulmama durumlarına çok yakındır. Yaşadıkları şehirde gece geç vakitte dışarı çıkmayı 4'te 1 oranında güvenli bulmuşlardır (Tablo 3.2).
- Katılımcılara yaş grupları dağılımına göre bakıldığında Adli bilimler ifadesini duyanların yaş grubu 21 yaş ve üzeri iken, cinsiyetlerine göre dağılımında Adli bilimler ifadesini duyan katılımcıların oranları birbirine çok yakın değerler göstermiştir (Tablo 3.3).
- Adli bilimler ifadesini duyduğunu ifade edenlerin aylık gelir düzeylerine göre oranı en yüksek oran 3001-5000 TL ile arasındaki katılımcılarda görülmüştür. İstatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemiştir (Tablo 3.4).
- Katılımcıların bağımlılık yapıcı madde kullanmayanların adli bilimler ifadesini duyma oranı kullananlara göre daha yüksektir (Tablo 3.5).
- Gelişen teknolojinin ve internet kullanımının bireyleri şiddete, cinayete, intihara yönelimini kolaylaştığı düşünen katılımcıların yaş grupları yüksek düzeyde 18-20 yaş arasındadır (Tablo 3.6).
- Katılımcıların yaşadıkları yerlere (kent- kırsal) göre suça ilişkin algılarına yönelik adli sosyolojik görüşleri çeşitli sorular çevresinde ele alınmıştır (Tablo 3.7).

Öğrenciler suçun oluşumunda şehrin mekânın ve yaşanan yerin etkisi olduğunu yüksek oranda belirtmişlerdir. Kent ortamında yaşayan gençlerde, kırsal alanda yaşayan gençler de suçun oluşumuna göçün, çevrenin, haber, film ve dizi gibi aktörlerin etkilerinin olduğu görüşünde yoğunlaşmışlardır. En yüksek oranda hayır cevabı kendi şehirlerinde gece vakti dışarı çıkmayı güvenli bulmadıkları ifadesi ile olmuştur. Hem kent ortamında yaşayan gençler hem de kırsal alanda yaşayan gençler medyada yer alan, gösterilen suç haberlerinin sosyal yaşamlarını etkiledikleri görüşünde yoğunlaşmışlardır. Bu durumlardan etkilenmeleri dolayısı ile bireylerde oluşan suç korkusuna karşı eğitimler veya seminerler düzenlenip düzenlenmediğine dair yöneltilen soruya hem kır hem kent ortamında yaşayan gençler arasında yüksek oranda hayır cevabı vermiştir (Tablo 3.7).

- Katılımcılara yöneltilen sorulardan bazıları aylık gelir düzeyleri göre suça ilişkin algılarına yönelik görüşleri adli sosyolojik bakış açısı çevresinde ele alınmıştır (Tablo 3.8).

Aylık gelir düzeyi 1000-3000 TL arası grupta suç oranlarının eğitim ile azalabileceği düşüncesi diğer gelir gruplarına göre daha yüksektir. Ekonomik şartların, kimsesizliğin ya da işsizliğin bireyleri suça sürükleyip sürüklediğine yönelik sorulan soruya en yüksek orandaki evet cevabını yine aylık gelir düzeyi en düşük gruptaki öğrenciler vermiştir. Göç olgusunun suçun oluşumuna sebep olduğuna, yakın oranlarda evet yanıtını veren gruplar aylık gelir düzeyi 1000-3000 TL arasındaki ve aylık gelir düzeyi 3001-5000 TL arasında olan gruplar olmuşlardır. Yüz yüze etkileşimin azalmasının, sosyalleşmenin olmamasının bireylere bunalım intihar gibi etkilerinin olabileceği düşüncesindeki grup yine aylık gelir düzeyi 1000-3000 TL arasındaki grup olduğu görülmüştür. Teknolojinin gelişmesi ile internet kullanımının da artık kolay olmasının bireyleri çeşitli suçlara sürüklenmesini kolaylaştırdığını düşünen yani en yüksek düzeyde evet yanıtını verenler aylık gelir düzeyi 1000-3000 TL arası olan grup olmuştur (Tablo 3.8).

- Katılımcıların bağımlılık yapıcı madde kullanma veya kullanmama durumlarını çeşitli sorular etrafında suça ilişkin algılarına yönelik adli sosyolojik görüşleri ele alınmıştır (Tablo 3.9).

Bağımlılık yapıcı madde kullanan ve kullanmayan öğrencilerin büyük çoğunluğu suçun oluşumunda yaşanan yerin etkisinin olduğu görüşündedirler. Ve yine bağımlılık yapıcı madde kullanan ve kullanmayan katılımcılar yüksek oranda ekonomik şartların, kimsesizliğin ve işsizliğin bireyleri suça sürüklediği düşüncesindedirler. Yani bu durumun suça sürüklediğini düşünen kişi sayısı oldukça azdır (7 kişi). Bağımlılık yapıcı madde kullanan katılımcıların yarısından fazlasının bir yakını veya kendisi adli bir olaya tanıklık ettiklerini belirtmişlerdir. Bağımlılık yapıcı madde kullanmayanların büyük çoğunluğu ise hayır yanıtını vererek kendisi veya bir yakınının adli bir olaya tanık olmadıklarını belirtmişlerdir. Bireylerin suça sürüklenmesinde aile, akran ve okul gibi etkilerin olduğu görüşünde olan katılımcılar bağımlılık yapıcı madde kullanan ve kullanmayanlar arasında en yüksek orandadır.

En dikkat çekici sonuçlardan biri, bağımlılık yapıcı madde kullananların büyük çoğunluğu alkol ve madde bağımlılığının bireyleri suça yönlendirdiğini düşünmeleri olmuştur. Medyadaki suç haberlerinin sosyal yaşamlarını etkilediğini, gelişen teknolojinin insanları şiddete, cinayete ve intihara yönelimini kolaylaştırdığını belirtenlerin, bağımlılık yapıcı madde kullanan ve kullanmayan katılımcılar arasında en yüksek oranda olduğu görülmüştür (Tablo 3.9).

Katılımcıların anne ve babalarından eğitim düzeyleri lise ve üzeri olanların yüksek oranda göçün suça etkisinin olduğunu düşünmektedirler. Babaların ortaokul eğitim düzeyine sahip olan katılımcıların tamamı ekonomik şartların, kimsesizliğin ya da işsizliğin bireyleri suça sürüklediklerini belirtmişlerdir. Katılımcılardan babaları ilkokul eğitim düzeyindeki kişilerin tamamına yakını alkol ve madde bağımlılığının bireyleri suça yönlendirdiğini düşünmektedirler (Tablo 3.10).

Tarih boyunca süre gelen ve toplumsal bir sorun olan suç olgusu, ekonomik- siyasi nedenler, psikolojik nedenler, eşitsizlikler veya göçler gibi birçok parametreler etrafında oluşabilen bir olgudur. Suçun çeşitli deneyimler sonucunda toplumun huzurunu bozan, düzeni yıkan eylemlerin ve değerlerin ayıklanmasıyla belirlendiğini söyleyebiliriz. Her birey çeşitli şekillerde suç eğilimleri göstermektedir. Çünkü "suç çok karmaşıktır ve birtakım faktörlere göre değişebilir. Suçun işlendiği çevre, suçu işleyenin cinsiyeti, yaşı ve bunun gibi pek çok faktör suçun ortaya çıkışında bağımsız değişkenlerdir" (Fırat, 2015). Ülkemizde de suç verilerine bakıldığında genç nüfusun suça karışma oranların diğer yaş gruplarına fazla olduğu görülmüştür (TÜİK,2020). Bu nedenle çalışmamızda suça dair çeşitli algılara ulaşmak için genç nüfus hedef alınmıştır.

10-18 yaş aralığı ergenlik dönemi, 15-24 yaş aralığı ise gençlik dönemi olarak bilinmektedir. Bu nedenle çalışmamızda 18 yaş üzeri üniversite öğrencisi gençlerin algılarına odaklanılmıştır. Fakat araştırmamızda sadece gençlik dönemi üzerinden anlatım sağlanmamıştır. Pek çok disiplin tarafından araştırılan suç olgusu, çalışmamızın verileri ile adli sosyoloji disiplini çevresinde değerlendirmeye çalışılmıştır. Çalışmamızın kavramsal çerçevesinde suç ile ilintili olan aile, gençlik, kent, göç, medya ve hukuk gibi çeşitli faktörler suç olgusu perspektifinde teorik olarak anlatılmıştır. Sonrasında bu bilgiler ve kavramlar ışığında üniversite gençliğine anket çalışması uygulanmıştır. Gençlerden alınan yanıtlar ile veriler yorumlanmıştır.

Anketten elde edilen bilgiler ile literatür taramasından ulaşılan bulgulara baktığımızda öncelikle temel çalışma noktası suç olan Adli Bilimler disiplini hakkında bilgi sahibi olup olmadıklarını sorduğumuzda katılımcıların adli bilimlerin detaylı içeriğine ve çalışmalarına dair yeterli bilgiye sahip olmadıkları fakat büyük çoğunluğu daha önceden duymuş olduklarını belirtmişlerdir. Suç oranlarının eğitim ile azalabileceğini düşünen kesim de oldukça yüksek orandadır.

Bu elde ettiğimiz sonucu destekler nitelikte yapılan başka bir araştırmada katılımcılara ‘Suç oranının azalmasının eğitim yoluyla gerçekleşebileceğini düşünüyor musunuz?’ sorusu yöneltilmiş ve verilen yanıtta katılanların yaklaşık olarak %66,5’lik dilimi, bizim çalışmamızda olduğu gibi suç oranlarının azalmasında eğitimin önemli olduğunu belirtmişlerdir (Atış & Ünsal, 2020).

Literatür kısmında ele aldığımız gibi toplumsal sorunlar ve bununla birlikte bireylerin suç eğilimleri, bunların arkasında yatan sebepler kısaca suça iten faktörler çok çeşitlidir (Güllü, 2014). Çalışmamızda bu suç eğilimlerinin sebeplerini kent, çevre, teknoloji ve aile gibi pek çok noktada ele alarak kuramlar çevresinde açıklamıştık. Özellikle sosyal öğrenme kuramı, kültürel aktarım kuramı ve sosyal kontrol kuramları kitle iletişimin, ailenin, çevrenin bireyleri suça sürüklenmesinde etkili parametreler olduğunu belirtmiştik. Bu konuya ilişkin katılımcılara sorular yöneltilmiştir. Ve katılımcıların suça yönelik bakış açıları dikkate alındığında yöneltilen sorularda, suçun oluşumunda mekânın, yaşanılan şehrin, teknoloji, film, dizi veya haberlerin etkisi olduğu görüşü katılımcıların büyük çoğunluğunda etkili olmuştur. Yani katılımcılar bu haberler ve olaylarında günlük yaşamlarını önemli ölçüde etkiliyor olduğu düşüncesindedirler. Çalışmamızda bu durumların bireyleri etkiliyor olduğu düşüncesini destekler nitelikte, Öztürk, çalışmasında da belirttiği gibi “Yapılan araştırmalara göre sosyal medyadaki suç haberlerini sık takip etme ile suç korkusu arasında pozitif bir ilişki vardır. Medyadaki suç haberlerini yakından takip edenlerin %77,3’ü kendilerini güvende hissetmemektedir” (Öztürk, 2015). Literatür içeriğimizde belirttiğimiz Yavuz’un ifadesinde de olduğu gibi “Suç korkusu toplumu devletin sunmuş olduğu güvenlik önemleri hususunda yetersizliğe veya güvensizliğe sürüklemektedir. Toplumdaki bu güvensizlik zaten bulunan ekonomik, kültürel veya toplumsal ayrışmanın yanında farklı bir sebep olarak kentsel kutuplaşmaya da neden olmaktadır (Yavuz, 2019).

Hem kent ortamında hem de kırsal alanda yaşayan gençler yüksek bir oranla, kendi şehirlerinde gece vakti dışarı çıkmayı güvenli bulmadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda yapılan bir araştırmada bireylerin suç korkusu düzeylerini ölçmek bağlamında ‘Gece mahallenizde tek başına yürürken kendinizi ne kadar güvende hissedersiniz?’ sorusu katılımcılara yöneltilmiştir. Bizim çalışmamızla benzer bir oranda bu çalışmada örneklem grubunun %62’si gece vakti dışarıda kendilerini güvende hissetmediklerini belirtmişlerdir (Öztürk,2015). Türkiye genelinde yapılan benzer başka bir araştırmada da katılımcıların %60,4’ü gece tek başına dışarı çıkmayı güvenli bulmadıklarını ifade etmişlerdir (Sipahi, 2016).

Çalışmamızın literatür kısmında belirttiğimiz gibi kişilerin maddi imkanlardan yoksun olması veya temel yaşam kaynaklarından yeterli ölçüde yararlanamaması, aile bağlarının zayıflığı, yalnızlık veya işsizlik bireyleri kontrolsüz davranışlara, suç işlemeye yöneltebilmektedir (Yıldırım,2014). Anket çalışmamızda da katılımcılara bu noktadaki düşüncelerine ulaşmak için yöneltilen soruda, gelir düzeyi en düşük gruptaki öğrenciler diğerlerinden fazla bir oranla ekonomik şartların, kimsesizliğin ya da işsizliğin bireyleri suça sürüklediği görüşündedirler.

Buradan en yüksek düzeyde evet cevabını veren grubun, zorlu yaşam şartlarının daha çok bilincinde olduğu veya çevresinden gördüğü örnekler ile bu sorunların, bireyleri suçla sürüklediği düşüncesi, gelir düzeyi yüksek gruplara göre daha fazla oranda olduğu anlaşılmaktadır. Kısacası literatür taramamızdaki genel düşünce ile katılımcıların bu konudaki düşünceleri birbiri ile uyumaktadır.2015 yılında yapılan bir araştırmada, çeşitli nedenlerle cezaevine girmiş suçlulardan alınan cevaplar bizim verilerimizi destekler nitelikte olduğunu görmekteyiz. Araştırmada görüşülen suçlu bireylerin ekonomik durumları incelendiğinde, önemli bir kısmının (%82,7) geçimini güçlükle sağlayabilen kesim olduğu tespit edilmiştir (Fırat,2015). Yine bu çalışmada suçlu bireylerle yapılan görüşmede katılımcıların büyük çoğunluğunun (%65,5) göç olayını yaşamamış oldukları belirtilmiştir. Bizim çalışma verilerimizde ise bu örnekten farklı olarak katılımcılarımız yüksek oranda göçün suçla etkisinin olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir.

Katılımcılara suç haberlerinin günlük hayatlarına etkisi olup olmadığını anlamaya yönelik “Medyadaki suç haberleri sosyal yaşamınızı etkiliyor mu?” sorusuna %81,8 ile evet cevabı verilmiştir. Ve bu oran üzerinden araştırma kapsamımızdaki kadın katılımcı yoğunluğunu da dikkate aldığımızda yüksek oranda kadınlar suç haberlerinin sosyal yaşamlarına etkisi olduklarını vurgulamışlardır. Bu sonuç yapılan benzer başka bir araştırma ile örtüşebilmektedir. O araştırmada da katılımcılara Medyada yer alan suçla ilgili haberler sizi tedirgin ediyor mu? sorusunu yöneltilmiş ve kadınların %75,6’si medyadan etkilendiklerini belirtmişlerdir (Karasu,2017).

Bağımlılık yapıcı madde kullanan katılımcıların çoğunluğu bir yakını veya kendisi adli bir olaya tanıklık ettiklerini, bağımlılık yapıcı madde kullanmayanların büyük çoğunluğu ise kendisi veya bir yakınının adli bir olaya tanık olmadıklarını belirtmişlerdir. Diğer önemli sonuçlardan biri de bağımlılık yapıcı madde kullananların büyük çoğunluğu alkol ve madde bağımlılığının bireyleri suçla yönlendirdiğini düşünmeleri olmuştur. Aynı zamanda öğrencilerin büyük oranı, suçla ilişkin haberlerden ve olaylardan günlük yaşamlarının önemli ölçüde etkiliyor olduğu anlaşılmıştır. Araştırma verilerinde suç oranlarının azalmasında cezaların caydırıcı olmadığını düşünen belirten öğrencilerin sayısı yüksektir. Yani gereken cezaların verilmediği düşünülmektedir.

İstanbul’da yapılan bir araştırmada katılımcıların %71,5’i Türkiye’deki adalet sisteminin mağdurları korumadığını iddia etmektedir (Kul, 2013). Yine benzer bir sonuca Şanlıurfa’da yapılan bir araştırmada da rastlamaktayız. Bu çalışmada da “Suçluların gereken cezaları aldığına inanıyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş katılımcıların yüksek oranda hayır yanıtını (%69) vermişlerdir. Verilen cevaplar ile konunun “sadece polisin iyi çalışması olmadığını, toplumda ‘suç işleyen yanına kar kaldığı’ yönünde güçlü bir kanaatin oluştuğunu göstermektedir” (Karasu,2017). Son olarak da öğrencilerin büyük bir kesimi toplumda oluşan suç korkusuna yönelik eğitim veya seminerlerin verilmediğini belirtmişlerdir.

Doğrudan veya dolaylı olarak toplumu ilgilendiren ve etkileyen suç olgusu suç öncesi ve suç sonrasında yapılacak adli çalışmalar, akabinde alınabilecek önlemler, verilebilecek eğitimler veya toplumun bilinç düzeylerini arttırıcı seminerler ile ele alınması ve üzerinde çalışılması gereken önemli bir olgudur. Suç, gelişen teknolojinin, aile, akran grubu, kent ve medyanın olumsuz yanlarından göçler sonrası nüfusun hızla artışının şehirlerde meydana getirdiği olumsuzluklara kadar toplumun temel yapısı ile ilişkilidir. Bu sorunların içi içe geçmesi sonucunda toplumun ve bireylerin temel alınması yönüyle sosyal bilimcilerin suç ve suçu önlemek için, toplum genelinin davranışlarını anlaması elzem olacaktır. Bu bağlamda, özellikle suçlara neden olan sosyo-ekonomik, toplumsal ve diğer unsurlar ile suçların işlenmesini kolaylaştıran fiziksel unsurların tespit edilmesi ve giderilmesi; vatandaşlara, mağdurlara ve suçlulara yönelik kapsamlı stratejilerin ortaya konulması ve etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir (Geleri,2010). Bu noktada da suçlu kişilere veya suç sorununa yönelik önleyici tedbirler ve politikaların geliştirilmesi önem taşımaktadır.

Tedbirler teorik açıdan kolluk kuvvetleri ile sınırlı olmadığı kabul edilmelidir. Bu nedenle kamu kurumlarından, bilim insanlarına, sivil toplum örgütlerine, üniversitelere ve özel güvenliklere kadar toplumdaki herkesin iş birliği ile hareket etmesi faydalı olacaktır. Bu hususta hem bireysel açıdan hem de kamusal açıdan suç işlemeyi kolaylaştıracak, risk halindeki durumların ve ortamların düzenlenmesi ve kontrol altına alınması gerekmektedir. Özetle, polisiye tedbirlere ilave olarak, suçların işlenmesine zemin hazırlayan kolaylaştırıcı, elverişli koşulların iyileştirilmesi, asıl önemli mücadele yoludur (Geleri,2010).

Aynı durum çocukların/gençlerin suça sürüklenmesini önlemek için alınabilecek tedbirler içinde geçerlidir. Örneğin “ ailesi tarafından çocuğun ilgisiz bırakılması ya da suçlu kişilerle dolu bir çevre, şiddet, suç içerikli film, dizi veya medyanın etkisi, aydınlatması olmayan cadde ve sokaklar, güvenlik tedbirleri almayan kuyumcular ve bankalar, penceresi/kapısı açık bırakılan ev veya araba, çocuklar/gençler için herhangi bir oyun alanı veya boş zamanları değerlendirme merkezlerinin olmadığı yerler, plansız ve bakımsız yerleşim alanları” gibi ortamların ya da durumların bulunması kişileri istenilmeyen davranışlara yönelterek, yasal olmayan yollara bulaşmasını kolaylaştıracaktır. “Bu nedenle, böyle bir eksikliği önceden görmek, ilerideki olası suç riskini önceden görmek demektir. Bu anlamda, gelecekte ortaya çıkabilecek bir sorunu, suç riskini önceden değerlendirmek ve tedbirler almak gerekir” (Geleri,2010). Bu yüzden tüm yönleriyle toplumsal bir sorun olan suçların işlenmesine sebep olan unsurların tespit edilmesinin, önlenmesinin ve suçların işlenmesini engelleyecek ya da potansiyel suçluları caydırabilecek ortamların yani fiziki düzenlemelerin yapılması oldukça önemlidir. Bunların yanında toplumdaki bireyleri suç önleme konusunda bilinçlendirmek ve suç mağdurlarına yardım etmek de diğer önemli husustur.

Vatandaşları suç önleme konusunda gerek bireysel gerekse toplumsa olarak bilinçlendirmek için seminerler ve eğitimler düzenlenmesi gerekmektedir. Örneğin “Belediyeler suç önleme politikalarının geliştirilmesi konusunda daha katılımcı, aktif roller oynamalıdır. Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de il düzeyinde valilerin başkanlığında suç önleme komisyonları kurulmalıdır” (Geleri,2010).

Kişi ya da grupların, internet aracılığı ile toplum huzurunu bozan, zarar veren ve çeşitli şekillerde gerçekleştirdikleri siber zorbalığın, önlenmesi ve mağdurların da haklarını bilmesi oldukça önemlidir. Ülkemizde doğrudan siber zorbalıkla ilgili bir yasa bulunmasa da sonuçları öngörülerek ya da görülmeyerek işlenen siber zorbalığında yaptırımları vardır. “Çocukların ve gençlerin siber suçlar ve siber zorbalığın zararlarından korunabilmesi için konunun çok boyutlu ulusal ve yerel düzeyde; kamu kurum ve kuruluşları, hukukçular, güvenlik birimleri, sosyologlar, psikologlar, sosyal çalışmacılar ve psikolojik danışmanlar, akademisyenler, eğitim, iletişim ve bilişim uzmanlarının iş birliği içinde çalışılması, çok boyutlu ulusal düzeyde önleyici politika, plan ve programların uygulanması yararlı olacaktır” (Akar,2018).

Suç önleme politikaları arasında yapılması gereken diğer önemli çalışma da suç korkusu üzerinedir. Suç korkusu, toplumdaki tüm bireyleri, özellikle de kadınları ve çocukları etkilemektedir. Suç korkusu yaşam kalitesiyle de bağlantılıdır. Bu nedenle bireylerdeki suç korkusunun önlenmesi, yaşam kalitesinin artması için psikolojik desteklerin sağlanması ve korkuya yönelik eğitimlerin verilmesi gerekmektedir.

Birçok disiplin de suçun öncesi veya sonrasına yönelik çeşitli çalışmalar yapmakta, teoriler geliştirmekte ve öneriler sunmaktadır. Bu disiplinlerden olan ve hukuk, kriminoloji gibi alanlarla da ortak çalışmalar yürüten adli sosyoloji de suç sonrası bireyin ve toplumun etkilenmelerine suçun öngörülerek engellenebilmesine ve güvenlik standartlarına odaklanmaktadır. Adli sosyoloji, adli vakayla ilişkili olan veya suç mağduru olan bireyleri kişilik özelliklerinden öte sosyal yapı ve toplumdaki demografik, ekonomik, coğrafi, siyasal ve ailesel tüm unsurlar çevresinde kapsamlı şekilde ele alarak suç ve suçu önlemeye yönelik öneriler sunmakta ve tespitler yapmaktadırlar (Ünal, 2007). Bu sayede hukukçulara ve kolluk kuvvetlerine yardımcı olmaktadır.

Adli bilimler ile sosyolojinin ortaklaşa yer aldığı araştırmalar literatürde kısıtlı olarak bulunmaktadır. Bu nedenle çalışmanın hem sosyoloji disiplinine hem de adli bilimler alanına katkı sağlayabileceğini düşünüyorum.

KAYNAKÇA

- Açıköz, R. (2015). Yoksulluk ve suç: doğrusal olmayan bir ilişki. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 251-265.
- Adaş, E. B. (2019). Türkiye’de sosyoloji bölümleri arasında istihdam örüntüleri:sosyal ağ analizi üzerinden bir değerlendirme. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 211- 224
- Adalet İstatistikleri. (2021). Adli Sicil Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü. Erişim tarihi,11 Temmuz 2022,erişim adresi https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1692021162011adalet_ist-2020.pdf
- Akar. (2018). Okula Yansıyan Siber Zorbalık: İdari ve Hukuki Önleme Yolları. *Prof. Dr. Emine Akyüz’e Armağan –Akademisyenlikte 50.yıl*. 466-476
- Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E., & Altunışık, R. (2012). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı*. Sakarya Yayıncılık.
- Anayurt, Ö. (2001). *Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Aral, F. (1997). *Suçta Etkin Olabilecek Kişilik Boyutlarının İncelenmesi*,(Doktora Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.
- Aslay, F. (2017). Siber saldırı yöntemleri ve Türkiye’nin siber güvenlik mevcut durum analizi. *International Journal of Multidisciplinary Studies and Innovative Technologies*, 1(1), 24-28.
- Ataseven, C. (2006). *Suçta Etkin Eden Sosyal Faktörler*,(Yüksek Lisans Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atış, E. ve Ünsal , H. (2020, Haziran). Suç ve mekân ilişkisine coğrafi bir yaklaşım: taşköprü şehri (kastamonu) örneği. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 25(43),49-72.
- Ayhan, İ. ve Çubukçu, K. M. (2007). Suç ve kent ilişkisine ampirik bakış:literatür taraması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5),30-35.
- Bahar, A. (2018). Bilişim suçları, iletişim ve sosyal medya. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 10(3), 1-36.
- Bahar, H. İ. (2009). *Sosyoloji*. Ankara: Usak Yayınları.
- Bal, H. (2014). *Hukuk Sosyolojisi*. Sentez Yayınları.
- Bal, H. (2015). *Kent Sosyolojisi*. İstanbul: Sentez Yayınları.
- Balcioğlu, İ. (2001). *Şiddet Ve Toplum* . İstanbul: Bilge Yayınları.
- Ballard, C. (2012). *Forensic Science- Identifying Criminals and Victims*. Ankara: Türkiye Bilimsel Ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) Yayınları.
- Ballard, C. (2012). *Forensic Science-Collecting Crime-Scene Evidence* . Çev. N. Azak, Ankara: Türkiye Bilimsel Ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) Yayınları.

- Bayer, A. (2013). Değişen Toplumsal Yapıda Aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(8),101-129.
- Berger, L.P. (1963). *Invitation to Sociology: Humanistic Perspective*. Doubleday Anchor Original.
- Bozkurt, V. (2009). *Değişen Dünyada Sosyoloji Temelleri, Kavramlar, Kuramlar*. İstanbul: Ekin Yayınevi.
- Burkay, S. (2008). Teorik Çerçeve ve Suç. *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*. 2(4).
- Burnscott, L. (2015). *Forensiz Investigations-Fact or Fiction*. Çev. F. Yılmaz, Türkiye Bilimsel Ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) Yayınları.
- Cengiz, G. (2021). Siber Suçlar, Sosyal Medya Ve Siber Etik. *İletişim Çalışmaları Dergisi*, 3(7), 407-424.
- Çakır, S. (2011). Türkiye'de Göç, Kentleşme/Gecekondu Sorunu ve Üretilen Politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2011(23), 209-222.
- Çalışkan, A. (2019). Adli Sosyoloji Bağlamında Mala Zarar Verme Suçu İle İlgili Mekân Olgusunun Analizi. (Doktora Tezi). Ankara.
- Çalışkan, A. ve Poyraz, T. (2020). Suça İlişkin Mekânsal Risk Faktörlerinin Adli Sosyolojik Bakış Açısıyla Analizi. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(21),428-453.
- Çoban, S. (2012). *Sosyal Çevrenin Etkilerinin Çocukların Suç Ve Problemleri Davranışları İle İlişkileri*. (Doktora Tezi). Ankara.
- Delice, M., & Yaşar, M. (2014). Göç Ve Şiddet Suçları İlişkisinin İncelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*,(44).
- Demirbaş, T. (2005). *Kriminoloji*. Ankara: Şeçkin.
- Dilber, F. (2014). Kitle İletişim Araçları ve Suç Olgusu. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*,2014(3), 60-66.
- Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji*. İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Duman, M. F. (2019, Ağustos). Suç Habitatının Gençlerin Özerkliğine Etki Eden Nitelikleri:İzmir İli Örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 7(18),79-108.
- Er, T. Elmas, A. ve Hızlı Sayar, G. (2018). Suç Ve Medya. *Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*,2(2), 56-68.
- Eraslan, L. (2011). Sosyolojik Metaforlar. *Akademik Bakış Dergisi*,(27).
- Ereş, F. (2009). Toplumsal Bir Sorun: Suçlu Çocuklar ve Ailenin Önemi. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür Ve Araştırma Dergisi*, 5(17), 88-96.
- Eryalçın, M. ve Duyan, V. (2017). *Suçta Sürüklenen Çocuk Ve Gençler*. İstanbul: Yeni İnsana Yayınevi.
- Evcim, H. (2011). *Sosyolojik Açısından Afyonkarahisar İlinde Suç Ve Suçluluk: Yaralama Ve Cinayet Suçları*. (Yüksek Lisans Tezi). Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

- Fidan, U. (2018). *Yoksulluk Ve Suç İlişkisi Karabük İli Cumayanı Köyü Örneği*.(Yüksek Lisans Tezi).Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fırat, M. (2015). Yoksulluk ve Suç İlişkisinin Sosyolojik Analizi: Bir Referans Çerçevesi (Elazığ Örneği). *Birey Ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*,5(1),193-224.
- Fukuyama, F. (1999). *Büyük Çözülme: İnsanın doğası ve toplumsal düzenin yeniden oluşması*. Çev.Z. Avcı, ve A. Telli Aydemir. Sabah Kitapları.
- Geleri, A. (2010). Şehirlerde suç önleme politikalarının geliştirilmesi. *Polis Bilimleri Dergisi*, 12(3).
- Giddens, A. (2005). *Sosyoloji Kısa Fakat Eleştirel Bir Giriş. 1982*. Çev.Ü.Yıldız Battal. Ankara:Phoenix Yayınevi.
- Giddens, A. (2019). *Sosyoloji: Başlangıç Okumaları*. İstanbul: Say Yayınları.
- Gökulu, G. (2010). Kent Güvenliği Kentleşme Ve Suç İlişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 209-226.
- Gökulu, G. ve Hosta, N. (2013). International Journal of Social Science. *Basında Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin Analizi: Hürriyet, Sabah Ve Posta Gazeteleri Örneği (2005-2008)*, 6(2), 1829-1850.
- Güngör.M ve Bulut,Y. (2008).Ki- Kare Testi Üzerine.*Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*.7(1), 84-89
- Görgülü, T. ve Cankurtaran Öntaş, Ö. (2013). Hükümlülerin Suç Davranışının Nedenlerine Ve Suç Davranışı Risk Faktörlerine İlişkin Düşünceleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*.24(2).59-82.
- Güçlü, S. (2012). *Kurumlara Sosyolojik Bakış*. İstanbul: Kitabevi Yayıncılık.
- Güllü, İ. (2014). Suç Olgusuna Teorik Ve Eleştirel Bir Yaklaşım. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*,16(1),104-107.
- Güllü, İ.ve Yıldırım, K. (2016). Alt kültür gruplarında suç ve toplumsallaşma ilişkisi: Karaman Çingeneleri örneği. *Border Crossing*,6(1), 46-78.
- Gümüş, E. (2004). Crime in Urban Areas: An Empirical Investigation. *Akdeniz İ.İ.B.F Dergisi*, 3(7), 98-109.
- Gün, C. (2010). *Suçlu Kişilik Oluşumunda Çevre Faktörü*.(Yüksek Lisans Tezi).Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Günay, Ü. (2006). Kuramsal yaklaşım ve Türk sosyolojisi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,1(21), 509-542.
- Gürkan, Ü. (2005). *Hukuk Sosyolojisine Giriş*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Gürsoy, F. Yıldız Bıçakçı, M.ve Aral, N. (2007). Ergenlerin Suça Yönelik Davranışlarının Akran Değerlendirmeleri İle Belirlenmesi. *Anadolu Adli Bilimler Kongresi, Celal Bayar Üniversitesi Sözel Ve Poster Bildiriler Kitabı*, içinden (ss. 5-7). Manisa.
- Karasu, M. A. (2017). Kentsel mekânda suç korkusu-Şanlıurfa örneği. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 20(1).41-76.

- Kasapoğlu, A. (2011)a. *Aile Sosyolojisi*. Anadolu Üniversitesi. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Kasapoğlu, A. (2011)b. *Kurumlar Sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayınları.
- Kaya, T. (2011). Chicago Okulu: Chicago'ya Özgü Bir Perspektif. *Sosyoloji Dergisi*, 3(22), 367-383.
- Kennedy, D. (2013). Applications of Forensic Sociology. *Journal of Applied Social Science and Criminology to Civil Litigation*, 7(2), 233-247.
- Kıray, M. (1998). *Örgütlemeyen Kent*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Kırçıl, A. G. (2009). Türkiye'de Medya, Suç Ve Ahlaki Panik İlişkisi. (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kızmaz, Z. (2004). Öğrenim düzeyi ve suç: suç- okul ilişkisi üzerine sosyolojik bir araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 291-319.
- Kızmaz, Z. (2005). Sosyolojik suç kuramlarının suç olgusunu açıklama potansiyelleri üzerine bir değerlendirme. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2).149-174.
- Kızmaz, Z. (2012). Gelişmekte Olan Ülkelerde Suç: Suç Oranlarının Artışı Üzerine Sosyolojik Bir Çözümleme. *Mukaddime*. (5).51-74
- Kızmaz, Z. (2018). Göç ve Suç Arasında Bir İlişki Var mı?: Bütüncül Bir Bakış. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 562-599.
- Kocadal, H. (2004). *Kent Ve Suç; Mersin'de Genç Suçluluğu Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi). Mersin.
- Koç, S. ve Kaynak, S. (2010). Bilişim Suçları Bağlamında Yeni Medya Olarak İnternet ve Kişisel Güvenlik. *Akademik Bilişim XII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, içinden (s. 71-78). Muğla.
- Korkmaz, A. (1991). Şehirleşme ve Suç. *İstanbul Journal of Sociological Studies*, (23), 69
- Koyuncu, A. (2011). Sosyoloji kuramlarında kent. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 31-56.
- Kul, M. (2013). Suç Korkusu İstanbul'da Bir Alan Araştırması, İstanbul: Yeni Yüzyıl Yayınları.
- Kutup, N. (2010). XII. Akademik Bilişim. *Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*. içinden (s. 9-20). Muğla: Muğla Üniversitesi Basımevi.
- Küçükcan, Ö. U. (2019). Medya sarkacı: kurgu ile gerçeklik arasında suç. *Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı*, 123(242), 11-34.
- Küçükvardar, M. (2018). Suç olgusunun değişen yüzü: Siber Suçlar. *Uluslararası Bilişim, Teknoloji ve Felsefe Dergisi*.1(1).
- Lawless, C. (2010). Managing Epistemic Risk in Forensic Science: Sociological Aspects and Issues. *Sociology Compass*,4(6). 381-392.
- Lawless, C. (2016). *Forensic Science: A Sociological Introduction*. New York: Taylor & Francis Group.

- Menek, N. ve Taşdöven, U. (2021). Adli Bilimlerde Kriminalistik ve Luminol. *Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi*, 3(1-2).3-17.
- Narkolog. (2021). *Türkiye Uyuşturucu Raporu*. Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı. Ankara: EGM Yayın.
- Narkolog. (2022). *Madde Kullanıcıları Profil Analizi 2021 Yılı Narkolog Raporu*. Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi Şube Müdürlüğü. Ankara: NDB Yayınları.
- Ökalp, E. (2001). *Sosyolojiye Giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Ökçesiz, H. (2005). "Ülkemizin Hukuk Yaşamında Önemli Bir Kaldıraç Olarak Bir Disiplinlerarası Görgül Hukuk Araştırmaları Enstitüsü'nün Gerekliliği ve Tasarımı Üzerine Notlar", *Demokrasi Platformu*, 1(2).17-24.
- Öter, A. (2018). Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenlerine Sosyolojik Bir Bakış (Antalya Örneği). *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 7(21).739-769.
- Özaşçılar, M. ve Ziyalar, N. (2009). Suç Korkusu: İstanbul'da Yaşayan 18-25 Yaş Grubu üniversite Öğrencilerinin Mağdur Olma Riskleri Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Adli Bilimler Dergisi*,8(1),7-17.
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme Kentlileşme ve Kentsel Değişme*. Ekin Kitapevi.
- Özcan, N. (1994). Şiddete dayalı olmayan sapmış davranışlar ve aile kurumu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 11 (1-2),149-158.
- Özdemir, Ali (2008). *Yönetim Biliminde İleri Araştırma Yöntemleri ve Uygulamaları*, İstanbul: Beta Basım
- Özocak, G. (2013). Sosyal Medyada İşlenen Suç Tipleri Ve Suçluların Tespiti. *Yenimedya Çalışmaları I. Ulusal Kongresi Bildiriler Kitabı*. Adli Bilişim Derneği.
- Öztürk, M. (2015). Medya ve suç korkusu arasındaki ilişki . *The Journal of Academic Social Science Studies*, (36).251-263.
- Petherick, W.Turvey, B. ve Ferguson, C. (2010). *Forensic Criminology*. Netherlands:Amsterdam: Elsevier.
- Platt, R. (2007). *Mercek Altında Adli Bilimler*. Çev.L. Türer. Tudem Yayınevi.
- Rehbinder, M. (2019). *Hukuk Sosyolojisi*. Çev.İ. Doğan, ve H. Kafkas. Ankara: Astana Yayınları.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme. *Türkiyat Araştırmaları*(5), 33-44.
- Serter, G. (2013). Şikago Okulu Kent Kuramı: Kentsel Ekolojik Kuram. *Planlama Dergisi*.23(2).67-76.
- Sipahi, E. B. (2016). Suç Korkusu, Konya: Çizgi Yayınları.
- Solak, A. (2015). *Gündelik Hayat Sosyolojisi Açısından Suç Ve Suç Korkusu*. içinden (ss.13).Ankara: Serya Yayıncılık.
- Soyaslan, D. (1996). *Kriminoloji (Suç Ve Ceza Bilimleri) Dersleri*. Ankara: A.Ü.H.F. Yayınları.

Sümer, O. (2006). *Sosyal Değişme Suç*,(Yüksek Lisans Tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tatlıoğlu, K. (2014).Gençlik Ve Kültürel Mirasımız Uluslararası Kongre, *Gençlik Suçluluğunda Aile Faktörünün Etkisi Üzerine Genel Bir Değerlendirme*.içinden (s. 665-674). Samsun.

Topçuoğlu, T. (2014). Kriminoloji İçin Disiplin Çağrısı! *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 72(1), 363 - 381.

TÜİK, T. İ. (2021). Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri. Erişim tarihi:15 Ağustos 2022.Erişim adresi,<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Guvencuk-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2021-45586>.

TÜİK, T.İ. (2020). Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri. Erişim tarihi:23 Ağustos 2020.Erişim adresi, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ceza-Infaz-Kurumu-Istatistikleri-2020-37202>

Usta, A. (2011). Bilimsel Araştırmalarda Problematik: Projelendirme ve Raporlaştırma. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*.2(2). 176- 197.

Ünal, B. (2007). Toplum Bilim Açısından Yeni Bir Alan: Adli Toplumbilim'e Doğru (Adli Sosyoloji). *Adli Psikiyatri Dergisi*(4), 37-41.

Ünsal, A. (1974)."Hukuk Ve Toplumsal Yaşam (Hukuksal İlişkilerin Kaynakları Üzerine Bir Deneme)". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*.29(2).

Wolfgang, M. (2009). The Sociology of Aggression-Crime. *Australian Journal of Forensic*.

Yanık, C. (2011). Kent Sosyolojisi Alanında Yapılan Tezlerin Değerlendirilmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 93-107.

Yavuz, Y. (2019). Suç Mağduru Olma Korkusuna Sosyolojik Bir Bakış. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 1(4).28-52.

Yıldırım, A. (2004). *Kentleşme Ve Kentleşme Sürecinde Göçün Suç Olgusu Üzerindeki Etkileri*.(Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım, A. (2014). Sosyo-Kültürel Yapı ve Suç Olgusu Arasındaki İlişki: Malatya İli Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*,16(1). 1-7.

Yılmaz, F. ve Güllüoğlu, F. (2020). Türkiye’de Bilişim Suçlarının Kriminolojik Açından Değerlendirilmesi: Bilişim Suçlarının Hukuksal ve Sosyolojik Boyutlarının Analizi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(10), 5371-5409

Vurgun, E. (2017). Biyoistatistik ve Kanıt Dayalı Laboratuvar, içinden *Bulgular gerçekten farklı mı?*. İçinden (ss.69-118): İstanbul.

EKLER

Ek-1: Anket Formu

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SUÇA İLİŞKİN ALGILARI İLE İLGİLİ ANKET
FORMU**

Değerli öğrenciler, bu form “**Üniversite Öğrencilerinin Suça İlişkin Algıları**” başlıklı yüksek lisans tezinin saha araştırmasına yönelik sorular içermektedir. Araştırmaya katılmanız gönüllülük esasına dayalıdır. Bu form aracılığı ile elde edilecek bilgiler sadece araştırma amacıyla kullanılacaktır. Değerli katkılarınız için teşekkür ederim.

Zeynep Tekin (Hitit Üniversitesi, Adli Bilimler Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans öğrencisi).
İletişim: 0506 820 61 43

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Yaş: * _____

Cinsiyet: *

Kadın

Erkek

Fakülte: * _____

Sınıf: * _____

Yaşadığınız Yer: *

Kent

Kır

Medeni Durumunuz: *

- Evli
- Bekar
- Diğer _____

Aylık Gelir Düzeyiniz: *

- 0-1.000 TL
- 1.001- 3.000 TL
- 3.001 5.000 TL
- 5.001 TL ve üzeri

Babanızın Eğitim Durumu: *

- İlkokul Mezunu
- Ortaokul Mezunu
- Lise Mezunu
- Üniversite Mezunu

Annenizin Eğitim Durumu: *

- İlkokul Mezunu
- Ortaokul Mezunu
- Lise Mezunu
- Üniversite Mezunu

Herhangi bir bağımlılık yapıcı (Alkol, sigara, uyuşturucu ve Uyarıcı) madde kullandınız mı? *

Evet

Hayır

2- ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SUÇA İLİŞKİN ALGILARI İLE İLGİLİ ANKET FORMU

1)Adli Bilimler ifadesini daha önce duydunuz mu? *

Evet

Hayır

2)Adli Bilimler denilince aklınıza gelen ilk ifadeler sizi endişelendiriyor mu? *

Evet

Hayır

3)Türk Kolluk Kuvvetlerinden Adli Bilimler alanında yararlandığınızı düşünüyor musunuz? *

Evet

Hayır

4)Suçun ve suçlunun tespiti/araştırılmasında sizce sadece polisler mi görev almaktadır? *

Evet

Hayır

5)Sizce suçun oluşumunda şehrin veya mekânların etkisi var mı? *

Evet

Hayır

6)Sizce suçun oluşumunda yaşanan yerin etkisi var mıdır? *

Evet

Hayır

7)Suç oranlarının eğitim ile azalabileceğini düşünüyor musunuz? *

Evet

Hayır

8) Sizce ekonomik şartlar, yoksulluk, kimsesizlik ya da işsizlik bireyleri suça sürüklemekte midir? *

- Evet
 Hayır

9) Göçün suça etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? *

- Evet
 Hayır

10) Yaşadığınız kenti güvenli buluyor musunuz?

- Evet
 Hayır

11) Siz ya da bir yakınınız adli bir olaya tanık oldunuz mu?

- Evet
 Hayır

12) Şehrinizde gece vakti tek başına dışarı çıkmayı güvenli buluyorsunuz?

- Evet
 Hayır

13) Sizce bireylerin suça sürüklenmesinde aile, akran, okul gibi etkiler var mıdır?*

- Evet
 Hayır

14) Alkol ve madde bağımlılığının bireyleri suça yönlendirdiğini düşünüyor musunuz? *

- Evet
 Hayır

15) Günümüzde yaşanan şiddet/cinayet/hırsızlık/olaylarında film, dizi veya haberlerin etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? *

- Evet
 Hayır

16) Sizce sosyalleşmenin ve yüz yüze etkileşimin azalması, bireyleri bunalıma ve intihara sürüklemekte olabilir mi? *

- Evet
 Hayır

17) Suç oranlarının azalmasında cezaların yeterince caydırıcı olduğunu düşünüyor musunuz?

- Evet
 Hayır

18) Medyadaki suç haberleri sosyal yaşamınızı etkiliyor mu? *

- Evet
 Hayır

19) Gelişen teknoloji ile internet erişiminin kolay olmasının insanları intihara, cinayete veya şiddete yönelimini kolaylaştırdığını düşünüyor musunuz? *

- Evet
 Hayır

20) Şehrinizde suç korkusuna karşı seminerler veya eğitimler ile bilinç düzeyi oluşturulduğunu düşünüyor musunuz? *

- Evet
 Hayır

Ek-2: Etik Kurul Onayı

T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

Sayı : 2021-141

17/05/2021

Konu: Başvuru Değerlendirme Sonucu

Sayın Prof. Dr. Ebru GÖKMEŞE

Etik Kurulumuza yapmış olduğunuz başvurunuzla ilgili kurul kararımız ve ilgili bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Mehmet KUTLU
Başkan

Başvuru Numarası	2021-86
Sorumlu Araştırmacı	Prof. Dr. Ebru GÖKMEŞE
Araştırma Başlığı	Çorum'da Yaşayan Gençlerin Adli Bilimlere Sosyolojik Bakış Açısı
Toplantı Tarihi	30.04.2021
Karar Numarası	2021-66

- Araştırma başvurunuz etik açıdan uygun bulunmuştur.
- Araştırmaya Kurum İzni/İzinleri alındıktan sonra başlanması uygun bulunmuştur.
- Başvurunun, ekte belirtilen düzeltmelerin yapılması halinde tekrar değerlendirilmesine karar verilmiştir.
- Araştırma projesi etik açıdan uygun olmadığından başvurunun reddine karar verilmiştir.

